

פנינים לשבת

ממעייני היהדות

פרשת "תצווה"

ח' אדר א' תשע"ד, (08/02/2014)



מוקדש לע.ג. בתנו היקרה
אודליה פינקלר ע"ה

בת זהבה ושמעון תורג'מן יבדלא"ו
נלב"ע ביום שלישי כ"ו סיון תשע"ג

ת.נ.צ.ב.ה

ליקט וערך:
שמעון תורג'מן

ירושלים תל אביב חיפה באר-שבע תשכונאים

17:00

16:58

16:47

16:58

16:43

כניסת שבת

17:57

17:59

17:58

17:58

17:56

יציאת השבת

תוכן עניינים

<u>מס'</u>	<u>הנושא</u>	<u>עמ'</u>
1 .	פרשת תצווה – על הפרשה	2
2 .	לקח טוב מהפרשה	7
3 .	דברי חכמה מחכמינו על הפרשה	18
4 .	בין אדם לחברו	75
5 .	במעגל השנה היהודית, מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית	79
6 .	סיפור ופתגם – עם מוסר השכל	94
7 .	החיים הבריאים	101
8 .	אירועים היסטוריים שקרו בשבוע הזה לפני שנים	105
9 .	המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה רשימת פרסומי גמ"ח תורג'מן בנושא מעגל השנה ובנושא מעגל החיים של היהודי לכניסה או להסרה מרשימת התפוצה , נא לפנות לדוא"ל: h-tourjy@smile.net.il	108 בכריכה האחורית

1.1. נתונים על הפרשה

פרשת תצווה היא פרשת השבוע השמינית בספר שמות. הפרשה מתחילה בפרק כ"ז פסוק כ' ומסתיימת בפרק ל' פסוק י'.

שם הפרשה היא המילה השניה בה פותחת הפרשה :

" א. ואתה תצווה את בני ישראל..."

בפרשה זו יש 101 פסוקים

נתונים סטטיסטיים – מספריים על פרשת תצווה											
הפרשה מתחילה ב-		ומסתיימת ב-		סה"כ שורות בס"ת	סה"כ פרקים	סה"כ פסוקים	סה"כ מילים	סה"כ אותיות	סה"כ מצוות	מצוות עשה	מצוות לא תעשה
פרק	פסוק	פרק	פסוק	180	3	101	1,412	5,430	7	4	3
כ"ז	כ'	ל'	י'								
דירוג פרשת תצווה בפרשות חומש שמות				8	9	8	8	7	5	3	5
דירוג פרשת תצווה בפרשות חמישה חומשי תורה				32	33	35	35	32	21	30	20

1.2. תוכן הפרשה

בתחילת הפרשה מובא ציווי למשה (ששמו לא נזכר בכל הפרשה) לקחת שמן לצורך הדלקת המנורה בכל יום ויום.

החצי הראשון של הפרשה עוסק בציווי על הכנת בגדי הכהונה של אהרן ובניו הכוהנים. בגדי הכהן הגדול הם החושן, האפוד, הציץ, מעיל, כתונת, מצנפת, אבנט ומכנסיים. לכוהנים הפשוטים (הדיוטות) היו רק ארבעה בגדים: כתונת, אבנט, מגבעת ומכנסיים.

החצי השני של הפרשה עוסק בציווי על קרבן המילואים, שיוקרב לשם חנוכת המשכן. לאחר מכן באים ציוויים על קרבן התמיד, ועל הכנת מזבח הזהב המיועד להקטרת קטורת.

1.3. ההפטרה

השנה אנו מפטירים את ההפטרה הרגילה של פרשת תצווה "אתה בן אדם" בספר יחזקאל, פרק מ"ג פסוקים י-כז. ההפטרה עוסקת בנבואה של יחזקאל על הקמת בית המקדש העתידי. בשנה שפרשת תצווה חלה בשבת לפני פורים שהיא שבת זכור, אז מפטירים בהפטרה המיוחדת של פרשת זכור: "ויאמר שמואל אל שאול" בספר שמואל א' פרק ט"ז מפסוק א' עד פסוק ל"ד האשכנזים מתחילים מפסוק ב'.

1.4. הקשר בין פרשת תצווה להפטרותה

הפרשה

פרשת תצווה ממשיכה בתיאור פרטי המשכן, ותיאור כל הנמצא בו. הפרשה היא המשך ישיר לפרשת תרומה שקראנו בשבת שעברה. שתי הפרשיות תרומה-תצווה נחשבות בדרך כלל כפרשה אחת. ומכיוון ששמו של משה אינו נזכר בפרשת תצווה, קשרו אותה לפרשת תרומה, כדי שלא תהיה פרשה בספר שמות ללא הזכרת שמו של משה. פרשת תצווה היא פרשתו של אהרן הכהן. בפרשות הקמת המשכן, בפרשת תרומה, לא נזכר כלל שמו של אהרן. בפרשתנו הוא נזכר קרוב לארבעים פעם. גם בניו נזכרים פעמים רבות. בשנים רגילות קוראים כאמור את תרומה תצווה כפרשה אחת. השנה, מפרידים בין הפרשות. בשבת שעברה קראנו את פרשת תרומה והפטרנו בזכור. והשבת אנו קוראים בנפרד את פרשת תצווה. פרשת תצווה עוסקת בין השאר בחנוכת המשכן, בחנוכת המזבח ובהכנסת הכהנים לתפקידם בשבעת ימי מילואים: וְעָשִׂיתָ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו כִּכָּה כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְּכָה שִׁבְעַת יָמִים תִּמְלֵא יָדָם: וּפָר חֲטָאת תַּעֲשֶׂה לַיּוֹם עַל הַכֹּהֲנִים וְחֲטָאתָ עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּכַפֵּר עָלָיו וּמִשְׁחָתָ אֹתוֹ לְקֹדֶשׁ: שִׁבְעַת יָמִים תִּכַּפֵּר עַל הַמִּזְבֵּחַ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קְדָשִׁים כָּל הַנִּגַּע בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ: (כ"ט ט לג-לה)

ההפטרה

ההפטרה הרגילה לפרשת תצווה היא "אתה בן אדם" בספר יחזקאל פרק מ"ג מפסוק י' עד סוף הפרק פסוק כ"ז. ההפטרה פותחת בצורת הבית ותכונתו ומוצאיו ומוצאיו וכל צורתו ואת כל חקתיו וכל צורתו וכל תורותיו...ומסיימת בחנוכת

המזבח: שבעת ימים תעשה שעיר חטאת ליום ופר בן בקר ואיל מן הצאן תמימים יעשו: שבעת ימים יכפרו את המזבח וטהרו אותו ומלאו ידו וידיו: ויכלו את הימים והיה ביום השמיני והלאה יעשו הכהנים על המזבח את עולותיכם ואת שלמיכם ורצאתי אתכם נאם ה' אלוקים:

פרשת המזבח בפרשת השבוע מסתיימת: ונעדת י שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי: וקדשתי את אהל מועד ואת המזבח ואת אהרן ואת בניו אקדש לכהן לי: ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלהים: וידעו כי אני יהוה אלהיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם אני יהוה אלהיהם:

גם ההפטרה מסתיימת בהבטחה ורצאתי אתכם נאם אדני יהוה.

גם הפרשה וגם ההפטרה מדברות על שמונת ימי מילואים.

הבית שמתאר יחזקאל הוא המקדש שלעתיד לבוא, בית העולמים. הנביא מצווה להגיד את תכנית הבית כדי שהעם יכלמו מעוונותיהם. ומבאר רד"ק: אתה בן אדם הגד את בית ישראל את הבית – בני הגולה: ויכלמו מעוונותיהם – שבעבורם חרב בית זה והגד להם הבית העתיד שלא יחרב לעולם בעבור שלא יחטאו כמו שאמר ירחקו את זנותם ושכנתי בתוכם לעולם: ומוסיף רד"ק: ואם נכלמו – אם יהיו נכלמים מכל אשר עשו הודע אותם תכונת הבית וצורתו וכתוב לעיניהם והם יראו בנין הבית לעתיד ויעשו אותו ואם לאו לאו: וישמרו את כל צורתו ואת כל חקותיו ועשו אותם – ישמרו אותם בלבם ויאמינו כי כן יהיה ויעשו אותם הבניינים והצורות והתורות לעתיד ואם לא ישמרו אותם בלבם ולא יאמינו לא יעשו אותם כי כן מדת הקדוש ברוך הוא ישלם לאדם מדה כנגד מדה כל המאמין בביאת גואל יזכה לגאולה ואם לא יאמין לא יזכה וכן אם יאמין בתחיית המתים יזכה לתחייה ואם לא יאמין לא יזכה ולא נוכל לפרש ועשו אותם בבית שני שעלו בני גולה של בבל כי הרבה דברים יש בבנינה זו שלא היו כן בבית שני ועל כרחך בנינה זו עתידה ואמר כן ועשו אותה ראיה גדולה לתחיית המתים: המשכן, משכן של עצים ויריעות של כסף וזהב, המקדש של אבן ועץ אינם מטרה בפני עצמה. עליהם להביא אותנו להתבייש בחטא לשוב אל ה' ואז נהייה רצויים לפניו.

1.5 . תקציר מהנושאים בהם עוסקת פרשת תצווה

א. בפרשה הקודמת קראנו על תיאור המשכן וכלי המשכן, כידוע בני שבט לוי (הכוהנים והלוויים) הם אלו שהיו מורשים לעבוד את עבודת המשכן (ולאחר מכן בבית המקדש) ואכן פרשתינו עוסקת בעיקר בהקדשת בני שבט לוי לעבודת ה', בגדי הכהן הגדול והכוהנים הרגילים וכן הקדשת כלי המשכן לעבודה.

ב. הקב"ה מצווה על הכנת שמן זית זך על מנת להדליק את המנורה, (שמן זית זך הינו הטיפה הראשונה כאשר סוחטים את הזית). את המנורה היו מדליקים בכל ערב כשכמות השמן ששמים במנורה היתה מספיקה להדליקה עד הבוקר כשבחודש טבת כשהלילות ארוכים הכמות גדולה ובחודש תמוז כשהלילות קצרים הכמות קטנה.

ג. כעת מתארת התורה את הבגדים המיוחדים אותם צריכים הכוהנים ללבוש כשלכהן הגדול היו בגדים מיוחדים נוספים. לכהן הגדול היו שמונה פריטי לבוש: אפוד, חושן, מעיל, ציץ, כותונת, מצנפת אבנט ומכנסיים. ולכהן רגיל, רק ארבעה בגדים: כותונת, מגבעת, אבנט ומכנסיים.

ד. נזכיר מספר פריטי לבוש של הכהן הגדול: אפוד שהינו כמין סינר כמו האפוד שמגן על חילינו בעת פעילות מבצעית או ניטרול מטעני חבלה. על האפוד באיזור הכתפיים היו משובצים שני אבני שוהם (אבני חן) כשעליהן חרוטים שמות שבטי ישראל (שש על כל אבן). החושן על גבי בד מרובע שובצו שנים עשר סוגים של אבנים יקרות כשעל כל אבן היה חרוט שם של שבט משבטי ישראל האבנים היו מסודרות בארבעה טורים כשבכל טור שלוש אבנים. כיום מכירים רק חלק מסוגי האבנים. "וּמִלֹּאֶת בּוֹ מִלֹּאֶת אֶבֶן, אֶרְפֶּעֶה טוֹרִים אֶבֶן: טוֹר, אֶדֶם פִּטְדָּה וּבִרְקָת הַטוֹר, הָאֶחָד. וְהַטוֹר, הַשֵּׁנִי נֶפֶךְ סַפִּיר, וְיַהֲלֹם. וְהַטוֹר, הַשְּׁלִישִׁי לָשֵׁם שָׁבוּ, וְאַחֲלָמָה (כשם אשתו של עמיר פרץ). וְהַטוֹר, הָרְבִיעִי תַרְשִׁישׁ וְשֹׁהֶם, וְיִשְׁפָּה; מְשֻׁבָּצִים זֶהֱבָ יִהְיוּ". החושן גם נקרא "אורים ותומים" היות והיה לחושן תפקיד לשמש כמתווך בין בני ישראל לקב"ה כשבני ישראל היו מתקשים בשאלה אז התשובה היתה ניתנת להם על ידי הבהוב של האותיות שהיו על החושן.

ה. המעיל על גבי הכותונת לבש הכהן מעיל בצבע תכלת כשלמעיל נקשרו בקצוות שבעים ושניים פעמונים שהיו מצלצלים בזמן תנועת הכהן הגדול. מכאן לומדים שעל כל אדם הרוצה להכנס לבית חברו עליו לצלצל בפעמון/לדפוק בדלת ולא להכנס מבלי שהודיע על בואו. יש ואומרים שבשיטה זו ידעו הכוהנים שהכהן הגדול מתקרב ומיד חזרו לעבוד במרץ כדי שלא יראה שהם מתבטלים ממלאכתם. ציץ הזהב על מצחו של הכהן הגדול נקשר באמצעות פתילי תכלת פיסת זהב טהור שעליה היה רשום השם המפורש של הקב"ה.

ו. משה מקדש את אהרן הכהן ובניו ואת כלי המשכן כשנזכיר את מזבח הקטורת. מזבח זה היה עשוי מעצי שיטים מצופים זהב טהור כשפעמיים ביום, בבוקר ובערב הכהן הקטיר קטורת שהיתה עשויה מתערובת של עשבים שהפיצו ריח טוב.

ז. קטורת זאת היתה סוד מיקצועי ופטנט רשום שחלה עליו סודיות מושלמת והכנת הקטורת (המתכון) היתה סוד שהיה ידוע רק לכוהנים שלא רצו לשתף בו את חכמי ישראל (ויש אומרים שבגלל זה הם נענשו בזמן חורבן בית שני). על מנהג הכוהנים לשמור על עיסוקיהם בסוד ידועות כמה עדויות. בתוספתא, בנושא יום כיפור מובאים סיפורים על כוהני המקדש, אשר היו ידועים להם סודות טכנולוגיים שונים הקשורים בתהליכי ייצור ייחודיים למקדש. החכמים ביקשו מהם שיגלו להם את סודותיהם, אך הכוהנים סירבו היות והבינו שמידע זה כח ולא רצו להעבירו לידי החכמים מהפחד שמא החכמים ירצו לשלוט במקדש. ומה נהוג לעשות כשספק יחידי נותן לך שרות? מחפשים אלטרנטיבה ואולם כפי שמסופר, הכנת הקטורת על בסיס הידע שהגיע ממצרים נכשלה היות והעשן שעלה מהמזבח לא התפזר כמו שצריך.

2. לקח טוב מהפרשה

2.1. "נקודה טובה" – רעיון מהפרשה, במבט עכשווי.

"בסוד "שפת הצבעים" / ר' משה רוט

במהלך המלחמות הנפוליאוניות שהחלו בסוף המאה ה-18, נותק הקשר בין לונדון לפריז. וכך, נותקו נשות החברה הגבוהה הלונדונית מפריז – 'בית היוצר' של האופנה. מתברר, כי בין הפריטים המבוקשים ביותר שהוברחו לאורך תעלת למאנש במהלך המלחמה, היו בובות קטנות שהדגימו לנשות לונדון, מהי האופנה העדכנית של פריז...

גם כיום, האופנה היא תכתיב חברתי של מה "נכון", מה "יפה", מה "נחשב" ומה "עדכני" בתחומי הביגוד, הריהוט, עיצוב הפנים והאומנות.

בצד האופנה, מתקיים גם 'קוד לבוש', המגדיר בנסיבות מסוימות ובחברות מסוימות, מה ראוי ומה רצוי. תחת כותרת זו, נפגוש את גלימות עורכי הדין, את הדרישה ללבוש הולם מנותני שירות לקהל, לבוש ייצוגי כתנאי כניסה לאירועים שונים (טוקסידו ועניבת פרפר...), תלבושת אחידה בבתי הספר וכמובן גם את המדים של בעלי התפקיד השונים (שוטרים, חיילים, כבאים ועוד).

פרשתנו – פרשת תצוה, עוסקת בהכנת בגדי הכהנים, ככתוב: **"וַעֲשִׂיתָ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֶחֱיָךְ לְכָבוֹד וּלְתַפָּאֶרֶת"** (שמות כח, ב).

הבגד הראשון בהיסטוריה, שימש את אדם וחווה לכיסוי גופם. אך עם הזמן, הפך הבגד גם לפריט אופנתי המושך תשומת לב ואף מבטא רעיונות שונים בעזרת סמלים, צבעים וכתוביות.

לעומת זאת, בגדי הכהנים אינם פריט אופנתי, אלא מעין מדים – בגדים המסמלים תפקיד וייעוד, ככתוב: **"לְכָבוֹד וּלְתַפָּאֶרֶת"**. בגדים מפוארים, המביעים את חשיבות התפקיד של עבודת הקודש לפני ה'. מדים יעודיים, אותם לבשו הכהנים רק בעת עבודת הקודש במשכן ובמקדש.

גם כאן, כמו בכל שאר מעשה המשכן וכליו, הכתיב הקב"ה את צורתם וצבעם של בגדי הכהונה.

וקשה הדבר, מדוע הקב"ה לא השאיר לנו כאן את חופש היצירה ה"אופנתית"?

עבודת הקודש של הכהנים, נועדה להדגיש את הפן הערכי/רוחני/מהותי, שבחיי המעשה ובעזרתו, לחבר בין שמים וארץ ובין קודש לחול.

אשר על כן, בגדי הכהנים – ה"מדים", מסמלים הן את המצב המצוי של האדם – מהותו ואופיו והן את המצב הרצוי שלו – את ייעודו הרוחני. ואכן, סמליות זו, באה לידי ביטוי בצבע הבגדים ובחומרי הגלם שלהם.

כדי לפענח ולהבין, כיצד רעיונות גדולים אלה באים לידי ביטוי בפרטי הביגוד של הכהנים, עלינו להיעזר בשפת ה-איקונוגרפיה (אייקון – צלמית, סמל חזותי) של התורה – שפת הסמלים והרמזים (המידות, החומרים והצבעים...), שאת סתריה פענחו לנו חכמי ישראל (ראה מאמרנו לפרשת תרומה תשע"ד – גליונו הקודם).

רבי יהודה הלוי, בספרו "הכוזרי", מחלק את ברואי העולם לדרגות שונות.

- דומם – דרגת הקיום הנמוכה ביותר – חומרי היסוד שמהם בנוי העולם.

- צומח – נבראים בעלי יכולת "טבעית" של: אכילה, גדילה והתרבות.

- חי – נבראים בעלי יכולת "נפשית" של: תנועה, רצון, מידות וחושים.

- "מְדַבֵּר" (האדם) – נבראים בעלי יכולת "שכלית" ובעלי בחירה החופשית.

אולם, רבי יהודה הלוי אינו עוצר כאן. הוא מוסיף לסולם הבריאה דרגה נוספת, את ה- יהודי. את האנשים בעלי ה"ענין האלוקי". את אלה שמקדישים את חייהם לקשר עם ריבונו של עולם.

האדם הינו יצור מורכב ונכללים בו כל ההיבטים הללו, גם יחד.

יש בו הן את הפן הקיומי – טבעי (אכילה גדילה והתרבות) – בבחינת "צומח" והן את הפן ה"חי" – הנפשי (תנועה, רצון, מידות וחושים). ומעל אלה, ישנו גם הפן האנושי – המְדַבֵּר והשִׁכְלִי.

כל ההיבטים הללו גם יחד (כולל ה"מצוי" ו"הרצוי"), באים לידי ביטוי בחומר הגלם של הבגדים ובצבעיהם.

בגדי הכהנים היו עשויים מחומרי גלם בארבעה צבעים שונים: "...וְאֵת הַתְּכֵלֶת (צמר צבוע תכלת) וְאֵת הָאַרְגָּמָן (צמר צבוע באדום "מלכותי") וְאֵת תוֹלַעַת הַשָּׁנִי (צמר בצבע אדום שהופק מתולעת השני) וְאֵת הַשֵּׁשׁ (פשתן לבן)" (שמות כח, ה).

את רמת הקיום הבסיסית – הטבעית של האדם – רמת ה"צומח" (אכילה, גדילה והתרבות), מסמל הפשתן שמקורו מן הצומח. צבעו הלבן, מסמל את

הטוהר, השליטה עצמית והעידון מוסרי, הנדרשים מן האדם בהיבט "גשמי, זה של חיו.

לאחר שסיימנו את היבטי ה"צומח", נעבור לרמות ה"חי" הגבוהות יותר. בעוד שרמת ה"צומח" סומלה על ידי הפשתן שמקורו מן הצומח, באות הרמות הגבוהות יותר שבאדם – רמות ה"חי" לידי ביטוי, על ידי הצמר שמקורו מן החי, בגוונים שונים.

את רמת הקיום ה"נפשית" של האדם – רמת ה"חי" (תנועה, רצון, מידות וחושים), מסמל צבע השני האדום – צבע החיים, צבע הדם.

את רמת ה"חי" הנעלה יותר, של האדם כ"חושב", כ"מבין" ובעל בחירה חופשית, מסמל עוד צבע אדום ממשפחת הדם, אך אדום "אצילי" – הארגמן (המסמל את השיפור והעלייה, ביחס לרמה הקודמת).

את ההיבט הרוחני – ה"יהודי" שבאדם, מסמל צבע התכלת (צבע הרקיע), הרומז אל הפן האלוקי של חיינו. אל היסוד האלוקי הטבוע בנו – בחיי האדם ובחיי העם. את הברית שכרת הקב"ה עם הבריאה כולה ועם עם ישראל בפרט. ברית החודרת אל כל תחומי החיים שלנו ומעצבת אותם (על פי ביאורו של הרש"ר הירש, שמות כה).

מכלול הצבעים הללו, מתאר הן את האדם במצבו הטבעי והן את היעד הרוחני, אליו הוא מוזמן לטפס – אל הלבן של הטוהר ואל התכלת הרקיע, המסמל את הקודש – את "כסא הכבוד".

טלי שורק בשירה "קופסת הצבעים" (לחן: קובי אושרת), עוסקת בתחושות השמחה והעצב שהצבעים גורמים לנו ובסמליותם של הגוונים השונים.

הִיְתָה לִי קַפֶּסֶת צְבָעִים

זוֹהָרִים, נְעִימִים וְנָאִים.

הִיְתָה לִי קַפֶּסֶת שֶׁל צְבָעִים יָפִים

צְבָעִים קָרִים, צְבָעִים חֲמִים.

לֹא הָיָה לִי אָדָם,

לֹא הָיָה אָדָם שֶׁל דָם הַפְּצוּעִים.

לֹא הָיָה לִי שָׁחַר, שֶׁל אֲבִלוֹת יְתוּמִים.

לא הִיָּה לִבָּנוּ, לִבָּנוּ שֶׁל פְּנֵי הַמָּתִים.
לא הִיָּה צֶהָב שֶׁל חֹלּוֹת לֹוֹהֲטִים...

הִיָּה, הִיָּה לִי כָּתֵם.
הִיָּה כָּתֵם שֶׁל שְׂמִינִת חַיִּים.
הִיָּה לִי יָרֵק שֶׁל לִבְלוֹב וּפְרִיחָה.
הִיָּה תִּכְלָל שֶׁל שָׁמַיִם בְּהִירִים.
הִיָּה וְרֹד לִי שֶׁל חֵלֶם וּמְנוּחָה...

הַמְשׁוֹרֶרֶת הַשְּׁתִּמְשָׁה בְּצַבְעִים ה"חַיִּיבִים" שְׁבִרְשׁוּתָהּ – הַנְּעִימִים וְנָאִים, וְצִיִּירָה לָנוּ עוֹלָם
שֶׁל שְׂמִינִת חַיִּים, שֶׁל לִבְלוֹב וּפְרִיחָה, שֶׁל חֵלֶם וּמְנוּחָה...
לְעוֹמֶת זֹאת, אֶת הַבֵּא בְּשַׁעְרֵי הַמִּשְׁכָּן, אוֹ אֶת הַלּוֹמֵד כִּיֹּם אֶת פְּרִשְׁיֹות הַמִּשְׁכָּן,
מִקְבֻלַּת תְּמוּנָה "אִמִּיתִית" וּמִרְכַּבֶּת יוֹתֵר. יֵשׁ בָּהּ אֶת הָאָדָם ה"חַי" שֶׁל הַדָּם, אֲךָ יֵשׁ בָּהּ
גַּם קְרִיאָה אֶל הָאָדָם, "לְהִירִים" אֶת עֲצָמוֹ, אֶת הָאָדָם שָׁבוּ, אֶל יַעֲוֹדוּ – אֶל הַלֵּבָן (שְׁלִיטָה
עֲצָמִית וְעִידוֹן מוֹסְרִי) וְאֶל הַתִּכְלָל – אֶל הַקֶּשֶׁר הָרוּחָנִי, הַשּׁוֹטֵף וְהַקְּבוֹעַ, עִם אֱלֹהִיִּם.
אֶת הַתְּמוּנָה הַזֹּאת שֶׁל אִישׁוּתָנוּ – שֶׁל מִצְוֵי וְרִצּוֹן, שֶׁל טִבַּע וְיַעֲוֹד, "צִיִּיר" לָנוּ
הַקֶּב"ה, ו"הַצִּפִּין" אוֹתָהּ בְּתוֹךְ פְּרִטִּי הַמִּבְנָה שֶׁל הַמִּשְׁכָּן וְכִלְיוֹ וְהַשְּׂאִיר לָנוּ לְהוֹסִיף לָהּ
(וְלִאִישׁוּתָנוּ) בְּמוֹ יִדְּנוּ – מִתּוֹךְ עֲבוּדָה עֲצָמִית, אֶת גּוֹוִנֵי הַלֵּבָן וְהַתִּכְלָל.
אֶת הַצֶּבַע הַלֵּבָן – עַל יְדֵי שְׁלִיטָה עֲצָמִית וְעִידוֹן מוֹסְרִי וְאֶת הַתִּכְלָל, עַל יְדֵי הַקֶּשֶׁר
הָרוּחָנִי, הַשּׁוֹטֵף וְהַקְּבוֹעַ, שֶׁלָּנוּ עִם רִיבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם...
כָּל אֶחָד מֵאִיתָנוּ, מוֹזְמֵן בִּזְהָ לְקַחַת אֶת הַמִּכְחֹל וְלְהַתְחִיל "לְצַבּוֹעַ" אֶת חַיֵּינוּ בְּגוֹוִנִים שֶׁל
שְׂמִינִת חַיִּים, הַשְּׁלֹוֹבָה בְּעֲבוּדָה עֲצָמִית וְאִישִׁית...
וְכֵן, מִתְבָּרֵר כִּי פְּרִשְׁיֹות בְּנִיית הַמִּשְׁכָּן וְכִלְיוֹ הָאֲרַכְנִיּוֹת וְה"עֲלוֹמוֹת" מִשְׁהוּ, הֵינָן בְּעֻלּוֹת
מִסֵּר "צַבְעוֹנִי" וְעִכְשׁוּי, הַרְלִבְנִטִּי לְכָל אֶחָד מֵאִיתָנוּ, גַּם כֹּאֵן וְעִכְשׁוּי...

בְּבִרְכַּת שַׁבָּת שְׁלוֹם,

מֹשֶׁה רוֹט

אַרְכִּיּוֹן "נִקּוּדָה טוֹבָה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

יֵשׁ לָךְ הָעֵרָה אוֹ הָאֵרָה? אֲשַׁמַּח לְקַבֵּל לְמִייל: nekudatova.roth@gmail.com

אַהֲבַת? הַפֶּץ בֵּין חֲבֵרִיד

2.2. השבוע בפרשה – מסרים אקטואליים הנלמדים מהפרשה

פרגון, מה אכפת לך?/ ניר אביעד

פרשת "תצווה" ממשיכה את פרשת "תרומה" ומתארת את מלאכת בניית המשכן והכלים השונים בו. הפעם אנחנו קוראים, בין היתר, על בגדי הכהונה ששימשו את אהרון (הכהן הגדול הראשון) ואת בניו בעת ששירתו במשכן. אחד מפרטי הלבוש האלו הוא החושן, אשר הורכב מ-12 אבנים טובות מסוגים שונים עליהם היו רשומים שמותיהם של שבטי ישראל. את החושן אהרון נשא תמיד על לוח ליבו, כפי שכתוב בפרשה: "וְנָשָׂא אֶהְרֹן אֶת-שְׁמוֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל-לִבּוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְזָכְרוֹן לִפְנֵי הַקֹּב"ה תָּמִיד. וְנָתַתָּ אֶל-חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט, אֶת-הָאוּרִים וְאֶת-הַתָּמִים, וְהָיוּ עַל-לֵב אֶהְרֹן, בְּבֹאוֹ לִפְנֵי הַקֹּב"ה; וְנָשָׂא אֶהְרֹן אֶת-מִשְׁפַּט בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-לִבּוֹ לִפְנֵי הַקֹּב"ה תָּמִיד".

התלמוד במסכת שבת מסביר שאהרון זכה לעדות את החושן הקדוש, המייצג את עם ישראל במשפטו לפני הקב"ה, דווקא על לוח ליבו בזכות העובדה שכאשר הודיע ה' למשה, אחיו הצעיר, כי הוא נבחר להיות השליח שיגאל את העם מעבדות לחרות, ולא אהרון, כפי שאולי היה מצופה, אהרון שמח על כך בלבבו, כפי שאומר ה' למשה על אהרון: "והנה הוא יוצא לקראתך וראה ושמח בליבו".

בדבריהם של חז"ל בתלמוד יש אמירה ברורה ומסר גדול שיכול לשמש כמובן גם אותנו. פיו וליבו של אהרון היו שווים. השמחה של אהרון על ההצלחה של משה ועל ה"ג'זב" הבכיר שקיבל הייתה אמיתית ולא מזויפת. הוא לא רק העמיד פנים של שמח, אלא ממש שמח ופרגן מכל הלב. אם נחשוב לרגע על הסיטואציה נבין שזה לא דבר שמה בכך. אהרון בקלות היה יכול ליפול לרגשות ולמחשבות שנעשה לו עוול, שכן ראשית הוא היה הבכור, ושנית הוא היה זה שבמשך כל השנים, בהן משה חי בשלווה בארמון פרעה ולאחר מכן במדין, סבל יחד עם העם וניסה לסייע ולהנהיג.

מאהרון אנחנו לומדים, אם כך, את המידה הנפלאה של פרגון ושמחה כנה ואמיתית בהצלחתו של האחר. די אם נעצור לרגע ונחשוב עד כמה העולם היום כמכלול (וגם כל אחד מאתנו כפרטים...) מלא בצרות עין, בקנאה, באנוכיות

ובמאבקי אגו על כבוד ויוקרה, כדי שנוכל להעריך את אצילות הנפש של אהרון, אשר בגינה אכן זכה שהחושן יהיה מונח על ליבו.

אם נחשוב על התכונות של חוסר פרגון וקנאה, מהן כמעט כולנו סובלים, נגלה עד כמה הן מיותרות ולא תורמות לנו דבר. אנשים יכולים להעביר שנים רבות במחשבות בלתי פוסקות על מה וכמה יש לאחרים לעומת מה שיש להם עצמם ואיך לקחו/אכלו/שתו להם. למה בכל כך הרבה מקרים הצלחה של מישהו זוכה לבוז, לזלזול ולחוסר פרגון, ללא שום סיבה נראית לעין? מדוע לרוב איננו שבעי רצון ממה שיש לנו ונראה לנו שלשני טוב יותר ושאם נשיג את מה שיש לו חיינו ישתנו וישתפרו?

חז"ל הגדילו והגדירו בפרקי אבות: "הקנאה, התאוה והכבוד מוציאים את האדם מהעולם". מי שנופל בידי אחת משלושת החולשות האלה (הן כמובן קשורות אחת לשנייה ומולידות את רעותיה) הוא כמו ואינו חי. אומנם הלב שלו דופק והוא יכול להראות כמו אדם רגיל לכל דבר, אשר קם בבוקר, עובד, אוכל ומגדל ילדים, אבל הפנימיות שלו נהרסת עד שחיייו מקבלים גוון אפור וחסר חיות.

התשובה לשאלה מדוע אנחנו צריכים דווקא את מה שיש לשני קשורה לכיוון הכללי אליו מופנה מבטנו. המבט של רוב בני האדם פונה באופן טבעי החוצה במקום פנימה, על פי הכלל השגוי של "הדשא של השכן ירוק יותר". כלל זה שגוי משום שתמיד בדמיון הדברים נראים טוב יותר מאשר במציאות. למרבה האבסורד, גם אם נהיה הבעלים של אותו דשא ירוק יותר, עדיין נרגיש תחושת פספוס והחמצה על כל הדברים הטובים שיש לאחרים ושעדיין לא השגנו לעצמינו. האובססיה שלנו לצבירת עושר אינה קשורה בהכרח לרצונות האישיים שלנו, כפי שהיא קשורה לסירובנו לכך שיהיה לנו פחות ממה שיש לאחרים. הקנאה היא תוצאה מהעובדה שאנחנו לא ערים וקשובים לקולה של הנשמה. האמת הפשוטה היא שאנחנו לא באמת צריכים כל כך הרבה. מי שקשוב מעט לקול הפנימי שבתוכו יודע שמה שבאמת אנחנו רוצים זה אמפטיה וחום אנושי ואמונה בטוב של הבורא והבריאה. כל המרדף אחר משכורת גבוהה יותר, מותגים וסמלי סטטוס הם תוצאה מצטערת של התעלמות מאותם צרכים אנושיים ונפשיים פשוטים ובסיסיים. כאשר אנחנו כה מנוכרים לפנימיות של עצמינו, ההצלחה של האחר נתפסת

מבחתנו כאיום על המקום שלנו ולכן נולדות התופעות המכוערות של קינאה, חוסר פרגון וצרות עין.

אמנם יש יתרון לכך שהאדם מתבונן בחברה סביבו, לומד ממנה, מחקה אותה ונוהג כמותה, ויש יתרון גם לכך שהאדם מקבל משוב מן הסביבה לגבי ההתנהגות שלו, אבל אי אפשר לתת לחיצוניות לשלוט על כל חיינו. אם המבט החוצה אל הזולת אינו מאוזן על ידי מבט פנימה אנחנו מקבלים מבט עקום ומזויף, ובהכרח מפתחים קינאה ורוצים לחיות את החיים שלא שלנו.

בפנימיות של כל אלה עומדת חוסר הכרות ואהבה עצמית. קשה ועצוב לומר זאת, אבל לדעתי רוב בני האדם אינם מסופקים ושמחים מהחיים שלהם, ולכן יש להם צד שלילי (יחד עם צדדים חיוביים כמובן) בו כאשר הרדאר שלהם קולט אדם שמח שטוב לו (רחמנא לצלן) זה מאיים עליהם ומחדד להם בתת-מודע עד כמה להם עצמם לא טוב. בסופו של דבר הרגשות השליליים שצפים יוצרים את אותה צרות עין שלילית. למרבה הצער לא אחת נוח וקל לנו להכיל אנשים שגם הם עצמם לא מאושרים.

בנוסף, הטעות שלנו היא שאנחנו חושבים שהעוגה של השפע היא סופית ומוגבלת. האמת היא הפוכה לחלוטין – לא רק שהעוגה היא ללא גבולות ויש שפע לכולם, ההצלחה של האחר אפילו מעצימה אותי. רבים חושבים שאם האחר מצליח/ מתקדם/ מרוויח פירוש הדבר שזה בא על חשבוננו. האמת הרוחנית, אשר מתבררת גם במבט די פשוט על המציאות, היא שאם לחבר שלי יהיה טוב אז גם לי יהיה טוב. ניתן לראות את זה בקלות במקומות עבודה. היכן שאנחנו מתפרנסים לרוב קיימים מאבקי אגו ושוררת מתחחות גלויה או סמויה בין העובדים. כשאחד מצטיין לא אחת "נפתחות עליו עיניים קנאיות" ו"הלשונות הטובים" מתחילים להתלחשש. כמה טיפשי הוא הדבר, שכן הצלחתו של אותו עובד מבססת ומחזקת את החברה כולה, כך שבסופו של דבר כל העובדים נהנים ממקום עבודה יציב שגם יודע לתגמל טוב יותר. דוגמא נוספת היא לחברות רווקות, אשר סוף סוף לאחר תקוות ותפילות רבות אחת מהן מוצאת בחור נחמד והקשר עמו מוביל לנישואין. החברות, שנותרו ברווקותן, בקלות יכולות להישאב לרגשות של רחמים עצמיים וקנאה ולא לשמוח בלב שלם בהצלחתה של מי שהן דווקא באמת כן אוהבות.

אפשרות נוספת היא, כאמור, להתעלות מעל הרגשות הנמוכים, לשמוח בלב שלם בשמחת החברה ולדעת שאהבה וחיוניות זה חומר מדבק (בדיוק כמו שליליות ופסימיות), ולכן בעקבות ההצלחה של אותה חברה גם הסיכויים שלהן למצוא את אהבתן גדלה.

הפתרון הטוב ביותר להתמודד עם מידת הקנאה הוא לזכור שהקב"ה לא שוכח ולא מקפח אף אחד. כל מה שקורה בבריאה הוא פרי השגחה פרטית ומדויקת שתפקידו בסופו של דבר להוליך אותנו אל התיקון שלנו ושל העולם. אם יש או אין לי דבר מסוים פרוש הדבר שכך חשב הבורא שיהיה נכון יותר, כך שאם אני מקנא אני בעצם אומר בתוכי שהקב"ה טעה בשיקול הדעת שלו וחילק את המשאבים בצורה לא נכונה ושאני במקומו הייתי עושה עבודה טובה יותר... אדם מאמן כמובן לא יוכל לחיות עם מחשבה מגוחכת שכזו ולכן אולי הדבר יעזור לו לקנא פחות. עצה נוספת שקיבלנו מחז"ל היא להכיר טובה על כל הטוב והשפע שכבר כן יש לנו. מי שאומר "תודה" על כל מה שיש לו לא יקנא באחרים משום שהוא בין כה וכה מרגיש עשיר ומאושר.

בד בבד עם להפסיק לקנא, החשיבות של פרגון לאחרים בשינוי העולם (הפנימי והחיצוני) שלנו היא עצומה. למרות שביקורת לרוב היא משתקת ומסרסת, אנו מוצאים אותה בכל מקום. החוכמה והגדולה שלנו כבני אדם היא דווקא לראות ולהביא לידי ביטוי את ההפך. עלינו להתגבר על הטבע הגס והאנוכי שלנו, שרואה את השלילי ורוצה להרגיש גבוה מהאחרים. שווה להשקיע מחשבה בשאלה כיצד העולם של כל אחד אתנו היה נראה אם היינו מעיזים ומפרגנים לסובבים אותנו קצת יותר? אין טעם לחכות שיפרגנו לנו כדי לפרגן בחזרה, החוכמה היא ליצור את הדינאמיקה החיובית הזו בעצמינו ולפרגן מיוזמתנו לסובבים אותנו. זה יכול להיות לאשתי/בעלי על שסייע בבוקר בהשכמת הילדים וארגונם, לילדים שאכלו יפה את ארוחת הבוקר, לנהג ההסעה שנהג באדיבות, לפקידה במשרד על ההופעה המוקפדת, לבוס על האווירה הטובה שמשרה (להיזהר מחנפנות...), לעובד שלנו על ההתמדה והיצירתיות, לשכן על החולצה היפה, וכו'. גם אם הם לא כאלה – הרבה פעמים נגלה שמילה טובה יכולה לגרום למישהו "לגדול לתוך התפקיד" ולהיות מה שאנחנו משבחים אותו בגינו (כמובן לא לתת מחמאות על דברים מופרכים שנשמעים לא אמינים). לפעמים מילה אחת של עידוד, תשומת לב

ואכפתיות יכולה להפוך את היום של משהו ממדכא או "סתם" אפור ושגרתי למשמעותי ושמח. אצל ילדינו זה משמעותי שבעתיים. במו פינו אנחנו יכולים לגרום לילדים שלנו לפרוח ולהרגיש אהובים ובעלי משמעות. בהתחלה זה יכול להראות מלאכותי, אבל מומלץ לכל אחד פשוט להתאמן על משפטים כמו: "איזה יופי. איך הצלחת לעשות את זה?", "כל הכבוד על המאמץ. אני יודע/ת שזה לא היה קל", "אני מאוד מעריך את מה שעשית בשבילי", "תראה איך התקדמת מהפעם הקודמת". וכו'.

למרבה הפלא, האדם אותו אנחנו מבקרים יותר מכל ומי שסובל תמידית מחוסר פרגון זה לא אחר מאשר אנחנו עצמנו. כמעט כולנו לוקים במנגנון של הלקאה עצמית, ביקורת אישית מסרסת וחוסר פרגון על ההצלחות וההישגים. תמיד יש לנו מה להעיר לעצמנו על איך שהתנהגנו ומה שאמרנו ולרוב אנחנו נוטים לזלזל בהצלחותינו ולראות את חצי הכוס הריקה. רבי נחמן מברסלב התייחס רבות לסוגיה זו באומרו כי כבני אדם אנו זקוקים לשני חומרים נפשיים אותם כינה "התעוררות" ו"התחזקות". "התעוררות" פרושה שהאדם יכיר בחסרונותיו, יצרו וכישלונותיו ויעסוק בתיקונם, בעוד "התחזקות" משמעה התבוננות בטוב שיש בנו, במעלותינו, בהצלחותינו הגדולות והקטנות ואף ברצון הטוב שיש בנו (גם אם ההתנהגות בפועל לא מוצלחת במיוחד). ה"התעוררות" היא המנוע הדוחף את האדם להתעלות, לא להירדם ולא לשקוט על שמריו, בעוד ה"התחזקות" תפקידה להציל אותנו מהייאוש המשתק, מחוסר התקווה ומחוסר האמונה בעצמנו ובעולם. בזמן התעלות יש לדעת שהדרך עדיין ארוכה וצריך להמשיך הלאה, ובזמן הירידה צריך לזכור שאנחנו לא באמת כ"כ גרועים ויש בנו צדדים חיוביים ותכונות טובות. אדם שמשתמש רק ב"התעוררות" כלפי עצמו ו/או כלפי משפחתו/חבריו/תלמידיו תמיד יהיה אדם מיוסר ומייסר המראה חסרונות וליקוים, בא בתביעות ורוטן. אדם כזה בסופו של דבר יישבר וישבור את הסובבים אותו. לעומתו, האדם המשתמש ב"התחזקות" בלבד ושתמיד רואה את הטוב והחיובי עלול להיכשל בכך שהוא יהיה יותר מידי מרוצה מעצמו ויתעלם מחסרונותיו ומהצורך לתקנם. המינון הנכון, לפי רבי נחמן, הוא להשתמש בשני החומרים גם יחד. בזמן עליה והצלחה לא לשכוח שיש עוד הרבה עבודה ושנחנו עדיין רחוקים מהתכלית והיעוד שלנו, ובזמן קושי וחולשה לזכור שיש בנו צדדים טובים ומקסימים ולהרבות במחמאות

ופרגון עצמי. הסכנה היא דווקא בשימוש שלא במקום הנכון, כלומר בזמן של הצלחה, כשהכול "הולך לנו חלק", לשבח עצמינו ואז ליפול לגאווה ולהירדם, ולחלופין בזמן של קושי וחולשה, כשאנחנו בין כה וכה במצוקה, "להוסיף שמן למדורה, ולספר לעצמינו עד כמה אנחנו באמת לא מוצלחים. הסוד, אם כך, הוא במינון ובמקום הנכון, כאשר רבי נתן (תלמידו המובהק) כתב כבר לפני מאתיים שנה על הדור החלש שלנו: "על כל כף התעוררות – קערה של התחזקות".

ובחזרה ללב של אהרון הכהן – מדוע התורה מדגישה שוב ושוב במקומות שונים את הלב ואת החשיבות של לב טהור ונקי בעבודת השם של כל אחד מאתנו? מדוע החושן והאורים והתומים, שהיו כה קדושים ושסימלו את הקשר הישיר בין העם ובין הבורא, היו מונחים דווקא על הלב? מדוע לא על הראש או על כל איבר אחר שגם להם חשיבות גדולה? נראה שאת התשובה הממצה ביותר נותן התלמוד במסכת סנהדרין באומרו בשם ה': "רַחֲמָנָא לְבָא בְּעֵי", כלומר בתרגום מארמית: "הרחמן (=הקב"ה) רוצה את הלב". מה שיקר בעיניו יותר מכל זה לא הדברים שאנחנו אומרים, לא הדרך בה אנחנו לבושים ואפילו לא הדרך בה אנחנו מתנהגים. מה שחשוב לבורא באמת זה שהלב שלנו יהיה נקי וטהור ושותף פעיל בכל מצווה מעשית. זוהי הסיבה מדוע אנחנו מבקשים בתפילה "לב טהור ברא לי אלוקים ורוח נכון חדש בקרבי". אנחנו יודעים שכלפי חוץ ניתן לזייף כמעט כל התנהגות, אבל על ה' הגדול, ש"בוחן כליות ולב", אי אפשר לעבוד והוא יודע בדיוק מה מסתתר בתוכנו. אנשים רבים חושבים שבחוכמה ובפלפולים שכליים הם יקנו את עולמם, בעוד האמת היא שהשם רוצה מאתנו פשטות ואת עבודתו בלב נקי, טהור ומאמין.

בהקשר הזה קראתי סיפור נחמד בספר "איש צדיק היה" שמתאר את חייו ופועלו של הרב אריה לוי ז"ל (אבי האסירים):

זה קרה בשנת תשכ"ב, כשהרב אריה לוי היה בן 82 ולא היה מסוגל ללכת מהר. הרב הלך ברחוב וזיהה אדם צעיר הולך ומיהר בעקבותיו. הבחור הבחין ברב והגביר את קצב הליכתו עד שהרב נאלץ לרוץ תוך בקשה שיעצור. כשהשיג את הבחור הצעיר שאל מדוע לא נתן לו את הזכות לברכו לשלום? האדם הרכין את ראשו והסביר שלא רצה שהרב יראה אותו בלי כיפה, וזאת מאחר שהוא מכיר את

אביו והדבר יצערו מאוד. הרב לא נתן לו להשלים את המשפט ואמר: "אני נמוך קומה. אני רואה רק עד הלב..."

לסיכום – עשרת הדיברות, כידוע לכול, הם התמצית והשורשים לכל החוכמה האלוקית שהועברה אלינו, כאשר הדיבר העשירי, על פי הפרשנים, נועד להביא אותנו לדרגה הקדושה והגבוהה ביותר. דיבר זה הקורה לנו "לא לחמוד" דורש מאתנו לא רק שנשלוט במעשינו ודיבורינו (כמו שאר הדיברות המדברות על הקשר בין אדם וחברו), אלא שגם נשלוט במחשבותינו ורצונותינו. הלוואי וכאהרון הכהן נשכיל ליישם את אותה הנחייה, נהייה שמחים עם "הקלפים שהחיים חילקו לנו", נפסיק לפזול לצדדים ונדע לפרגן לאחרים ולעצמינו.

א. סיכום מתומצת של פרשת תצווה

פרשתנו עוסקת בבגדי הכהונה, הבגדים אותם לובשים הכוהנים בעת העבודה במשכן ובבית המקדש

"ואתה תצוה את בני ישראל" לקחת שמן זית זך ולהדליק את המנורה העומדת "באהל מועד מחוץ לפרוכת" ולהעלות בה "נר תמיד" שידלק ביום ובלילה.

לאחר גמר מלאכת המשכן יש לדאוג לקדש את הכהנים שיעבדו בו, הלא הם אהרן ובניו. לכהנים יש לדאוג לבגדים מיוחדים, העשויים מזהב תכלת וארגמן והם מפורטים בהמשך הכתובים.

האפוד – סינור הארוג מחוט השזור יחדיו: זהב, תכלת וארגמן ותולעת-שני, ולו שתי כתפיות וחגורה, שהיתה נחגרת מאחוריו ואליה התחברו הכתפיות. על הכתפיות נקבעו שני אבני שוהם ועליהם נחרטו שמות בני-ישראל, ששה על כל אבן. הללו שימשו "אבני זכרון" לבני ישראל, ואהרן היה נושא אותם על כתפיו.

החושן – היה ארוג גם הוא "מעשה חושב", והיה תלוי על האפוד. עליו משבצות זהב, שבתוכם יישבו" שנים-עשר אבני החושן, עליהם היו חרוטים שמות שבטי ישראל. החושן היה מחובר לאפוד בשרשרות זהב, וזאת בכדי ש-"לא יזח החושן מעל האפוד".

המעיל – עליו היה האפוד – כמין גלימה ללא צווארון, עשוי כולו תכלת ובשוליו רמוני תכלת וארגמן ופעמונים – "פעמון זהב ורימון, פעמון זהב ורימון" – ובבוא אהרון את הקודש – "ונשמע קולו" היו הפעמונים מצלצלים.

ציץ – כמין טס של זהב עליו היה חרוטים המילים: "קודש לה' ". הציץ היה מונח על מצחו של הכהן הגדול ומחובר היה בשני חוטי תכלת מצידיו וחוט תכלת שלישי מאמצעו, שעבר על המצנפת ונקשר עם חבריו מאחורי הראש.

אלו היו ארבעת בגדיו המיוחדים של הכהן הגדול, בנוסף לארבעת בגדי שאר הכהנים: כותנת; מכנסים; אבנט ומגבעת – הלא היא המצנפת. חובה מיוחדת היא על הכהנים ללבוש את הבגדים בבואם אל הקודש – "חוקת עולם".

לאחר כל ההכנות, זה הזמן לקדש את הכהנים. יש להקריב פר אחד ושני אילים עם תקרובתם, והכהנים ילבשו את הבגדים לאחר שיטבלו במקווה, כשאת בגדי הכהן הגדול יש למשוך מקודם בשמן המשחה, לקדשם. אחר-כך יש לשחוט את הפר המשמש כחטאת ולהזות מדמו על המזבח.

את חלבו וכליותיו יש להקריב על המזבח, ואת הנשאר – לשרוף מחוץ למשכן.

לאחר טקס זה סומכים הכהנים את ידיהם על אחד האילים, המשמש כקרבן "עולה" – על שם עלייתו כולו על גבי המזבח – "שה (מלשון אש) לה' הוא".

אחר כך שוחטים את האיל השני ומזים מדמו על הכהנים ועל המזבח. חלקו עולה לקרבן וחלקו נאכל על-ידי הכהנים. קרבן זה – איל המילואים – אסור באכילה ל"זר" – מי שאינו כהן, והנותר ממנו עד הבוקר נידון לשריפה, בסדר הזה יעשה במשך שבעה ימים. כן יש להקריב פר להקדשת המזבח שבעת ימים, וחובה מיוחדת להקריב מדי יום שני קרבנות – כבשים, אחד בבוקר ואחד בין-הערביים, והם הנקראים בשם קרבנות התמיד.

בסיום הפרשה שומעים אנו על ציווי הקב"ה לבנות את מזבח הקטורת העשוי מעצי שיטים, אמה ארכו ומה רוחבו ואמתיים קומתו, וקרנות בקצוותיו. כולו מצופה זהב וסביבו זר זהב, ובשתי טבעותיו הבדים – מוטות – העשויים גם הם עץ מצופה זהב, בהם נישא הארון.

בכל בוקר, בד-בבד עם הקרבת קרבן התמיד, היה אהרן הכהן מקטיר את "קטורת הסמים", וזו היתה מוקטרת אף עם קרבן בין-הערביים. אחת בשנה היה אהרן הכהן מזה על המזבח מדם חטאת הכיפורים, ובזאת היה המזבח מתכפר.

ב . פרפראות

1 . "וְאַתָּה תַּצִּוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כְּתִית לַמָּאֹר
לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד" (כ"ז , ב')

"כתית", כאשר מטיפים לו לאדם מוסר ומבקשים לכתת ולשבור את לבו,
יש להתכונן "למאור", להאיר את פניו ולהורותו את הדרך הישרה בנועם
ובמאור פנים. "ולא למנחות" – אבל לא להנחיתו ולהשפילו
(הה"ק ר' יחיאל ז"ל מאלכסנדר)

2 . "וַיִּשְׁמַתְּ אֶת שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל כְּתֹפֶת הָאֹפֶד אֲבָנֵי זָכָרֶן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְנִשָּׂא אַהֲרֹן אֶת שְׁמוֹתֵם לִפְנֵי יְהוָה עַל שְׁתֵּי כְּתָפָיו לְזָכָרֶן" (כ"ח , י"ב)
יש מנהיגים שלעיתים עם היבחרם וכניסתם לתפקיד, שוכחים הם את אלה
אשר בחרו בהם ואת צרכיהם. אהרן שם על כתפיו את שמות שנים-עשר
השבטים, כדי שלרגע לא ישכח את עול צרכיהם, ויזכור תמיד לשם מה נועד
הוא לגדולה...

שיעור הקריעה שמתחייב עליה. וכן בהמעיל עצמו למטה בפיו הרי הוא
כשאר בגדים דאינו חייב אלא באופן שמבטלו מתורת בגד הראוי לעבודה והיינו
שאינו לכבוד ולתפארת.

3 . "וּפַעַמַיִי זֶהב בְּתוֹכָם סָבִיב" (כח, לג)

הפעמון שבבגדי הכהונה אמר רבי יוסף חיים, בעל "בן איש חי" מרמז לנו על בעלי
לשון הרע שמקשקשים בפיהם תמיד כפעמון.

הפעמון היה עשוי זהב כדי ללמד אותנו שערכו של אדם המספר לשון הרע הולך
ופוחת בעיני מכריו וידידיו, עד שחינו סר מהם.

דבר זה אמר ה"בן איש חי" מרומז במילה "זהב", שערכה המספרי הולך ופוחת, "ז" שבע, "ה" חמש, ולבסוף האות "ב", שערכה שתיים בלבד.

4. וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בָּבֹאוֹ אֶל-הַקֹּדֶשׁ לְפָנַי ה' (שמות כח, לה).

ג' במסורה, ונשמע פתגם המלך (אסתר א, כ), כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע (שמות כד, ז), ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ד'.

י"ל כי הנה יש ג' דרכי תשובה:

א', אם מקשה לבו עד שמעמיד הקב"ה מלך כהמן (סנהדרין צז:), וכמו שאמרו חז"ל (מגילה יד.) גדולה הסרת טבעת [שנתן אחשורוש להמן] יותר ממ"ח נביאים וכו', והוא התשובה הגרועה.

ב', אם ע"י סיבות של השי"ת בעצמו מתעורר לשוב ולא מעצמו.

ג', אם האדם מתעורר בלבו לתשובה והוא היותר שלימה, ובט"ז (הלכות ר"ה תקפה, ז) פי' מ"ש (תהלים צח, ו) בחצוצרות וכו' הריעו לפני המלך ד' שיריעו טרם שיריע השי"ת עליהם ע"ש.

וז"ש ונשמע פתגם המלך, ר"ל אם שומעים ע"י פתגם המלך הקשה כהמן, כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע, שהיה ע"י כפיית ההר כגיגית, והיותר טוב, ונשמע קולו בבואו אל הקודש, לפני ד' טרם שיעוררוהו מן השמים.

5. וְלִקְחָתָּ אֶת-דָּמּוֹ וְזָרַקְתָּ עַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב" (כט, טז)

בכל הקורבנות נותנים את הדם ואת החלב על גבי המזבח.

טעם נפלא לכך אמר רבי יוסף חיים, בעל ה"בן איש חי" על פי משל: סוחר אחד הלך מביתו אל בית המדרש ולמד שם בהתמדה.

באותה עת הגיע אל ביתו קונה ובקש לקנות סחורה בממון רב ובשל כך חיפש את בעל הבית.

בעלת הבית סיפרה לקונה כי בעלה לומד כעת וכי ישוב אל ביתו רק בעוד כמה שעות.

הקונה לא חפץ להמתין ופנה אל סוחר מתחרה ושם קנה את כל מבוקשו.

כאשר שב האיש אל ביתו ושמע את אשר קרה הצטער צער רב והורה לאשתו כי אם ישוב הדבר ויישנה, תשלח מיד לקרוא לו מבית המדרש כדי שימהר לשוב אל ביתו, שהרי כרוך בכך הפסד רב.

בעבור זמן הגיע אדם אחד אל בית הסוחר כדי לגבות ממנו חוב גדול שהסוחר חייב לו. זכרה האישה את אשר ציווה עליה בעלה לכן שלחה מיד שליח שיקרא לבעלה לשוב מבית המדרש.

הסוחר כחץ מקשת ועד מהרה הגיע שהוא נושם ומתנשף ממאמץ.

מה רבה היתה אכזבתו כאשר גילה במה מדובר... אוי לי ואבוי לי נאנח הסוחר מרה אשתי החליפה ובלבלה את היוצרות! כאשר מאן דהוא ביקש לקנות סחורה לא קראה לי והפסדתי את הכל, ואילו כאשר הנושא בא לגבות את חובו מיהרה והזעיקה אותי לרוץ אל הבית...

כן הוא גם הנמשל אמר ה"בן איש חי" ישנם שני סוגי מצוות: עשה ולא תעשה.

לשם קיום מצוות אלה על אדם להשתמש בשני כוחות שיש בו: כדי לקיים מצוות עשה יש להשתמש במידת הזריזות ולמהר לעשותה, ואילו למצוות לא תעשה יש להשתמש דווקא במידת העצלות...

והנה, האדם החוטא מחליף את הדברים ומבלבל את היוצרות, כאשר מדובר במצוות עשה הוא מתעצל מלקיים ומתנהל בעצלתיים... ואילו לעבירה, רחמנא ליצלן, הוא זריז מאין כמוהו.

הקרובן סיים ה"בן איש חי" בא לכפר על עוונות אלה, משום כך ציווה הקדוש ברוך הוא לתת על המזבח את הדם שהוא כח החיים והוא המעורר את מידת הזריזות ולעומתו את החלב המסמל את העצלות והקריירות.

בסיבתם של שני כוחות אלה נגרם החטא, משום כך המבקש להתכפר נותן את שני הסימנים הללו על גבי המזבח.

6 . וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם" (כט, לג)

הרמ"א פוסק להלכה (אורח חיים סימן נ"ג סעיף כ"ב) שאין לאדם להתפלל בשליח ציבור בלא רצון הקהל, וכל מי שמתפלל בחזקה ודרך אלימות אין עונין אמן אחר ברכותיו.

וכתב על כך המגן אברהם שם שאין להתקוטט בעבור שום מצווה.

וראיה לכך ממה שמצינו בגמרא מסכת יומא (דף ל"ט עמוד א') שבמשך כל ארבעים שנה ששימש שמעון הצדיק ככהן גדול נשתלחה ברכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן שקיבל מן הלחם כזית היה אוכלו ושבע, ויש שהיה אוכלו ומותר.

אולם לאחר תקופה זו, משפסקה כהונתו של שמעון הצדיק, נשתלחה מאירה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים ולא היה משביע, וכל כהן היה מקבל חלק בגודל פול שאין בו שיעור אכילה.

ומאחר שראו שאין הלחם משביע היו הצנועין שבכהנים מושכים את ידיהן ממנו ולא אוכלים ומניחים את חלקם לאחרים, ואילו הגרגרנין שבהן היו חוטפים את חלקם ואוכלין.

ודייק המגן אברהם מדברי הגמרא מפני מה היו הצנועין שבכהנים מושכין את ידיהן מן הלחם ולא אוכלים, והרי אכילת הלחם היא מצווה וכמו שנאמר כאן: "ואכלו אתם אשר כפר בהם"? מוכח מכאן שאין להתקוטט בעבור שום מצווה!

7. "אֶת-הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד" (כט,לט)

מעשה היה ביהודי פשוט, אשר לא ידע את פרוש מלות התפלה, אולם עובדה זו לא מנעה ממנו להתפלל בקול גדול, וכשהגיע בפרשת התמיד למלים "את הכבש האחד", שאג בקול ובעינים עצומות "א-ח-ד!"... משל היה עומד בקריאת שמע במלים "ה' אלקינו ה' אחד".

ספור זה שמע רבי שרגא פייבל מנדלוביץ מפי אחד מתלמידי ישיבתו, אשר הוסיף ודבר בלגלוג על יהודים פשוטים מעין אלו, 'עמך', אשר אינם יודעים בתפילה אפילו את פרוש המלים, אולם למרות זאת הם מנסים להתפלל בהתלהבות.

הנימה שבה דבר התלמיד לא מצאה חן בעיני רבו, והוא העיר לו:

"הלגלוג שלך אינו במקומו... הלגלוג מעיד שהחושים הרוחניים שלך אינם מפתחים די צרכם..."

תהה התלמיד: "על מה ולמה?"

"ורבי שרגא פייבל המשיך: "יהודי אמיתי, בעל הרגשה עדינה, צריך היה לשנות אצלו את היחס כלפי המלים 'את הכבש האחד' מכאן ואילך... הוא צריך היה לחשוב בעקבות המעשה הזה – הנה, גם פה, במלים הללו, קבל איש יהודי על מלכות שמים על עצמו..."

מעשה זה, המובא בספר "מריצי תורה מעולם החסידות" מוכיח עד כמה דייק עם תלמידיו על כל דבר היוצא מפיהם, ועוד מסופר שם כי בחור אחר השמיע חדושי תורה ובענין מסים התבטא כי "הט"ז אינו צודק בדבריו".

באותו רגע שסע רבי שרגא פייבל את דבריו וקרא בקול, כשהתרגשות נמסכת בו: "דבורים כאלו הם בגדר נבול פה!"

בהזדמנות אחרת שמע תלמיד ששר "בלבבי משכן אבנה", עצר אותו רבי שרגא פייבל ושאל: "כלום כבר הגעת למידה זו?"

שאלתו הנוקבת ירדה תהומות. התלמיד קבל את הדברים, ובמשך עשרות שנים לא היה מסוגל להעלות את השיר על דל שפתיו!

8. "וְעֲשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטָר קֹטֶרֶת וְכו' וְצִפִּיתָ אוֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת-גִּגּוֹ" (ל,א+ג)

הנה היו שני מזבחות; האחד, שמקריבין עליו הקרבנות. והשני, "מזבח הזהב", ואין עליו אלא הקטרת "הקטורת". והנה רואים שבו היה הדגשה מיוחדת בציפוי בזהב שנאמר: "וצפית אותו זהב טהור את גגו ואת קירותיו סביב ואת קרנותיו", ומדוע?

אכן כידוע "הקטורת" היתה מעשרת עושר (יומא כו). והנה תכלית הכסף והממון אינו אלא לעבודת ה', דאילו לעולם הזה נאמר (קהלת ה, יב) "עושר שמור לבעליו לרעתו". אכן כאשר הממון והכסף מנוצלים לדברים רוחניים על זה נאמר (קהלת ז,

יב) "כי בצל החכמה בצל הכסף" שאמרו על זה חז"ל (פסחים נג:): "שהנותן מכספו לתורה זוכה ויושב בישיבה של מעלה בכבוד", וזה ענין שרבי היה מכבד עשירים. ולכן כאן במזבח של הקטורת הרומז ל"עשירות" נאמר (שמות ל, ו): "ונתת אותו וגו' לפני הכפורת וגו' אשר אועד לך שמה" – כלומר תקרב את המזבח אל הקודש קרוב קרוב, כי תכלית העושר – לקדושה צריך.

עוצמה לעבודת הקודש במרום הרים בירושלים, אמן ואמן

9. "וְלֹא-יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֵפוֹד" (כח, כח)

בגמרא מסכת יומא (דף ע"ב עמוד א') אמר רבי אלעזר: המזיח חושן מעל האפוד לוקה שנאמר "ולא יזח".

טעם נפלא לאיסור זה אמר הצדיק רבי ישראל "בעל שם טוב", שכן החושן היה מונח על ליבו של הכהן הגדול, וכמו שנאמר: "ונשא אהרן את משפט בני ישראל על ליבו לפני ה' תמיד".

והנה האפוד בכתוב חסר "אפד" הוא בגימטריה "פה".

ומשום כך צריך שהחושן לא יזח מעל האפוד, לרמז לנו על חובתו של האדם שפיו וליבו יהיו שוים, וכמו שאמרו בגמרא מסכת פסחים (דף קי"ג עמוד ב'):

שלשה הקדוש ברוך הוא שונאן, והראשון שבהם הוא: המדבר אחד בפה ואחד בלב! מכיון שכך אמר הבעל שם טוב צריך שתהיה התאמה מלאה בין הלב ובין הפה ועל כן המזיח את החושן מעל האפוד לוקה!

10. "וְנָשָׂא אֶהֱרֵן אֶת-שְׁמוֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בַּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט... לִפְנֵי ה' תָּמִיד. וְנָתַתָּ... אֶת-הָאוֹרִים וְאֶת-הַתְּמִים וְהָיוּ עַל-לֵב אֶהֱרֵן בָּבָאוּ לִפְנֵי ה'." (כח, כט-ל)

ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על ליבו בבאו אל הקדש לזכרון לפני ה' תמיד ונתת אל החשן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרן בבאו לפני ה'.

יש להבין שאל הגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק, בעל ה"אור שמח" ו"משך חכמה" מדוע בחושן נאמר: "לפני ה' תמיד" ואילו באורים ותומים נאמר רק: "והיו על לב אהרן בבאו לפני ה'", ולא נאמר: "תמיד"?

אלא אמר רבי מאיר שמחה בגמרא מסכת יומא (דף כ"א עמוד ב') דרשו חז"ל על הכתוב בחגי (פרק א' פסוק ח'): "וארצה בו ואכבד" ואילו אנו קוראים את הפסוק: "וארצה בו ואכבדה", מפני מה נכתב הפסוק חסר את אות ה"? אלא הדבר מרמז לחמישה דברים שהיו במקדש ראשון ולא נמצאו שני, ואלו הן:

א. ארון, כפורת וכרובים.

ב. אש.

ג. שכינה.

ד. רוח הקודש.

ה. אורים ותומים.

משום כך אמר רבי מאיר שמחה באורים ותומים נאמר רק: "והיו על לב אהרן בבאו לפני ה'", ולא נאמר: "תמיד" משום שבבית שני לא היו אורים ותומים ואם כן אין זה "תמיד".

11. וְנָתַתָּ אֶל חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת הָאֹרִים וְאֶת הַתָּמִים וְהָיוּ עַל לֵב אֶהְרֹן בָּבֹאוֹ לִפְנֵי ה'... (כח,ל)

אהרן נבחר והיה לכהן הגדול הראשון. משום כך זכה לשאת על לבו את האורים והתומים בגד מיוחד לכהנים גדולים שבו היו משובצות אבנים טובות עליהם חרוטות שמות כל השבטים. סה"כ היו כל אותיות הא'-ב'. כל אבן התאימה לשבטה. (לדוגמא: שבט בנימין זכה לאבן יָפֶה, ובדרש חכמים: יֵשׁ-פָּה ושותק. ידע בנימין על מכירת יוסף, אך שתק ולא ספר ליעקב ולא הסגיר את אחיו).

בתוך קפלי הבגד היה מונח שם הקודש המפורש, וכאשר שאלו בה' היו אותיות מאירות, והכהן הגדול בקדושתו ומעלתו צרף את האותיות לתשובה (ראה בספר שופטים פרק א' ושמואל א' פרק כ"ב).

מדוע זכה דוקא אהרן בתפקיד כה נכבד, שהוא השני בחשיבותו בעם ישראל?

כאשר משה יורד למצרים לקבל לידי אהרן את הנהגת העם ולהוביל את תהליך הגאולה, הוא חושש שמא אחיו אהרן יפגע, והוא מבקש מהקב"ה: "שלח נא ביד תשלח" (שמות ד', י"ג) הכוונה לאהרן (שהרי הוא היה מנהיג העם לאחר פטירת עמרם אביהם). והקב"ה "מרגיע" את משה באומרו: "... וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבך" (שמות ד', י"ד).

הקב"ה מעיד עליו כי שמחתו בגדולת אחיו תהא אמיתית, כנה ופנימית, ולא תרע עינו בגדולתו גם אם בא הדבר על חשבון.

"אמר רשב"י הלב ששמח בגדולת אחיו יבא וישמח וילבש אורים ותומים, שנאמר (שמות כח, ל) 'ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרן' (מדרש תנחומא שמות סימן כז). רק לב טהור ונקי יכול להביא את דבר ה' לעם ה'.

12 . וְהָיָה פִי-רֹאשׁוֹ בְּתוֹכּוֹ שִׁפְהָ יְהִיָּה לְפִיו סָבִיב (כח, לב)

כח הלשון

מעשה נפלא סיפרו חז"ל (מדרש שוחר טוב, לט. ע"ש) מעשה במלך פרס שנטה למות, א"ל הרופאים אין לך רפואה עד שיביאו לך חלב לביאה.

ענה אחד מהם ואמר לו: אם רצונך אלך אני, רק תן לי עשרה עיזים. אמר לעבדיו ונתנו לו.

הלך לגוב אריות והיתה שם לביאה מינקת גוריה, יום ראשון עמד מרחוק והשליך לה עז אחת ואכלתה, יום שני נתקרב לה מעט והשליך אחרת, וכן בכל יום ויום עד שהיה משחק עמה, ולקח מחלבה והלך לו.

כשהיה בחצי הדרך ישן וראה חלום, שהיו כל אבריו מהרסין זה עם זה;

אמרו הרגלים: "אין בכל האברים כמותנו שאם לא היינו אנו הולכין לא היה יכול להביא מן החלב".

ענו הידים: אין כמותנו, שאם לא היינו אנו שחלבנו לא היה עושה דבר.

העינים אמרו: אנו למעלה מן הכל, שאם לא היינו מראים לו את הדרך לא היה נעשה.

ענה הלב ואמר: אני למעלה מן הכל, שאלמלא לא נתתי לו העצה לא הועיל כלום.

ענה הלשון ואמר להם "אם לא הייתי אני מה הייתם עושים".

ענו לו כל האיברים וא"ל: לא יראת להדמות אלינו, ואת סגורה ונתונה במקום חשך ואפילה, ועוד שאין בך עצם כשאר כל האיברים,

ענה הלשון ואמר, היום תאמרו שאני מלך ושליט עליכם!

שמע האיש את הדברים האלה ונתפחד והקיץ משנתו והלך לדרכו, והגיע למקום ונכנס אצל המלך ואמר לו, הא לך חלב כְּלָבִיא (היינו כלבה), מיד קצף וצוה לתלותו, וכשהיה הולך ליצלב היו כל האיברים בוכין, אמר להם הלשון, הלא אמרתי שאין בכם ממש, אם אני מציל אתכם תודו לי שאני מלך עליכם?

אמרו לו: הן!

מיד אמר הלשון השיבוני אצל המלך.

והשיבוהו. אמר לו: למה צוית לתלותי, זו תורה וזו שכרה. אמר לו, הבאת חלב כְּלָבִיא לקרב מיתתי, אמר לו ומה איכפת לך ויהא לך רפואה ממנו, ועוד גם כן כי "לביאה" קורין אותה "כלביא", לקחו ממנו ונסוהו, ונמצא חלב לביאה, אמרו לו, כל האיברים עכשיו אנו מודים לך שאתה אמרת האמת.

ע"כ. וע"ז אמר המדרש (שם; משלי יח, כא) "מות וחיים ביד הלשון".

עוד מובא (ע"י פלא יועץ מע' אמת) שרשע אחד ביקש עצה מהחכם לחזור בתשובה, כי לא מצליח בה, אמר לו, תהא דובר אמת ולא שקר, והנה פעם יצא לגנוב ובדרך פגשו אדם א"ל להיכן הולך, ונתבייש וחזר בו וכו'. ע"ש. הרי לך מעלת האומר אמת, ומובא בספרים שכל הרגיל לדבר רק אמת, אפילו חלומותיו צודקים ואמיתיים, ובכתבי האריז"ל (שער רוח"ק דף יא) כתב כל מי שישב יום בלי דיבור חול יזכה להשגה ולחכמה.

(וע"ע שם דף ו: ובשער היחודים דף ז).

והנה הלב רָמַז בו שם הוי"ה והפה רומז לאדנות. וע"ז אומר הזוהר, שצריך לשלב שם הוי"ה ואדנות כלומר פיו וליבו שוין. והנה גם השומר פיו אזי ניצול מכעס. וכל השומר פיו בקדושתו, אזי כל דבריו וברכותיו מתקיימות. ואשרי השומר פיו ולשונו.

וזה הרמז: "ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת, והיה פי ראשו בתוכו" – בתוך הלב, שפיו וליבו שוין. שפה יהיה לפיו סביב – "שפה" גימטריא "שכינה", שהשכינה הקדושה שורה על פיו. אבל בתנאי "כפי תחרא יהיה לו לא יקרע" – שלא יפתח פיו כפתח קרוע ח"ו. ואז "ונשמע קולו" – לפני הקב"ה בתפילותיו ובברכותיו, ה' יזכנו

18 . "וּפַעַמַי זֶהב פְּתוֹכֶם סָבִיב" (כח, לג)

הפעמון שבבגדי הכהונה אמר רבי יוסף חיים, בעל "בן איש חי" מרמז לנו על בעלי לשון הרע שמקשקשים בפיהם תמיד כפעמון.

הפעמון היה עשוי זהב כדי ללמד אותנו שערכו של אדם המספר לשון הרע הולך ופוחת בעיני מכריו וידידיו, עד שחינו סר מהם.

דבר זה אמר ה"בן איש חי" מרומז במילה "זהב", שערכה המספרי הולך ופוחת, "ז" שבע, "ה" חמש, ולבסוף האות "ב", שערכה שתיים בלבד.

19 . "וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בָּבֹאוֹ אֶל-הַקֹּדֶשׁ לְפָנַי ה'" (שמות כח, לה).

ג' במסורה, ונשמע פתגם המלך (אסתר א, כ), כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע (שמות כד, ז), ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ד'.

י"ל כי הנה יש ג' דרכי תשובה:

א, אם מקשה לבו עד שמעמיד הקב"ה מלך כהמן (סנהדרין צז:), וכמו שאמרו חז"ל (מגילה יד.) גדולה הסרת טבעת [שנתן אחשורוש להמן] יותר ממ"ח נביאים וכו', והוא התשובה הגרועה.

ב, אם ע"י סיבות של השי"ת בעצמו מתעורר לשוב ולא מעצמו.

ג', אם האדם מתעורר בלבו לתשובה והוא היותר שלימה, ובט"ז (הלכות ר"ה תקפה, ז) פ"י מ"ש (תהלים צח, ו) בחצוצרות וכו' הריעו לפני המלך ד' שיריעו טרם שיריע השי"ת עליהם ע"ש.

וז"ש ונשמע פתגם המלך, ר"ל אם שומעים ע"י פתגם המלך הקשה כהמן, כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע, שהיה ע"י כפיית ההר כגיגית, והיותר טוב, ונשמע קולו בבואו אל הקודש, לפני ד' טרם שיעוררוהו מן השמים.

20 . וְלִקְחַתָּ אֶת-דָּמוֹ וְזָרַקְתָּ עַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב" (כט, טז)

בכל הקורבנות נותנים את הדם ואת החלב על גבי המזבח.

טעם נפלא לכך אמר רבי יוסף חיים, בעל ה"בן איש חי" על פי משל: סוחר אחד הלך מביתו אל בית המדרש ולמד שם בהתמדה.

באותה עת הגיע אל ביתו קונה ובקש לקנות סחורה בממון רב ובשל כך חיפש את בעל הבית.

בעלת הבית סיפרה לקונה כי בעלה לומד כעת וכי ישוב אל ביתו רק בעוד כמה שעות.

הקונה לא חפץ להמתין ופנה אל סוחר מתחרה ושם קנה את כל מבוקשו.

כאשר שב האיש אל ביתו ושמע את אשר קרה הצטער צער רב והורה לאשתו כי אם ישוב הדבר ויישנה, תשלח מיד לקרוא לו מבית המדרש כדי שימהר לשוב אל ביתו, שהרי כרוך בכך הפסד רב.

כעבור זמן הגיע אדם אחד אל בית הסוחר כדי לגבות ממנו חוב גדול שהסוחר חייב לו. זכרה האישה את אשר ציווה עליה בעלה לכן שלחה מיד שליח שיקרא לבעלה לשוב מבית המדרש.

הסוחר כחץ מקשת ועד מהרה הגיע שהוא נושם ומתנשף ממאמץ.

מה רבה היתה אכזבתו כאשר גילה במה המדובר... אוי לי ואבוי לי נאנח הסוחר מרה אשתי החליפה ובלבלה את היוצרות! כאשר מאן דהוא ביקש לקנות סחורה

לא קראה לי והפסדתי את הכל, ואילו כאשר הנושא בא לגבות את חובו מיהרה והזעיקה אותי לרוץ אל הבית...

כן הוא גם הנמשל אמר ה"בן איש חי" ישנם שני סוגי מצוות: עשה ולא תעשה.

לשם קיום מצוות אלה על אדם להשתמש בשני כוחות שיש בו: כדי לקיים מצוות עשה יש להשתמש במידת הזריזות ולמהר לעשותה, ואילו למצוות לא תעשה יש להשתמש דווקא במידת העצלות...

והנה, האדם החוטא מחליף את הדברים ומבלבל את היוצרות, כאשר מדובר במצוות עשה הוא מתעצל מלקיים ומתנהל בעצלתיים... ואילו לעבירה, רחמנא ליצלן, הוא זריז מאין כמוהו.

הקרובן סיים ה"בן איש חי" בא לכפר על עוונות אלה, משום כך ציווה הקדוש ברוך הוא לתת על המזבח את הדם שהוא כח החיים והוא המעורר את מידת הזריזות ולעומתו את החלב המסמל את העצלות והקריירות.

בסיבתם של שני כוחות אלא נגרם החטא, משום כך המבקש להתכפר נותן את שני הסימנים הללו על גבי המזבח.

21 . "וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם" (כט, לג)

הרמ"א פוסק להלכה (אורח חיים סימן נ"ג סעיף כ"ב) שאין לאדם להתפלל בשליח ציבור בלא רצון הקהל, וכל מי שמתפלל בחזקה ודרך אלימות אין עונין אמן אחר ברכותיו.

וכתב על כך המגן אברהם שם שאין להתקוטט בעבור שום מצווה.

וראיה לכך ממה שמצינו בגמרא מסכת יומא (דף ל"ט עמוד א') שבמשך כל ארבעים שנה ששימש שמעון הצדיק ככהן גדול נשתלחה ברכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן שקיבל מן הלחם כזית היה אוכלו ושבע, ויש שהיה אוכלו ומותיר.

אולם לאחר תקופה זו, משפסקה כהונתו של שמעון הצדיק, נשתלחה מאירה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים ולא היה משביע, וכל כהן היה מקבל חלק בגודל פול שאין בו שיעור אכילה.

ומאחר שראו שאין הלחם משביע היו הצנועין שבכהנים מושכים את ידיהן ממנו ולא אוכלים ומניחים את חלקם לאחרים, ואילו הגרגרנין שבהן היו חוטפים את חלקם ואוכלין.

ודייק המגן אברהם מדברי הגמרא מפני מה היו הצנועין שבכהנים מושכין את ידיהן מן הלחם ולא אוכלים, והרי אכילת הלחם היא מצווה וכמו שנאמר כאן: "ואכלו אתם אשר כפר בהם"? מוכח מכאן שאין להתקוטט בעבור שום מצווה!

22. "את-הכֶּבֶשׂ הָאֶחָד" (כט,לט)

מעשה היה ביהודי פשוט, אשר לא ידע את פרוש מלות התפלה, אולם עובדה זו לא מנעה ממנו להתפלל בקול גדול, וכשהגיע בפרשת התמיד למלים "את הכבש האחד", שאג בקול ובעינים עצומות "א-ח-ד!"... משל היה עומד בקריאת שמע במלים "ה' אלקינו ה' אחד".

ספור זה שמע רבי שרגא פייבל מנדלוביץ מפי אחד מתלמידי ישיבתו, אשר הוסיף ודבר בלגלוג על יהודים פשוטים מעין אלו, 'עמך', אשר אינם יודעים בתפילה אפילו את פרוש המלים, אולם למרות זאת הם מנסים להתפלל בהתלהבות.

הנימה שבה דבר התלמיד לא מצאה חן בעיני רבו, והוא העיר לו:

"הלגלוג שלך אינו במקומו... הלגלוג מעיד שהחושים הרוחניים שלך אינם מפתחים די צרכם..."

תהה התלמיד: "על מה ולמה?"

"ורבי שרגא פייבל המשיך: "יהודי אמיתי, בעל הרגשה עדינה, צריך היה לשנות אצלו את היחס כלפי המלים 'את הכבש האחד' מכאן ואילך... הוא צריך היה לחשוב בעקבות המעשה הזה – הנה, גם פה, במלים הללו, קבל איש יהודי על מלכות שמים על עצמו..."

מעשה זה, המובא בספר "מרבצי תורה מעולם החסידות" מוכיח עד כמה דייק עם תלמידיו על כל דבר היוצא מפיהם, ועוד מסופר שם כי בחור אחר השמיע חדושי תורה ובענין מסים התבטא כי "הט"ז אינו צודק בדבריו".

באותו רגע שסע רבי שרגא פייבל את דבריו וקרא בקול, כשהתרגשות נמסכת בו: "דבורים כאלו הם בגדר נבול פה!".

בהזדמנות אחרת שמע תלמיד ששר "בלבבי משכן אבנה", עצר אותו רבי שרגא פייבל ושאל: "כלום כבר הגעת למידה זו?"

שאלתו הנוקבת ירדה תהומות. התלמיד קבל את הדברים, ובמשך עשרות שנים לא היה מסוגל להעלות את השיר על דל שפתיו!

23 . "וְעֲשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטָר קִטְרֹת וכו' וְצִפִּיתָ אוֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת-גִּגּוֹ" (ל,א+ג)

הנה היו שני מזבחות; האחד, שמקריבין עליו הקרבנות. והשני, "מזבח הזהב", ואין עליו אלא הקטרת "הקטורת". והנה רואים שבו היה הדגשה מיוחדת בציפוי בזהב שנאמר: "וצפית אותו זהב טהור את גגו ואת קירותיו סביב ואת קרנותיו", ומדוע?

אכן כידוע "הקטורת" היתה מעשרת עושר (יומא כו). והנה תכלית הכסף והממון אינו אלא לעבודת ה', דאילו לעולם הזה נאמר (קהלת ה, יב) "עושר שמור לבעליו לרעתו". אכן כאשר הממון והכסף מנוצלים לדברים רוחניים על זה נאמר (קהלת ז, יב) "כי בצל החכמה בצל הכסף" שאמרו על זה חז"ל (פסחים נג:): "שהנותן מכספו לתורה זוכה ויושב בישיבה של מעלה בכבוד", וזה ענין שרבי היה מכבד עשירים.

ולכן כאן במזבח של הקטורת הרומז ל"עשירות" נאמר (שמות ל, ו): "ונתת אותו וגו' לפני הכפורת וגו' אשר אועד לך שמה" – כלומר תקרב את המזבח אל הקודש קרוב קרוב, כי תכלית העושר – לקדושה צריך.

ג . מפניני חז"ל על הפרשה

1 . "וַיֵּאָתָה תְּצֹוָה" הענווה – היא הסימן לגדלות האדם (כז,כ)

שמו של משה לא מוזכר בפרשת תצווה וטעמים רבים בדבר. הגאון מוילנא זצ"ל מפרש כי ז' באדר הוא יום פטירתו של משה בו נלקח מן העולם ותמיד הוא חל בשבוע שבו קוראים פרשת תצווה.

טעם נוסף לדבר: ביקש משה מהקב"ה "מחני נא מספרך", וביארו כי כוונתו בזה למחוק את שמו מספרך, ופרשה כ' לפי הסדר היא פרשת תצווה.

וקללת חכם אפילו על תנאי באה ונתקיים בזה.

הג"ר אלחנן וסרמן הי"ד מבאר, שהסיבה שקללתו של הצדיק כל כך חמורה, כי לשונו היא כסכין חד, שאם מעבירים אפילו בקלות על בשר הוא חותך מיד, בען יתכוון האדם לחתוך ובין לא, הרי החתך נעשה עמוק, למרות שמחל הקב"ה על חטאתם, בכל זאת נענש במקצת שיימחה שמו בפרשה אחת.

ועדיין צריך להבין מדוע דווקא בפרשה זו פרשת תצווה לא הוזכר שמו, ולא בכל פרשה אחרת שבתורה?

מסביר ה"שפתי כהן", כי מאחר והקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה כדי לזכותם בשכר מושלם בעוה"ב, לכן גם דבריו של משה פעלו שלא ייזכר שמו בפרשה זו "תצווה" החשובה שבה נצטוו עם ישראל להביא דברים הנחוצים למשכן שהוא עניין נעלה מאוד.

אך לכאורה, קשה: הרי משה רצה ללמד סניגוריא על עם ישראל, ולבסוף נענש בעונש כה חמור עד ששמו לא הוזכר בפרשה?

מתרץ האדמו"ר מקאליב שליט"א בספרו "קול מנחם": ההיפך הוא הנכון, עצם העובדה ששמו של משה רבינו לא מוזכר בפרשה זו היא המעיד כמאה עדים שהתורה שייכת למשה רבינו ע"ה ולא למישהו אחר, כי רק מי שמכיר את ערכה האמיתי של התורה, הוא לבד יהיה מוכן למסור נפשו עליה בשעת מתן תורה. רק מי שיודע ומכיר שכשם שאי אפשר לעולם בלי תורה, כך אי אפשר לה לתורה בלי

כלל ישראל, כי תורה וקודשא בריך הוא וישראל חד הוא, ולכן מסר נפשו גם עליהם עד כדי אומרו "מחני נא", וכדי שיישאר מונצח לדורות מהמעשה הגדול והנורא שעשה משה רבינו ע"ה, לכן לא הוזכר שמו בפרשת תצווה, שכן זהו הפרסום הכי גדול למשה רבינו ע"ה. יתירה מכך, בשום פרשה בה מוזכר שמו של משה רבינו אדם לא ישאל שום שאלה הקשורה בשמו, והנה כשיגיע לפרשת תצווה מיד יתמה כל אדם על השינוי וישאל להיכן נעלם שמו של מקבל התורה מסיני? ובכדי לקבל תשובה לשאלתו יש צורך לגולל בפניו את העניין כולו. וכך יתוודע לגדלותו של משה רבינו מקבל התורה ולשיעור קומתו של הענק שבענקים, אבי הנביאים, ורבן של כל ישראל, שלא קם ולא יקום עוד כמותו. האם יש פרסום גדול מזה?

כך צריכה להיות הסתכלותו של האדם להמעיט בערך עצמו, וממילא ע"י זה יתעלה שמו יתברך. אך לצערנו רבים מהבריות חושבים ועושים ההיפך, מחפשים הם כיצד לפאר את שמם, ולעיתים אנו רואים אף אנשים חשובים המבקשים להאדיר את שמם, וככל שהאדם גדול יותר כך הוא מגיע למסקנה כי דווקא אי הפרסום, הנמכת הקומה, היא חלק מגדולתו של האדם והיא הקובעת את דרגתו האמיתית.

גדולי רבותינו ידעו והכירו בערכה של מידה זו וידעו ליישמה בכל רמ"ח איבריהם. ממעשיו של הרב הגאון יהודה צדקה זצ"ל נוכל ללמוד פרק בהלכות ענווה נראה כיצד הוא, למרות גדולתו ידע כיצד לקיים מידה חשובה זו, וכך היה המעשה:

פעם אירע שיהודי אחד נכנס לביתו בערב שבת וביקשו שיבוא למול את בנו ביום השבת בשכונת ימין משה הסמוכה להר ציון שבירושלים העתיקה. הרב צדקה, שהיה כבר זקן בערוב ימיו, לא סירב להזמנה והלך ביום השבת עם שמש מביתו שבירושלים החדשה זמן ממושך עד שהגיע לבית בו נערכה ברית המילה. והנה, לפתע הבחין הרב צדקה כי אבי הבן מתמהמה מעט ואינו מזדרז לקיים את המצווה. הקרואים רמזו לאבי הבן שהמוהל וכן הרב ממתנינים שיורה להתחיל בברית המילה. בקול רפה השיב אבי הבן כי הוא חוזר בו מכוונתו לכבד את הרב במצוות המילה ובדעתו לכבד את המוהל שהגיע זה עתה, אלא מכיוון שטרח ויגע הרב צדקה דרך ארוכה כדי לקיים את המילה לכן לא אמר לו זאת.

תשובתו של הרב הייתה: "אינני מקפיד על זה כלל! תוכל לכבדו במצוות המילה ואין טעם להתמהמה כלל."

אך גם הפעם חזר והתמהמה אבי הבן ומצוות המילה לא נעשתה. שוב נפנה רבי צדקה לאבי הבן ושאלו: "ועכשיו למי מחכים?". בבושת פנים השיב לו הלה כי המוהל המכובד שכח בביתו את כלי המילה ולא הביאם עמו, אולי יואיל כבוד הרב להשאיל לו את כלי המילה שברשותו? להפתעתו של אבי הבן נענה הרב לבקשתו בשמחה וברצון: "הא לך, משאיל לך את הכלים בשמחה ובששון, ייקח וימול בהם."

וכן היה, הילד נימול בידיו של המוהל האחר בכליו של הרב צדקה זצ"ל.

בדרכו חזרה לביתו החל שמשו לשוחח עמו על מה שאירע, ובנתיים התפלא בפני הרב ואמר: "תמה אני על כבודו שעבר בשתיקה על התנהגותו של אבי הבן ועל חוצפתו, שלא די בכך שלא כיבדו במצוות המילה לאחר שהלך דרך ארוכה בעצם יום השבת, אלא עוד הרהיב עוז בנפשו לבוא אליו ולבקש ממנו את כלי המילה! אלמלא אני במקומכם, לא הייתי משאיל לו את כלי המילה בשום פנים ואופן!"

חייך אליו הרב צדקה ובפנים שוחקות השיב לו: "וכי ידעת? הנה אנכי כבר זכיתי להכניס בבריתו של אברהם אבינו אלפים מילדי ישראל, אבל אף פעם לא זכיתי לעשות את המצווה באופן כל כך מושלם כפי שעשיתי היום. מי כמוני מאושר היום?"

התפלא שמשו שבעתיים: "היום? הן היום לא עשה כבודו את המצווה כלל כי אם המוהל האחר התכבד בו במקום כבודו?"

הסביר לו רבי צדקה: "כבר אמרו חז"ל: 'חשב אדם לעשות מצווה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה' ובכל פעם שאני מקיים מצוות מילה, אף שהיא מצווה גדולה וחשובה מאוד, מכל מקום עלול שיתערבו בעשייתה כל מיני 'נגיעות' ופניות מאחר שהקהל חולק לי כבוד ומכבדים אותי אחרי הברית, וקשה לי לעשות בכוונה צרופה בלתי לה' לבדו. לא כן הפעם, אשר לא מלתי את הבן בפועל, ואף אחר לא החזיק לי טובה, ולא חלקו לי כבוד אלא רק בשמים ממעל החשיבו לי כאילו עשיתי את המצווה, אם כן תיזקף היום לזכותי מצווה זכה, נקייה

מכל פניות ונגיעות, כפי שהכתוב עצמו מעלה עליו 'חשב אדם לעשות מצווה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה'. אם כן זכיתי היום לשלמות במצוות מילה יותר מכל הפעמים שזכיתי למול ממש..."

דמות נוספת נפלאה ונדירה, אשר המחיש לעולם כולו עד כמה ברורה המימרה "הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו" היתה דמותו של רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל. בספר "התורה המשמחת" מתוארת ההלוויה של הרב אויערבאך: "ההלוויה הייתה מחזה שלא נראה כמותו בישראל. גדולי תורה אומרים שלפחות מאז גלות ישראל בבית שני ודאי שלא נראתה לווייה כמותה בעם היהודי. למעלה מ-300,000 איש צעדו במשך שעות להר המנוחות. ואכן התחושה הייתה שירושלים מלווה בעצם את ירושלים, את ירושלים של ר' שלמה זלמן.

אחיו של ר' שלמה, ר' אברהם דב שליט"א הקריא את צוואתו, בקשה היכולה להעיד מה היא גדלות אמיתית:

"המצבה תהא כרגיל, ובכל אופן לא יותר גבוה מהמצבה של הורי היקרים ע"ה. יש רשות להוסיף על המצבה את המילים: 'העמיד תלמידים בישיבת 'קול תורה' והרביץ תורה ברבים'. לא להכניס גופי תוך היכל קודש של ישיבה או בית מדרש. אם יהיו כאלה שירצו לומר דברי הספד אבקש מאוד לקצר ולא להגיד עלי שבחים, רק התעוררות לאהבת התורה ויראת שמים ולתיקון המעשים והמידות. אבקש אני ממשפחתי, לא לעשות השתדלות לבקש מאחרים לעשות הספדים לשבעה ולשלושים, אך אם יהיו כאלו שירצו מעצמם להספיד, אבקש עוד פעם לא להפליג בשבחים, כי גם בעודני חי נצטערתי מזה, ובפרט מהגוזמאות שכתבו עלי בזמן האחרון. וגם אני חוזר על בקשתי הנ"ל, לא להאריך ביותר ולהכביד על השומעים. הנני מוחל לכל אדם מחילה גמורה, וגם מבקש מאוד מכל מי שחושב אם שבאמת נכשלתי ופגעתי בו, בזדון או בשגגה, לעשות עמדי חסד ולמחול לי, שהרי גם להם לא טוב אם ח"ו אחרים נענשים על ידם. אם סוף שנותי יהיו ח"ו קשים, אבקש להכניס אותי לאיזה מוסד טוב, כי אינני רוצה להיות לטורח ולמשא על בני משפחתי. והנני מסיים בתקווה להקב"ה בעל הרחמים והסליחות היודע שברון ליבי שירחמני ויסלח לי על כל מה שחטאתי ופשעתי, ומתחרט עליהם,

ובכל לב אבקש מהקב"ה שיצווה את ברכתו לכל בני משפחתי ותזכו כולכם לעבוד אותו בשמחה ובטוב לב כל הימים ברוח וגשם, אמן סלה".

"לך היה מותר", המשיך האח הגאון ר' אברהם דב שליט"א והוסיף מדבריו הוא, "לשאת את משא הוריק, אחיק, ילדיך, וכל בני המשפחה כאשר ישא האומן את היונק. אתה היית כתובת לכל מר נפש, להשיא יתומים ולדאוג לאלמנות. אך מאתנו אתה מבקש להכניסך למוסד טוב, שלא להיות לטורח... כעת אתה נכנס ל'מוסד טוב', לגן עדן... מדות... מדות..." מירר בבכי האח וכל הקהל ענה אחריו בבכי.

אין ספק, שלא תיאר לעצמו, איזה קושי עצום יטיל תנאי זה על המספידים. כי באמת: איך אפשר לדבר על "אהבת תורה" מבלי שכולם יחשבו מיד עליו? וכי אפשר לדבר על "תיקון המידות והמעשים", מבלי שיהיה בזה שבח אחת ממידותיו הפלאיות?... אבל הוא, ודאי לא חשב שיש קשר מיוחד, בינו לבין ערכים אלה.

לאחר מסע ההלוויה אנשי תקשורת בארץ ובעולם שאלו את אחד מן הרבנים הרבים שהשתתפו בהלוויה (הרב שפרן): "כבוד הרב, נסה להסביר לנו את מה שראינו היום. איך הולכים למעלה מ- 300,000 איש אחרי אדם שאנחנו לא שמענו עליו מעולם?"

ענה הרב בסגנונו הבוטח: "הדבר רק מוכיח לכם עד כמה אתם פשוט מנותקים... אתם חושבים שהינכם מרכז המידע והנה אתם מודים שאין לכם מושג מי צועד בראש העם הזה!"

אין ספק כי לגדלות מעין זו אין מגיעים בפתע פתאום והיא אף אינה ירושה שנוחלים אותה. על תיקון המידות יש לעמול ולהתייגע ולצערנו, ככל שהאדם נעשה "גדול יותר" הוא מחפש את הכבוד הראוי לו. הרב אויערבאך זצ"ל לימדנו מהי ענווה אמיתית:

מסופר עליו שכאשר נפטרה אשתו הלך מרן לקנות מצרכים במכולת. נדהם בעל החנות והורה לו להשאיר את הסלים בחנות והוא ידאג להביאם לביתו.

מרן בחביבות ענה לבעל המכולת: "לסחוב את המצרכים מהמכולת אני יכול לעשות זאת בעצמי, אבל אם אתה רוצה לעשות עוד חסד תלמד משניות לעילוי נשמת אשתי."

2. "וְאַתָּה תַּעֲזֹב" (כז,כ)

נוהג היה הגאון רבי חיים מייזל, רבה של העיר לודז', לסובב על בתי העיר ולאסוף כסף לצרכי צדקה. בני העיר פתחו את ידם ונתנו בעין טובה וכך היה הרב מצליח לאסוף סכומי כסף גדולים.

למרות שהיה הוא עצמו אוסף את הכסף נמנע רבי חיים מלהיות שותף בחלוקת הכסף. לשם כך מינה גבאי צדקה נאמנים להם היה מוסר את כל הכסף שאסף לצדקה והם חילקו אותו בין עניי העיר כראות עיניהם.

כאשר נשאל פעם רבי חיים מדוע אין הוא משתתף בחלוקת הצדקה השיב: כידוע בפרשת תצווה אין מוזכר שמו של משה רבינו כלל. מדוע?

אין זאת תירץ רבי חיים אלא משום שבפרשה הקודמת, פרשת תרומה, שם מסופר בתורה על אסיפת הכסף לצורך הקמת המשכן, מוזכר שמו של משה רבינו פעמים רבות, וכדי למנוע כל חשד ולזות שפתים נעדר שמו של משה רבינו מפרשת תצווה, הפרשה בה מבואר לשם מה השתמשו בכסף שנאסף.

מזאת למדתי גם אני לנהוג כך סיים רבי חיים את הכסף אני אוסף לעניים, אולם כדי שלא יתלו בי כל חשד שאני מעדיף עני זה או אחר, לכן מיניתי לחלוקת הכסף גבאי צדקה נאמנים.

3. "וְאַתָּה תַּעֲזֹב אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (כז,כ)

יש לדקדק מהו ואתה תצווה, ואתה צווה מבעי ליה למימר. גם מלת ואתה כולה מיותרת כי היה לו לומר צו את בני ישראל כי בלשון זה נאמר בפר' אמור (ויקרא כד, ב) על הנרות הללו, ומה שכתב הרמב"ן לומר שהקפיד שלא יעשה זה ע"י שליח כו', מ"מ היא גופא קשיא למה הקפיד במצוה זו יותר מבכל המצות, וכן בסמוך נאמר ואתה תדבר גם שם הדבר צריך ישוב.

עוד הקשו המפרשים מה ענין מצוה זו לכאן כי עיקר מקומה אחר עשיית המשכן והנחת המנורה.

ומהר"י אברבנאל פירש כי עיקר מצוה זו בפר' אמור וכאן נאמר תצוה ר"ל אתה עתיד לצוות את בני ישראל כו', ולדבריו כל פסוק זה מיותר כי מה הגיד לו בזה שסופו לצוות, ומה יעשה הרב בפסוק ואתה תדבר הנאמר בסמוך. ועוד קשה, להעלות נר תמיד, נרות מבעי ליה שהרי שבעה היו. ועוד קשה הלא לא דלקו כ"א מערב עד בוקר ולמה אמר תמיד.

ועוד קשה באמרו באהל מועד מחוץ לפרוכת אשר על העדות, כל מראה מקום ארוך זה הוא נראה ללא צורך, כי היה לו לומר על המנורה יערוך אותו וכבר ידענו מקום המנורה היכן היא. והנה לא הוזכר כ"א נר אחד ובפר' אמור אמר יערוך את הנרות. ועוד כאן נאמר באהל מועד ואחר כך מחוץ לפרוכת, ובפר' אמור מוחלפת השיטה שאמר תחילה מחוץ לפרוכת ואח"כ באהל מועד. וכאן נאמר מחוץ לפרוכת אשר על העדות ושם נאמר מחוץ לפרוכת העדות.

ונראה ליישב כל זה ממה שכתב הרמב"ן כי מה שאמר להעלות נר תמיד, היינו נר מערבי שהיה דולק לעולם אבל שאר הנרות לא היו תמיד כ"א מערב עד בוקר. בהנחה זו יתורצו כל הספיקות הנזכרים כי אמר שצוה ד' למשה על המשכן וכל כליו וחלק המשכן לג' חלקים ועל כולם אמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, והיה הפרוכת מבדיל בין קודש לקודש הקדשים ורצה משה שבכל חלק יהיה דבר המורה על שהשכינה שרויה בישראל, והנה בקודש הקדשים היו לוחות העדות אשר יתנו עדות ד' נאמנה שהשכינה שרויה שם כי הלוחות היו בהם מעשה נסים שהיו נקראים משני עבריהם, ומ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים (מגילה ג.) ותינח שכל הבא למקום ההוא יראה עין בעין כי שם ד' נקרא עליו, האמנם אחר שהפרוכת מפסיק ואין כל אדם רשאי לבא שמה, פן חלילה יאמר המהרהר הרוצה לשקר ירחיק עדיו (הרא"ש פ' שבועות הדיינין יג.) ע"כ הוצרך הקב"ה לעשות גם בהיכל נס תמידי זה בנר מערבי כדי שכולם יסתכלו בו ויראו מנר מערבי שם ד' כי הוא שוכן בתוכם, ואילו לא היה הפרוכת מכסה על ארון העדות לא היה צורך בנס זה.

ולהצעה זו נאמר שכל פר' זו אין הכוונה לצוות על נרות המנורה כ"א בפרשת אמור שם עיקר מקום של ציווי זה, וכאן עיקר הציווי על נר מערבי זה לגלות למשה כי אע"פ שהפרכת מכסה על ארון העדות מ"מ יהיה גם במקום הקודש נס מתמיד המפרסם כי ד' שוכן שמה. וכבר ידעת שמשה רבינו ע"ה נאמר בו (דברים לג, כא) וירא ראשית לו, כי הוא היה ראשית והתחלה לכל הדברים העומדים בנס, והוא היה כנר זה שמדליקין ממנו כמה נרות והנר אינו חסר כך הואצל ממנו שפע רוח הקודש על כל הנביאים שבאו אחריו, כי פני משה כחמה (ב"ב עה.) וממנו הואצל האור על כולם, כך נר מערבי זה שהיה אורו מתמיד בדרך נס הואצל עליו מאורו של משה כי הוא היה אמצעי בין אור ד' לכל מיני אורה אשר עמדו בנס, והיה הסימן על זה שבלידתו נתמלא כל הבית אורה להורות שהוא יהיה המקבל הראשון מן אור העליון ובאמצעותו הושפע האור על כל מקום שיש בו דבר העומד בנס, לכך נאמר ואתה תצוה שני נוכחיות, לומר ואתה היינו ממהות עצמותך ותוספות אורה שבך תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן וגו' שהשמן יוקח אליך, ר"ל לצרפו אליך כדי שתשפיע עליו מהודך כדי להעלות נר תמיד זה נר מערבי שהיה תמידי בדרך נס.

ואח"כ נתן טעם לשבת, למה היה צורך בנס זה לפי שהוא באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדות, כי הפרכת מבדיל בין המקום שיש בו עדות על שהשכינה שרויה בישראל ובין סתם אהל מועד, לפיכך יערוך אותו אהרן מערב ועד בוקר, וכי כל הלילה היה עומד ועורך אלא שנותן בו שמן כמדת חברותיה שאין בו כ"א שיעור דליקה מערב ועד בוקר ואעפ"כ יעלה נר תמיד, ועדיין לא פורש באיזו נר יתמיד נס זה עד שאמר לפני ד', היינו נר מערבי הסמוך לשכינה שבמערב כי מצד העדות דומה נר זה אל ארון העדות ועל פי שנים עדים יקום דבר, ושניהם ע"י משה כי גם התורה נקראת על שמו. ולא הזכיר כאן כל הנרות כי אין כאן מקומם כ"א בפר' אמור כמ"ש שם על המנורה הטהורה יערוך את הנרות. ולכך לא נאמר שם ואתה תצוה לפי שעיקר הציווי שם היה על כל הנרות, ואגב גרדא זכר שם גם נר מערבי זה באמרו להעלות נר תמיד מחוץ לפרכת העדות באהל מועד יערוך אותו.

ונראה לי שסדר הפסוק של פרשת אמור כך הוא, שצריך להפסיק בין מלת לפרכת למלת העדות, וכך פירושו להעלות נר תמיד מחוץ לפרכת רצה ד' שיהיה נר אחד

תמידי בדרך נס מחוץ לפרוכת, ואח"כ פירש מה משמש נס זה, על זה אמר העדות באהל מועד כי נס זה יתן עדות ד' נאמנה גם באהל מועד, שהכל מסתכלים שם ויראו מנר מערבי זה את שם ד' כי בקרבם הוא כי יערוך אותו אהרן מערב עד בקר ויהיה לפני ד' תמיד, ולפי שנאמר שם צו את בני ישראל ויקחו אליך ש"מ שיש כאן דבר המיוחס לכל בני ישראל ויש בו דבר המיוחס אל משה לבד שהרי נאמר אליך, ע"כ הוצרך לפרש שניהם כי הדבר המיוחס אליך ולא להם הוא הדבר העומד בנס אשר עליו אמר להעלות נר תמיד עד חוקת עולם לדורותיכם, ואח"כ פירש הדבר המיוחס לכל ישראל הוא מ"ש על המנורה הטהורה יערוך את הנרות לפני ד' תמיד, כי כל הנרות היו פונין מול נר מערבי זה ע"כ נאמר בכולם לפני ד' תמיד, ופירוש זה יקר.

דבר אחר לכך נקט מראה מקום זה מחוץ לפרוכת אשר על העדות, שלא יטעו לומר כי הוא ית' צריך לאורה, שהרי הפרוכת מפסיק בין המנורה למקום השראת שכינתו ועוד ששם העדות וכולו אורה, אלא ודאי עיקר קיחה זו אליך לצרכך. ובילקוט (רמז שעח.) מסיק שלכך היו חלונות של בהמ"ק רחבות מבחוץ וצרות מבפנים, להורות שלא היה השמש מאיר אל המקדש אלא אדרבה המקדש היה מאיר לכל העולם שנאמר (יחזקאל מג, ב) והארץ האירה מכבודו. וכן בארנו למעלה פר' ויצא (בראשית כו, א) בפסוק ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש, ואולי שלכך נקט 'אליך' לרבותא כי אפילו פני משה שהוא כפני חמה מ"מ אתה צריך לאור רוחני זה, כי אין השמש מאיר אל המקדש אלא המקדש מאיר אל השמש כי ממנו יוצא השפע אל כל צבא מרום.

ויש בפרשה זו מוסר אל הטועים, הנותנים החלק המובחר מן ממונם לצורך החומר לאכול ולשתות ויתר תענוגות בני האדם, וכל המלאכה נמבזה ונמס אותה יתן לצורך נר אלקים נשמת אדם כדרך שעשה קין, אלא ילך בדרך הבל שהביא מנחה לד' מבכורות צאנו ומחלביהן, כך יתן ראשון למאור לצורך נר אלקים נשמת אדם אשר אורה נצחי כמ"ש להעלות נר תמיד, והשני יתן למנחות שהיה מאכל לכהנים, ודי רמז בזה למבינים.

4. "לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד" (כז,כ)

נר התמיד שהיה הכהן הגדול מעלה במנורה שבמקדש הוא סמל לתורה, כמו שכתוב (משלי ו) "כי נר מצווה ותורה אור".

בגמרא במסכת סוטה(דף כ"א עמוד א') דרשו חז"ל שהתורה נמשלה לאור לומר לך מה האור המגן על העולם אף התורה מגינה על העולם.

מעשה שהיה באשה אחת, אחייניתו של הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ ראש ישיבת קמניץ, שבאה אל הגאון רבי יחזקאל אברמנסקי וסיפרה לו שהיא עומדת לעבור את הגבול מפולין לרוסיה והדבר כרוך בסכנת נפשות על כן היא מבקשת מהרב שיברך אותה שהדרך תעבור בשלום.

אחל לה הרב שתגיע למקומה בשלום והוסיף בקשה אם מוכנה היא לקחת עימה דפי כתב יד מתוך ספרו הגדול שעמד לצאת לאור, ספר "חזון יחזקאל", ולמסור אותם לגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי המתגורר בוילנא.

הסכימה האשה בשמחה להעביר את כתב היד החשוב. מתוך דאגה לכתב היד שלא יינזק, הטמינה האשה את הכתבים במעין בגד אותו כרכה סביב לגופה.

כעבור זמן לא רב יצאה לדרכה בשיירה קטנה. בהיותם בדרך נתגלתה השיירה על ידי חיילים רוסים שפתחו עליהם ביריות מרוביהם... הנוסעים המעטים נפוצו לכל עבר ואף האשה נמלטה על נפשה ומצאה מחסה במתבן תבואה ישן, בין חבילות הקש.

החיילים שראו את המנוסה מיהרו והביאו כלבים עזי נפש כדי שהללו יסייעו בידם לתפוס את הבורחים.

בדרכם הקיפו החיילים את המתבן בו התחבאה האשה, אולם למרבה ההפתעה הכלבים לא הריחו דבר ועזבו את המקום והחיילים בעקבותיהם!... שאר בני השיירה נתפסו כולם ונלקחו למעצר.

בדרך לא דרך הגיעה האשה לוילנא, שם מיהרה אל ביתו של רבי חיים עוזר גרודזינסקי כדי למסור לו את הכתבים ואף סיפרה לו את כל המוצאות אותה בדרך ואת הנס הגדול שקרה לה במתבן התבואה.

מה הפלא?! נענה ואמר מיד רבי חיים עוזר כאשר כרכת מסביבך את דפי הספר החשוב, הפכת בכך להיות חלק מספר תורה! התורה מגינה ומצילה!

5. "לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד" (כז,כ)

כתוב במסכת שבת כב ע"ב: "וכי לאורה הוא צריך? והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו. אלא, עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל".

תמחו התוספות (שם ד"ה וכי): מדוע נקטה הגמרא דוקא את אותם ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, הרי בכל יום ויום מאז בריאת העולם מאיר לנו ה' ברחמי. ותרצו, באותם ארבעים שנה לא האיר הקב"ה לישראל באור רגיל, במדבר נתן הקב"ה לישראל עיני 'רנטגן', אדם היה מביט בטפיח ויודע מה שבתוכו, בחבית ויודע מה בתוכה.

והנה, בזמן שהיתה הסנהדרין קימת, היו דנים דיני נפשות. אם נתאר לעצמנו אדם שכל חייו הגה בתורה, יהודי בן שמונים וכמה, תלמיד חכם מגדולי האמה, וכעת יושב הוא בראש הסנהדרין והורג בני אדם, לשם מה הוא צריך את זה?

אלא, באמת הקב"ה לא צריך אותנו כדי להעניש את החוטאים, הגמרא (כתבות ל ע"א) אומרת שגם בימים אלו שכבר בטלה הסנהדרין, דיני ארבע מיתות לא בטלו, מי שנתחייב סקילה – או נופל מן הגג או חיה דורסתו, ומי שנתחייב שריפה – או נופל בדליקה או נחש מכישו, ומי שנתחייב הריגה – או נמסר למלכות או ליסטים באין עליו, ומי שנתחייב חנק – או טובע בנהר או מת בסרוגני [–אסכרה].

אך אם כך ציונו הקב"ה – זו מצוה! אם יהודי חילל שבת או רצח מישהו, צריך להרג אותו! התורה היא זו שציוותה אותנו להעמיד דינים, לעשות סנהדרין ולהרג את מי שמחייב מיתה.

למרות זאת, במשנה (מכות ז ע"א) מבאר, שבית דין לא היו ממהרים להרג בני אדם. עד כדי כך, שסנהדרין שהיתה הורגת פעם אחת בשבעים שנה, כבר היתה מכונה 'בית דין חובלנית'. יתר על כן העידו על עצמם רבי עקיבא ורבי טרפון, שאילו היו יושבים בסנהדרין לא היו הורגים הם אדם לעולם!

תמיהה על כך הגמרא, כיצד יתכן הדבר, הרי עינינו הרואות מעשי רציחה כמעט בכל יום ויום? מבארת הגמרא: גם אם היה מזדמן לפניהם אדם שרצח בעדים והתראה, היו הם שואלים את העדים: מנין לכם שהנרצח לא היה טרפה, ולכך לא יעזור אפילו נתוח שלאחר המוות, כיון שתמיד אפשר לטען שאולי היה לו נקב בלב בדיוק באותו מקום שהחרב ננעצה.

אף לגבי מחלל שבת, כתבו התוספות שהיו הם יכולים לשאול את העדים, שמא המחלל היה טרפה, וכיון שכך לא שייך בעדות זו דיני הזמה, כיון שתמיד יוכלו העדים לטען 'גברא קטילא בעינן למקטל', ואם לא שייך בעדות זו דיני הזמה, נקראת היא 'עדות שאי אתה יכול להזמה', ועדות כזו אינה נחשבת לעדות.

אמנם, תמיהו האחרונים: כיצד יכלו רבי עקיבא ורבי טרפון להעיד על עצמם שאילו היו יושבים בסנהדרין לא היה נהרג שם אדם מעולם, וכי גדולים הם ממה רבנו שהרג את המקושש במדבר?

לפי דברי התוספות שהובאו לעיל, תרץ רבי יצחק שמעלקיס זצ"ל בספרו 'בית יצחק' (שו"ת, יו"ד סי' לט אות ח'): אין להשוות בין דור המדבר לדורות שאחריו, במדבר יכול היה משה להרוג את המקושש, כיון שהאיר שם אור כה עצום שיכלו לראות על ידו אפילו מה שבטפח ובחבית, ואם כן, ודאי שאלו היה המקושש טרפה היו רואים זאת עליו מבחוץ. כיון שכך, יכלו העדים להעיד עליו, ולא היתה זו בגדר עדות שאי אתה יכול להזמה, ולכן היה אפשר להרגו. אך בדורו של רבי עקיבא ורבי טרפון לא שרר אור שכזה, ועל כן לא היה שייך להרוג שום אדם, מחשש שמא טרפה הוא.

6. "וַיִּקְחוּ אֵלָיו שֶׁמֶן זַיִת זֶה כֶּתִית לַמָּאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד" (כז,כ)

כתית – הזיתים היה כותש במכתשת ואינו טוחנן בריחים כדי שלא יהא בו שמרים. ואחר שהוציא טפה ראשונה מכניסן לריחים וטוחנן. והשמן השני פסול למנורה וכשר למנחות שנאמר: 'כתית למאור' ולא כתית למנחות".

כתית בלשון ימינו פרושו: כתוש, אך רש"י מפרש שכונת התורה הנה לטיפה הראשונה היוצאת מן הזית, וכעת, צא וחשוב כמה זיתים היו נדרשים כדי למלא פך שמן אחד... מכל מקום, בשאר השמן שנותר בזית השתמשו למנחות, כמו שדרשו חז"ל: "כתית למאור ולא כתית למנחות".

בהלכה זו של "כתית למאור ולא כתית למנחות" טמון לקח מוסרי חשוב, שאותו מביא "מעינה של תורה" בשם ספר "חשבה לטובה": צריך אדם להיות כתית ושביר לב, אולם אסור ששברון הלב שלו יביא אותו לידי עצבות ואזלת יד, משום שאדם המרגיש כך, עלול לחוש שבין כה וכה אין למעשיו שום ערך, ולפיכך הוא יבחר לשבת בחבוק ידים ולא לעשות מאומה, אלא – שברון הלב והכניעה אמורים לעורר בלבו של אדם רצון לפעל ולעשות.

וזהו שאומר הכתוב: "כתית למאור – ולא כתית למנחות", עליו להיות כתית ושביר כדי להגיע לידי מאור, ולא כדי לשקע בעצבות ובמנוחה מתוך אזלת יד.

בענין זה פרש היהודי הקדוש מפשיסחה את הכתוב (תהלים קמז, ג): "הרפא לשבורי לב ומחבש לעצבותם", באמרו שהקב"ה ירפא את שבורי הלב, לבל יבואו עקב שברון לבם לידי עצבות, שכן במדת העצבות אין כל תועלת והיא רק מביאה את האדם לחוסר מעש.

רבי יחיאל מאלכסנדר באר לקח נוסף הנלמד מן ההלכה הזו: "כתית למאור" – כאשר מבקשים להטיף לאדם מוסר, ולכתת ולשבר את לבו, יש להתכוון למאור, דהינו: לעשות זאת מתוך הארת פנים, תוך שמראים לו את הדרך הישרה ומעודדים אותו לצעד בה, "ולא למנחות" – יש להזהר לא להנחיתו ולהשפילו.

וזה נרמז בפסוק (משלי ט, ח): "אל תוכח לץ פן ישנאך" – אל תאמר לאדם שהוא לץ, משום שעל ידי כך תגרום לו לשנוא אותך, אלא "הוכח לחכם ויאהבך" – אמר למשא התוכחה שלך שהוא חכם, ואין ההתנהגות הזו הולמת אותו, וכי גם אם נכשל פעם אחת אין זה נורא, שכן שבע יפול צדיק וקם – ואז תטע בלבו אהבה כלפיו, שכן הוא יחוש בדאגתך לכבודו, ובזהירותך שלא להכשילו.

7. "וְאַתָּה הִקְרַב אֵלַיךְ אֶת-אַהֲרֹן אָחִיךָ" (כת, א)

במדרש שמות רבה (פרשה ל"ז) מובא שבשעה שירד משה רבינו מהר סיני וראה את ישראל כשהם עסוקים במעשה העגל, הביט וראה את אהרן אחיו שהיה עומד ליד עגל הזהב ומקיש עליו בפטיש.

למעשה, כוונתו של אהרן היתה לעכב את בני ישראל מלעבוד את העגל, משום כך התמהמה בעשייתו, אולם משה רבינו חשב שהיה אהרן שותף עמהן, והיה בליבו עליו.

אמר לו הקדוש ברוך הוא: משה, יודע אני את כוונתו של אהרן שהיא לטובה!

משל לבן מלך שזחה עליו דעתו ונטל את חפירה כדי לחתור מערה מתחת לארמון אביו.

ראה מחנכו של בן המלך את מעשיו ואמר: אל תייגע את עצמך בחפירה זו, הדבר לא לפי כבודך ולא לפי כוחותיך, תן לי ואני אחפור...

ראה המלך את המחנך כשהוא חותר מתחת לארמון, הבין מה אירע ואמר: יודע אני מה היתה כוונתך, בשכר מעשה זה שעשית אמנה אותך לשר הממונה על כל ענייני הארמון!

כך בשעה שאמרו ישראל לאהרן: "קום עשה לנו אלהים", אמר להם אהרן: "פרקו נזמי הזהב", וכך טען להם: אני כהן, אני אעשה אותו ואקריב לפניו... הוא לא נתעסק אלא כדי לעכבן עד שיבא משה.

אמר לו הקדוש ברוך הוא: אהרן, יודע אני מה היתה כוונתך, בשכר זה אין אני ממנה על קרבנותיהן של בני אלא אותך, שנאמר: ואתה הקרב אליך".

8. "וַאֲתָהּ הִקְרַב אֵלֶיךָ אֶת-אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאֶת-בְּנָיו אֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנוֹ-לִי" (כח,א)

הרב שבתאי אשכנזי הכהן, הידוע בכינויו הש"ך, על שם ספרו "שפתי כהן" מביא כי שלוש פעמים בפרשה מופיעות המילים "לכהנו לי". בפעם הראשונה נאמר כאן: "וַאֲתָהּ הִקְרַב אֵלֶיךָ אֶת אַהֲרֹן אָחִיךָ וְגו'" לכהנו לי".

בפעם השניה נאמר (לקמן פסוק ג'): "וַעֲשׂוּ אֶת בְּגָדֵי אַהֲרֹן לְקַדְּשׁוֹ לְכַהֲנוֹ לִי".

ובפעם השלישית נאמר (לקמן פסוק ד'): "וַעֲשׂוּ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ וּלְבָנָיו לְכַהֲנוֹ לִי".

המילה "לי" היא בגימטריה ארבעים, והפסוקים הללו מרמזים על שלושה כהנים גדולים ששימשו בבית המקדש, כל אחד מהם במשך תקופה של ארבעים שנה.

אהרן הכהן שימש בכהונה גדולה במשך ארבעים שנה.

עלי הכהן שימש בכהונה גדולה במשך ארבעים שנה, כמו שנאמר בפסוק (שמואל א' פרק ד' פסוק י"ח): "וְהוּא שִׁפְטָה אֶת יִשְׂרָאֵל אַרְבַּעִים שָׁנָה".

השלישי היה שמעון הצדיק ששימש ככהן גדול בימי בית שני ואף הוא כהן בתפקיד רם זה במשך ארבעים שנה, כמו שמבואר בגמרא

(מסכת יומא דף ט' עמוד א').

9. "וַאֲתָהּ הִקְרַב אֵלֶיךָ אֶת-אַהֲרֹן אָחִיךָ... מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנוֹ-לִי... וַעֲשִׂיתָ בְּגָדֵי-קֹדֶשׁ... וְאֲתָהּ תִּדְבֹּר אֶל-כָּל-חֲכָמֵי-לֵב וְגו' וַעֲשׂוּ אֶת-בְּגָדֵי אַהֲרֹן... וְהֵם יִקְחוּ..." (כח,א-ה)

בדיוק המקרא עולים כמה דיוקים הטעונים ביאור, תחילה מה שחזר ושנה לשון ואתה, דמה הוצרך לחזור ולומר ואתה וכו', וביותר מהו שחזר ואמר ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי, הא לעיל בפ' א' כבר נשנתה כל פרשה זו באריכות, ומהו הלשון שנקט והם יקחו, אחר שאמר ואלה הבגדים אשר יעשו, הוה ליה למימר דיעשו כן מכסף וזהב וכו', ומאי נקט לשון והם יקחו.

ונראה לומר, דהנה עניני קדושת כהונה הוא לדורות, דדור הולך ודור בא, ומצינו במקום אחר דלשון מתוך בני ישראל, ר"ל קדושה עולמית כקדושת בני ישראל, ולזה בעינן סיוע גדול בתחילתן שיהיו קדושים לעולם, ולכן ההלבשה והמשיחה לכהנים הוצרכו להיות ע"י משה בעצמו לבדו, וזהו שאמר ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בניי, ור"ל שיקדשם בקדושה עולמית, לכהנו לי, וראיה לדבר דאיתא במדרש שכל מקום שנאמר לי אינו זו לעולם, ע"כ צריך שיהיה על ידך דוקא.

ועשיית בגדי הכהונה צריכין שתהא בהן עשייה לשמה, שהרי על ידם יתקדשו הכהנים והיתה קדושתם יתרה מאד, וצריך לשמה ע"ז גופיה שיתקדשו הכהנים, וזהו שאמר ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי, ולכן חכמי לב יקחו את הדברים כמו שהם, לומר שהכל יעשה על ידם, וזהו פירוש והם יקחו את הזהב ואת התכלת וכו', שייעשה על ידם לשמה.

ומעתה, אף שמצינו בפ' ויקהל (לה, כח) דקתני וכל אשה חכמת לב וגו', וביאו מטוה וגו', היינו לשאר דברים במקדש, אבל לא לבגדי כהונה כדאיתא ברש"י שם, שהיה זה מעשה האומנים החכמים, ויש בזה הפרשה פיוס למשה רבינו ע"ה שלא נתמנה לכהונה, לומר שאין גדול ממנו שימשחנו ויקבע קדושתם של הכהנים לדורות, וכן אמרו על נדבת השמן המשחה שהיא לדורות שיהיה מרע"ה נזכר עליה כמש"כ בילקוט הראובני, יעו"ש.

ובזה יבוארו דברי המד"ר (סוף פ' ל"ו) מקרא דלולי תורתך, דאיתא התם ד"א ואתה הקרב אליך, הדא הוא דכתיב לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי, כשאמר הקב"ה למשה ואתה הקרב אליך, הרע לו, אמר לו תורה הייתה לי ונתתיה לך וכו', משל לחכם שנטל קרובתו ועשתה עמו י' שנים ולא ילדה, אמר לה בקשי לי אשה, אמר לה יכול אני ליטול חוץ מרשותך אלא שהייתי מבקש ענותנותך, כך אמר הקב"ה למשה יכול הייתי לעשות לאחיך כ"ג חוץ מדעתך, אלא שהייתי מבקש שתהא גדול עליו וכו' עיי"ש, ויש להבין פירוש המשל והנמשל.

ולהמתבאר י"ל דהכוונה של הפ' לולי תורתך הוא, שע"י התורה הוא מוצא מרגוע לנפשו, ולשם כך האדם מתייסר כדי שע"כ תכנס בו התורה יותר, וכמ"ש

התוספות בכתובות (קד, א) כדי שייכנע לפני, והביא דברי המדרש שיתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו עיי"ש, ה"נ הכא היה צריך לעשות את אהרן כ"ג כדי שיכנע לפני משה, ובזה יזכה בכהונה, דמשיחה כזו לא יתכן כ"א ע"י אחר גדול ממנו שיכנע זה לפניו, וע"כ עשה משה את אהרן לכ"ג, וז"ש במשל כדי שתתקיים הנשואין צריך שתשפל השניה לפני הראשונה, דזהו הפיוס שאמר השי"ת למשה

10. " (כתד) "וְאַתָּה תִּדְבֹּר אֶל כָּל חֲכָמֵי לֵב אֲשֶׁר מִלְּאֲתִיו רוּחַ חֲכָמָה וַעֲשׂוּ אֶת בְּגָדֵי אֶהְרֹן לְקֹדֶשׁוֹ לְכַהֲנֹ לִי" (כתג)

יש לך לב?

בורא עולם מְצֹה את משה לארגן אנשים שיעשו את "בגדי הקודש" עבור הכוהנים, בהתאם לתפריט וכפי התוכנית שקיבל בהר סיני, אלא שבורא עולם מבקש ממשה שאת הבגדים הללו יעשו אך ורק אנשים שיש להם את התואר והמעלה של "חכמי לב".

וכאן הבן עומד ותמהה ושכלו לרגע מתמהמה, והדבר בעיניו מאוד תמוה.

אמת, אין ספק שיצירת בגדי הכהונה זו מלאכה מורכבת מאוד הדורשת ממוחיות רבה, וברור שצריך שהאנשים העוסקים בה יהיו חכמים ובעלי מקצוע הבקיאם היטב במלאכתם. אך לשם מה צריך שהאנשים הללו יהיו גם "בעלי לב"? מה הלב שלהם קשור לעניין?

ננסה רגע להגשים יותר את הדברים, ולהעביר אותם למושגים שלנו: אדם שיש לו סתימה בכיור והוא מחפש אינסטלאטור. האם הוא מחפש אינסטלאטור עם לב אצילי ומיוחד – או שהוא מסתפק באינסטלאטור חכם הבקי במלאכתו ויודע להניס ולהטיס כל סתימה – ולהתמודד עם כל תקלה?

בטרם נענה על השאלה נעלה רגע לבמה שאלה נוספת, המטרידה לא פחות:

על הפסוק הנ"ל שבראש המאמר, כותב רש"י הקדוש את המילים הבאות: לקדשו – להכניסו בכהונה על ידי הבגדים, שיהא כהן לי (רש"י כ"ח ג').

והשאלה מתפרצת ועולה ומזנקת וממריאה עד לב השמים! הרי בגדי הכהונה היו עשויים מצמר של בעלי חיים החיים ברפת ושזורים מפשתן שגדל באיזה נקיק עלום וצבועים בדם של תולעת משי... אם כן כיצד יתכן שהבגדים הללו יכולים להזרים ולהעביר ולהחדיר קדושה במי שילבש אותם? איך בדיוק עובד הקסם הזה?

ברשות הקוראים החביבים נעלה לבמה גם את שאלתו המפורסמת של מושיקו "על קדושת הטלית והתפילין", שאלה שבעצם זהה לשאלה שלנו:

שהרי איך עושים תפילין? לוקחים עור מהפרה חֲמֵדָה ועושים מזה קלף ורצועות, לוקחים את הַלְחִיִּים מהשור ג'וני ועושים מזה בתים לתפילין, מארגנים מהמקצוען "יעקובי" איזה צבע שחור עמיד ויציב, ומכל התערובת הזו יוצרים את התפילין הקדושות והמקדשות. אך מושיקו לא מצליח להבין איך זה עובד! לטענתו גם הנעליים שלו נוצרו מעור של בהמה וגם הן נצבעו בצבע שחור עמיד, אם כן מדוע התפילין קדושות – ונעליו הנעלות לא?

אותו דבר הציצית! הרי היא עשויה מצמר של כבש שאכל חסה בשטחים והשתזף בשמש וצעק כל היום מִמֶּהֱהָה..... ובעצם גם הסמיכה של מושיקו עשויה מאותו צמר. אם כן מדוע הטלית קדושה – והסמיכה שלו לא?

אין ספק שהקושיות הללו יפות ונפלאות – ובפרט קושיותיו של מושיקו, אלא שחכמנו ז"ל כתבו לנו חמישה מילים – ועל פיהם כל הקושיות הללו מתפוררות ומתיישרות ומתמתקות. מה הם כתבו?

לקדשו – לשם כך יעשו את הבגדים (ספורנו כ"ח ג').

שמעתם?! ביצירת בגדי הכהונה הושקעה מחשבת טהרה וקדושה תמידית, והיה צריך לכוין כל רגע ורגע "שהבגדים יקדשו את מי שילבש אותם". זה פלא שהבגדים קידשו את הכוהנים?

זה בעצם גם הסוד והקסם שמסתתרים מאחרי הטלית והתפילין, ולכבוד מושיקו – נרחיב מעט את הדברים בצורה פשוטה ובמילים ברורות:

הכל תלוי בהכנה וביצירה של הדבר!

בנעליים ובסמיכה של מושיקו הושקעה מחשבה גשמית של ביזנע'ס וכסף ואופנה וגיזרה וכו' – וכל היצירה שלהם הייתה בשביל מטרה גשמית, כדי להגן על הרגל ולחמם את הגוף. אם כן מה שיך שתחול עליהם הקדושה?

מצד שני... הטלית והתפילין ובגדי הכהונה מתחילת יצירתם נעשו מתוך קדושה וטהרה ולשם מצווה, ומתוך מטרה קדושה ונשגבה – לעבוד באמצעותם את ה', וזה מה שמקדש את העור והצמר והכותנה וגורם להם את המהפך הגדול והמעבר החד "מאביזרים גשמיים" לפריטים מקודשים ומקדשים, אשר באמצעותם מתחברים ומתקשרים עם הבורא בצורה הגבוהה ביותר.

כעת התבהרו הדברים והתיישבו ההדורים, וקיבלנו כבר תירוץ מושלם על שתי השאלות הנ"ל:

(א) מחמת שבבגדי הכהונה היה צריך להשקיע מחשבת קדושה וטהרה תמידית, לכן לא מספיק שהעוסקים במלאכה יהיו "בעלי חכמה" הבקיאים היטב באומנות – אלא צריך גם שיהיו "בעלי לב" טהור וזך היודע לזרוע ולנטוע קדושה וטהרה בתוך הבגדים, כדי שאותם בגדים יִשְׁנו את מהותם ויתהפכו מגשמיים לרוחניים.

(ב) כעת גם מובן כיצד הבגדים הללו מקדשים את הכהן. שהרי הם נעשו בטהרה וקדושה ומתוך מחשבת מצווה ועל פי צו אלוקי, וממילא הם בבחינת ציצית ותפילין.

המסר העולה כאן הינו חד וברור כראש הגפרור ולא ניתן למחוק ממנו אפילו קמצוץ ופירור: עבודת ה' אינה "חומרי הגלם" והמעשה הפיזי והגשמי, אלא "ההשקעה הרוחנית" והטהרה הפנימית שמכניסים לתוך המעשה.

לדוגמא: ה' לא מחפש שנצטט ונדקלם את מילות התפילה, אלא שנשתפך מעומק הלב ונזרים רגש וכיסופים לבורא – דרך המילים שבתפילה. ואם לא כן, הרי שהעיקר חסר מהספר – וכפי שניסחו זאת חכמנו ז"ל במילים "תפילה בלא כוונה, כגוף בלא נשמה" (נחלת אבות, אבות, ב' י"ג).

האמת היא שהדברים מעוגנים בנביא בצורה הרבה יותר תקיפה ונוקבת, ומשום כך עדיף שנצטט את הדברים ככתבם וכלשונם:

למה לי רב זבחיכם? ... כי תבאו לראות פני – מי בקש זאת מידכם רמס חצרי? ...
לא תוסיפו הביא מנחת שוא... קטרת – תועבה היא לי... חדשיכם ומועדיכם –
שנאה נפשי, היו עלי לטרח... גם כי תרבו תפלה – אינני שמע (ישעיה א' י"א –
ט"ז).

אלוקים מודיע שיש אנשים שהוא מוותר על קורבנותיהם, הוא לא מעוניין שהם
יעלו אליו לרגל, הוא קורא לקטורת שהם מקטירים "תועבה", הוא שונא את
השבתות והחגים שהם עושים, והוא גם מואס בתפילתם. נכון שזה נשמע מזעזע?
הרי מדובר במקיימי מצוות מתוקים המקריבים ומקטירים ומתפללים ושומרים
שבת ומועדים. אם כן על מה יצא הקצף?

הנביא לא משאיר אותנו בממתנה – והוא מגלה לנו את פשר התעלומה:

רחצו, הזכו, הסירו רע מעלליכם מנגד עיני, חדלו הרע... דרשו משפט... שפטו
יתום... ריבו אלמנה...

יהודים יקרים, מהמעשים שלכם ניכר שהתוכן שלכם רקוב וקלוקל ואתם כלל לא
מעוניינים לעשות את רצון ה' וללכת בדרכיו, ובעצם אתם עובדים את ה' ועושים
את המצוות ללא רגש ותוכן – כאדם הפורע "מס" וחוב למלך.

ומכיוון שבורא עולם לא מחפש את התפאורה החיצונית שבמצווה – אלא הוא
מעוניין שעל ידי המצוות האדם יתקדם בפנימיותו וייטהר ויזכך את מידותיו
ותכונותיו ויתקרב אליו יותר, הרי שאם האדם לא פועל בכיוון הזה והוא עושה את
המצוות רק בצורה חיצונית – אך ליבו בל עימו באותו זמן, בורא עולם לא שמח
באותן מצוות, והוא מודיע שהוא מוותר עליהם.

נ.ב. אין זה סותר שאם האדם נמצא בשעת משבר ובמלחמת הישרדות רוחנית
והוא דוחק את עצמו ומתאמץ כדי לעבוד את ה', אזי למרות שבאותם רגעים הוא
לא מכניס כוונה ותוכן למצוותיו והוא עושה אותם כפריעת חוב בלבד עם חיצוניות
ללא פנימיות, למרות זאת מעשיו חשובים ואהובים בשמים – והם אפילו נקראים
"מסירות נפש", ויש להם את המעלה הכבירה של "טוב אחד בצער ממאה שלא
בצער", שהרי לצער הנלווה עם המעשה יש מעלה לא פחות מהכוונה – והבורא
משלם על כך שכר מושלם.

הדברים תקפים בפרט לאותם מתחזקים ומתחילים ומתקרבים ליהדות, אשריהם ואשרי חלקם, ירבו כמותם בישראל.

זהו המסר שמעביר לנו הנביא, וזו גם הנקודה שראינו בפרשה: עבודת ה' צריכה להיעשות עם הנוסחה של "חכמי לב". "חכמה" – כדי לבצע את כל פרטי המצווה בצורה הגשמית שהיא דורשת. לעבד עורות ולהכין תפילין, לגזוז צמר ולהכין ציצית וכו'. "לב" – כדי למלאות תוכן ופנימיות במעשה הגשמי, להכניס למעשה כוונה וטהרה, ולחפש את החיבור עם ה'.

לצערנו פגשנו בהיסטוריה הרבה "חכמים – בלי לב", וראינו איזה חורבן ושואה הם גרמו לעם ישראל. רוצים מסמכים?

מי לא שמע על הברנש יש"ו שהיה חכם ומלומד בתורה ואיש קבלה מובהק, אלא שלא היה לא לב רוחני. יש"ו היה ריק מיראת ה' אמיתית, הוא היה שקוע בכישופים וראיית נשים ושאר טומאות, כפי שמעידה הגמרא (סנהדרין ק"ז ע"ב). ומה היו התוצאות?

חורבן... אסון... כפירה... דם ואש ותמרות עשן... שריפת התלמוד... שריפת היהודים על המוקד... מסעות צלב והתעללות האינקביזיציה וכו' שהנצרות חוללה בעולם, [והרי הנצרות החלה מיש"ו כידוע, וכפי שמופיע בתלמוד באלו המילים: יש"ו הנוצרי כישף והסית והדיח את ישראל... (שם)].

זו גם סיבת ההקפדה על המלמד תלמיד שאינו הגון – שעשאוהו כעובד עבודה זרה (חולין קל"ג ע"א, ועיין מהרש"א ח"א שם), וזה המקור לפתגם המפורסם של גמליאל גיאָר "המלמד תלמיד שאינו הגון – בגהינוס יעשו לו אפייה וטיגון".

משום שאם התלמיד מעוניין רק בחכמה – בחכמת התורה, ולא בלב – בטהרה ובזיכוכ המידות, הרי שהוא בבחינת "קוץ", והרב שמשקה אותו בתורה המשולה למים – הרי הוא בעצם משקה ומטפח את אותו קוץ ומחזק אותו, ומגביר ומפטם את כוחות הרשע שבו. [ואין זה סותר את המשפט "המאור שבה מחזירה למוטב", משום שזה נאמר על אדם שמנסים לקרבו – והוא לא משתמש בתורה באופן שיטתי "בתור חכמה חיצונית"].

אין ספק שהדברים חדים כתער ומובנים לכל נער ואפילו לאיש בֶּעֶר, ולכאורה אין מה להוסיף עליהם. אלא שחובתנו לעשות כאן איזה עדכון פצפון, למען השלמת התמונה.

חכמנו לימדונו שלא מספיק להשקיע "חכמת לב" וקדושה וטהרה ביצירת בגדי הכהונה, ולכוין שהבגדים יקדשו את הלוּבש אותם.

צריך להשקיע את העוצמה הזו גם בשלבים היותר מוקדמים, עוד בשלבי ההתרמה וארגון חומרי הגלם ואסיפתם מעם ישראל (ספורנו ה' כ"ח).

אין ספק שהעדכון הזה מחכים אותנו הרבה, ומגלה לנו נדבך נוסף בעבודת ה'. יהודי יקר! דע לך שעבודת ה' מושלמת איננה מתחילה "בשעת המצווה", אלא עוד הרבה קודם לכן. עוד בזמן ההכנה והטיפול באביזרים "הכאילו" גשמיים (כמו זמן הרכישה של ארבע המינים או קניית התפילין וארגון צורכי השבת וכו'), כבר אז צריך לפתוח במסע קדושה וטהרה והכנה רוחנית – כפי הנוסחה של "חכמת לב" שראינו לאורך כל הדרך, עם הכנה נפשית וטהרת הלב וזיכוך הנפש והמידות.

ואם כבר הגענו עד הלום חובתנו להמשיך להלום ולגלות את יופי היהלום שמופיע במדרש, ואלו דבריו הנפלאים:

מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ! בין גוי בין ישראל, בין איש בין אישה, בין עבד בין שפחה, הכל לפי מעשיו של אדם – רוח הקדש שורה עליו (ילקו"ש שופטים מ"ב).

גם רבי יוסף אירגאס הביא את הדברים הללו בשם "מדרש תנחומא", ואחר כך הוסיף וכתב כך:

כי כל המקדש עצמו ומקשט את נפשו עד שתהא משכן לתורה ולחסידות, וודאי שרוח הקודש תהא חופפת ומרחפת עליו (שומר אמונים 'הקדמון', הקדמה ב', הצעה ב').

אכן מצאנו בגמרא שחסידים הראשונים היו שוהים לפני התפילה והמצווה ומכינים את עצמם (ברכות ל"ב ע"ב), וזו בעצם מצווה בפני עצמה שנקראת "הפֶּזֶן לְקִרְאָת

אַלְקִיךָ יִשְׂרָאֵל (עמוס ד' י"ב). זה פלא שהם הגיעו לרמות כל כך נשגבות עד כדי כך שנאמר עליהם המשפט המדהים הבא!?

כך היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכוונוּן בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמות ולהתגברות כוח השכל, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה (שו"ע או"ח צ"ח א'). והיום בדורנו... איך נראית התפילה?

למרבה הצער הבושה היגון והעלבון, נתברך דורנו בחזנים "טייסים מקצועיים" שמהירותם יכולה להתחרות עם החללית המתקדמת ביותר. כל תפילה הופכת אצלם "למבצע חילוץ" אשר יש לסיימו בזריזות מבלי להשאיר עקבות, בשיטה המפורסמת של "כבולעו כך פולטו", והם לא מתביישים בכך.

לצערי נזדמן לי פעם להתפלל בכזה מניין שהחזן הטיס את התפילה בצורה מזעזעת, ובמקום שיתבייש בכך, לאחר התפילה הוא פנה לחבר שלו עם חיוך של מליון דולר ושאל אותו את השאלה הבאה – והוא השתמש באלו המילים: איך הייתה ההטסה?

והבדיחה הגדולה ביותר היא שכאשר אותם טייסים, סליחה! כאשר אותם חזנים מעוניינים להתבטאות בציבור – כמו בזמן ניגון הקדיש בתפילת ערבית של שבת או בקדיש שאחרי ישתבח בתפילת שחרית, או אז יש זמן לְפִיט ולנגן ולהפגין ביצועים סטריאופונים מרשימים עם אוקטבות גבוהות ואיזון דציבלים נדיר, פתאום מתברר שהם יכולים לנגן קדיש וקדושה באיטיות נפלאה ואף לעצור את הנשימה ולסחוב את הניגון דקות ארוכות... אך את שאר התפילה הם בועטים לשער השמים ומטיסים במהירות האור, כאילו שיש מאחריהם איזה פקח שמאיים עליהם בדו"ח אם לא יסיימו להתפלל מהר.

אין ספק שאותם חזנים צנזרו מתוך תורתם את סימן צ"ח בשולחן ערוך (או"ח הלכות תפילה), וגם על תפילתם אמר הנביא ישעיה את המילים הנ"ל: כִּי תִבְאוּ לִרְאוֹת פָּנַי – מִי בִקֵּשׁ זֹאת מִיְּדֵכֶם רִמָּס חֲצֵרִי? ... גַּם כִּי תִרְבוּ תִפְלָה – אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ. חבל שאותם חזנים טייסים לא מְפַנִּים את הבמה לבן אדם אחר היודע לפני מי הוא עומד ומהי עוצמת התפילה, חזן שיודע לייקר את הסגולה הנפלאה שהוזכרה

בגמרא "שכל המאריך בתפילתו – אין תפילתו שבה ריקם" (ברכות ל"ב ע"ב), סגולה שגם הוזכרה בראשונים והומלצה "הלכה למעשה" (מאירי שם).

הבעיה היא שיש עזי פנים שיודעים את כל זה ואף דיברו איתם על כך בצורה סמויה וגלויה, הסבירו להם שתפילתם המהירה נוגדת את השולחן ערוך (או"ח צ"ח) ומשום כך הם אינם רצויים בתור חזנים, אלא שמחמת עזות שבהם ורצון גדלות וצורך להתבטא בציבור – הם ממשיכים בדרכם הקלוקלת והמסואבת וניגשים לעמוד התפילה ומשמשים כחזן לציבור וממשיכים להתפלל בדהרה – כאילו שהתפילה היא פגע רע שיש לסיימו במהרה.

נ.ב. הדברים נכתבו בכוונה בהבלטה והדגשה והרחבה ובלי כפפות מלטפות, כדי להדגיש את דעת התורה בעניין ולשמש לפה לכל החפצים להעיר – אך הם נמנעים מחמת כל מיני סיבות השמורות עימם (לא נעים לי מהחזן / הערתי לו פעם והוא לא שמע לי / הוא יחשוב שאני מחפש להתנשא מעליו וכו')... וכל בית כנסת שיראתו קודמת לחכמתו אמור לבחון את עצמו ולראות כיצד הוא מתמודד עם הנושא הזה, ואם קיים בקרבו הפגע הרע הזה – עליו להוקיע את התופעה ולמחות על כבוד שמים המתבזה, ולהציע לאותו חזן סורר את ההצעה הקוסמת הבאה:

בא לך להטיס את התפילה ולקמפרס ולדחוס אותה לרבע מהזמן? אין בעיה חמודי. בבקשה ממך תישאר בבית, ושם תתפלל איך שבא לך. במהירות, עם צנזורים וחיתוכים והבלעת מילים, אתה יכול יום כן להתפלל ויום לא להתפלל, אך כאן בבית הכנסת עליך לכבד את ההלכות המופיעות בשולחן ערוך, ואת הציבור שהינך מייצג.

האמת היא שחרגנו מעט והארכנו בעניין התפילה, אך אין ספק שאם הדברים יהיו לתועלת אפילו לאחד, הרי זה שכר כולנו.

את המאמר נחתום בשלושה ידיעות מעניינות שיסגרו לנו את כל הקצוות ויעזרו לנו להחדיר היטב את כל הנ"ל.

א) הפרשה דנה בעשיית בגדי הקודש ובקידוש הכוהנים והמשכן. אך איזו פרשייה מוזכרת לפני כן? במה פותחת הפרשה? בדרישה של "ויקחו אליך שמן זית זך" – את טיפת השמן הראשונה שבזית, שזהו בעצם השמן המזוקק ביותר. ומדוע כתבה

התורה את הידיעה המרעישה הזו לפני בגדי הקודש – לפני היסוד של "חכם לב"?
ללמדנו שבעבודת ה' צריך לחזר אחר המזוקק והמושלם ביותר, ולא להסתפק
במועט ובבערך.

ובאיזו פרשייה חותמת הפרשה את דבריה? באזהרה לא להקטיר לה' "קטורת
זרה". ומה זו קטורת זרה? קטורת מושלמת עם תו תקן, אלא שיש בה שינוי מועט.
ומדוע זה נכתב אחרי פרשיית בגדי הקודש וקידוש הכהן?

כדי להזכיר לנו שוב פעם שעל האדם היהודי להידבק בקדושה ולבצע את היסוד
של "חכם לב" בשלמות, מבלי להחסיר או לשנות מהמצווה. אחרת, עבודת ה'
שלו עלולה להפוך "לעבודה זרה – הזרה לה'", שהרי היא חרגה מהתקן שה' קבע.

ובאמת מדוע? למה עלינו לחפש בעבודת ה' את השלמות? התשובה על כך טמונה
בידיעה הבאה:

(ב) הפרשה פותחת במילה "ואתה" ומסיימת במילה "להשם", להודיע לאדם ששתי
הקצוות הללו הם התכלית שלו, וזו הגדרתו המדויקת של האדם היהודי.

יהודי יקר! הבורא בחר בך לבן (בני בכורי ישראל...) אך מצד שני אתה גם עבדו
הנאמן (כי לי בני ישראל עבדים...), ומרגע לידתך ועד יומך האחרון רובצת עליך
המסגרת של "דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון
(אבות ג' א'), תחרוט זאת על לוח ליבך ותחזר אחר עבודת ה' מושלמת – שהרי זו
תכליתך, ועל כך תתוגמל בעולם שכולו טוב.

(ג) ואל יאמר אדם איזה מסכן אני... אני חנוק במסגרת תורנית ואיני יכול להיות
פרפר חופשי ומאושר השותה צוף ועושה מה שבא לו.

חלילה לחשוב כך! אדרבה, על האדם לזכור את דברי האבן עזרא שכתב על בגדי
הכהונה את המילים הבאות: לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת – שיתפארו בהם, כי אין אחד
בישראל שילבש כאלה (אבן עזרא כ"ח ב').

יהודי יקר, יהודי חביב, אתה נסיך! הכיפה שעליך זה הכתר, הציצית זה בגד
המלכות, התפילין זה תכשיט יקר, העיניים שלך השמורות מפני טומאה ותועבה
הם שתי מרגליות יקרות וטהורות, הלב הזך שלך הוא מזבח מקודש – אשר

באמצעותו הנך עוקד את תאוותיך ומשפר את מידותיך, המוח שבך הוא ארון הקודש – בתוכו הנך אוגר את התורה שאתה לומד... כל כולך משועבד לבורא והבורא מתפאר בך בכל העולמות, כפי שנאמר "וַיֹּאמֶר לִי עֲבָדִי אֶתָּה, יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְּפָאֵר" (ישעיה מ"ט ב'). פירוש: זה שהאדם עבד לה', זה בעצם מה שמייחד אותו מכל הנבראים ומקנה לו את המעלה והחיבה יתירה אצל הבורא, ועל כך הוא גם יתוגמל לנצח נצחים.

היש תענוג וכבוד גדול מזה?

מי שמביט על היהדות ברמה הגבוהה הזו, מבין היטב את "הזכות" להיות עבד ה' לא כך?

11. "וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאַפֹּד וּמַעִיל וּכְתָנֶת תְּשִׁיבִין

מִצְנֶפֶת וְאַבְנֵט (כ"ח, ד')

בגמרא מסכת זבחים (דף פ"ח עמוד ב') מובא שהאבנט מכפר על הרהור הלב.

חסיד אחד הגיע פעם אל רבו המגיד הקדוש ממזריטש וקבל בפני הרבי על שאינו מצליח לטהר את מוחו וליבו מהרהורים רעים וממחשבות זרות.

ציוה עליו המגיד שיסע אל הצדיק רבי זאב מז'טומיר שבאותם ימים החזיק בית מזיגה בכפר קטן.

עשה החסיד כאשר ציוה עליו רבו ויצא לדרכו.

כעבור טלטולים לא מעטים הגיע באישון ליל אל הכפר ופנה אל בית המזיגה.

בשעה מאוחרת זו היה בית המזיגה כבר סגור.

דפק החסיד על הדלת אולם איש לא נענה.

דפק האיש ביתר חוזק ואף הרים את קולו בצעקות אלא שמאום לא הועיל.

בלית ברירה נותר האיש מחוץ לבית המזיגה כל אותו הלילה.

למחרת בבוקר נפתחה הדלת והאורח הוכנס אל הבית פנימה שם ניתן לו חדר קטן בו יוכל ללון.

שהה החסיד כמה ימים בבית המזיגה אלא שלא הבחין בשום דבר מיוחד בהנהגותיו של ר' זאב.

חשש התגנב ללבו שמא בא לכאן בחינם...

מאחר שכך, החליט החסיד שהגיע הזמן לשוב אל ביתו, אולם קודם שעזב ניגש אל ר' זאב ושאל: רבינו המגיד שלח אותי לכאן ואינני יודע מדוע...

אני אגיד לך מדוע שלח אותך נענה ר' זאב רבינו המגיד ביקש ללמד אותך שהאדם הוא בעל הבית ולמי שאיננו רוצה הוא לא נותן להיכנס!...

12. "וְעָשִׂיתָ חֶשֶׁן מִשְׁפָּט" (כח, טו)

יש לדקדק בלשונות הכתובים בזה, דכאן כתוב שנצטוו משה לעשות חושן משפט, ואילו (לעיל פסוק ד) כתיב ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד ומעיל וגו', הרי דבדין הציווי לעשות בגדי הכהונה לא הוזכר אלא בשם חושן סתם, וכן לקמן בפרשת פקודי (לט, ח) כתיב ויעש את החושן, ולא הוזכר בכל הפרשה שם ענין חושן המשפט, ורק כאן בפרשה זו נאמר לו לעשות חושן משפט, וצ"ב בזה.

והנראה בזה, דהנה בנימוקי הרמב"ן לקמן (פסוק ל) העיר על מה שלא נזכרו אורים ותומים כלל במעשה האומנים, ולא הזכירם להם בציווי של מילואים (כט, ו) לעשות אורים ותומים, וגם בפרשת פקודי כתיב (לט, ח) ויעש את החושן, ולמה לא הוזכר שם שעשה אורים ותומים, ובאבן עזרא כתב שאורים ותומים היה מעשה חרש חכם, והשיג ע"ז הרמב"ן דא"כ ביותר היה צריך להאריך בו יותר מן הכל, וצ"ע.

ולזה כתב הרמב"ן, דענין אורים ותומים הוא סוד מסור למשה מפי הגבורה, ולא ניתנו לאומני המשכן ולבצלאל להתעסק בהם, זולת למשה לבדו שהוא כתבם בקדושה והיו מעשה שמים, והוא הכניסם בין כלפי החושן, ואשר לכן לא הוזכרו בציווי לעשות אורים ותומים, כי אם משה עצמו נצטוו ונתת אל חושן המשפט את

האורים ואת התומים, ורק אחר שלבש אהרן את החושן הכניס משה את האו"ת אל החושן, עכ"ד.

והנה מה שהחושן נקרא חושן המשפט פרש"י דהוא לפי שמכפר על קלקול הדין, (ומקורו בערכין ט, א), עוד פירש"י דמשפט הוא שמברר דבריו והבטחתו אמת, (היינו משום דלשון משפט הוא לשון בירור דברים), ומעתה נמצא דחלות שם חושן המשפט לא חל אלא עד שמשה הכניס את האו"ת בכלפי החושן, אך כ"ז שעסקו בה האומנים טרם חל ביה חלות שם חושן המשפט, כי אם שם חושן עליו ותו לא.

מעתה מתיישב מאד דקדוק המקראות, דמה שלא הוזכר בפרשת פקודי חושן המשפט, הוא לפי דבפרשת פקודי עסקו האומנים בתפירת הבגדי כהונה, והם לא תפרו חושן משפט אלא חושן סתם, אבל בפרשה זו שנצטווה משה על עשית החושן, בזה ודאי דמשה עצמו נצטווה על האורים והתומים ולהניחם בין כלפי החושן, ובפרשת פקודי לא הוזכר שם כל ענין חושן המשפט, כמש"נ שזהו אינו מסור לידי האומנים.

ויש להוסיף דהנה דעת הראב"ד בהשגות (פ"ד מה' ביה"ב ה"א) דכל ענין האורים והתומים נעשו רק עבור שאלה באורים ותומים, ובבית שני נגנזו האו"ת ויותר לא שאלו באו"ת, וע"כ דאו"ת אינו מחשבון הבגדים, ודעת תוס' (יומא כא, ב ד"ה אורים) דבהעדר אורים ותומים נחשב כמחוסר בגדים, וכ"ה ברמב"ם בפ"ד מה' ביה"ב ה"א ובפ"י מה' כליה"מ ה"י) יעוי"ש, ויעוין באו"ש פ"ד ביה"ב ה"א שהכריח כדעת הרמב"ם מן הכתובים בפרשת צו.

ומעתה נראה (לשיטת רש"י והרמב"ם) בביאור הכתובים, דכיון דאו"ת נעשו רק לצורך שאלה באו"ת, נמצא דמהלכות בגדי כהונה אין שום דין או"ת, ולזה בעיקר הציווי לעשות בגדי כהונה לא כתיב חושן המשפט, אלא כתיב ואלה הבגדים אשר יעשו חושן וגו', ומשום שמהלכות בגדי כהונה סגי לזה שיהא חושן בלא או"ת, ורק אח"כ נצטווה משה לעשות חושן המשפט, ולהכניס בין כפלי החושן את האורים והתומים.

13 . "וְעָשִׂיתָ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט" (כח, טו)

על פי רש"י הכוונה של "חושן משפט" היא בירור דברים. כי החושן הוא עניין המשפט.

מהם אם כן האורים והתומים? (ירושלמי יומא פ"ז ה"ג) למה נקרא שמם אורים ותומים? שהן מאירין לישראל. ושהן מתימין לפניהם את הדרך, שבשעה שהיו ישראל תמימין היו מכוונים להם את הדרך. על פי רש"י 'שם המפורש' כתוב היה על קלף שהוכנס בין כפלי החושן. אך על פי הרמב"ן משמע שהם האבנים בעצמם ללא כל תוספת שכן, האורים הם האותיות שיש באפשרותם להאיר. והתומים זה השלמות שלהם שאין האיזמל עבר עליהם לסתתם אלא בשלמותם נבראו וכך נשתבצו בחושן. והאבנים הללו מטבעם להיות בעלי אור מצוחצת. וקראם הכתוב כך: כדי להורות על שלימותן כברייתן בלתי שיתחסרו כלום.

בעניין החקיקה על האבנים יש פרשנים המסבירים שהייתה תולעת ששמה שמיר והיא זו שחקקה באבן את האותיות כמובן הכל כאן פלאי וניסי. אגב, התולעת הזו היא שנבראה בערב שבת בין השמשות כמובא במסכת אבות. נציין שכל העשרה דברים שנבראו אז בערב שבת הראשון בין השמשות, הינם דברים ניסיים ומופלאים ביותר. מהו השמיר? הרמב"ם בפירושו למסכת אבות אומר כך: שמיר – שרץ קטן חוצב האבנים הגדולות בעוברו עליהם, ובו בנה שלמה את בית המקדש. (מסכת סוטה מח'). רש"י – והשמיר שהביא בניהו בן יהוידע לתקן בו אבני הבית מאז נברא. במילון אבן שושן ערך 'שמיר' מביא = 1 – אבן קשה וחזקה ביותר אחרי היהלום. מביא פסוק מיחזקאל ג' "כשמיר חזק מצור". ומשתמשים בו להשחזה וללטוש מתכות. 2 – תולעת או אבן אגדית שנבראה בערב שבת בין השמשות. זאת לדעת עוד כי באם אבן אחת מאבני החושן נחסרה או אז בגד זה פסול ואין הוא יכול לקחתו וללבשו וכל כך למה? ללמדך עד כמה חשובה ההרמוניה והצבעוניות הזו כדי להופיע במציאות את התגלות ה' שכן דרך האותיות המאירות רק דרכם היה עובר דבר ה' אל הנביא ואל הכהן וכך מתגלה דבר ה'. ובחסרון אבן אחת כבר יש כאן חסרון ב'כלי' דהיינו בחושן ובשל כך יש מניעה זמנית נקודתית בהופעת ה' על כנסת ישראל.

הגמרא במסכת קידושין דף לא מספרת... על שבזמן שביית המקדש היה קיים קרה מקרה לחכמים שחסרה הייתה להם את אבן הישפה שבחושן והלכו הם החכמים אצל דמה בן נתינה באשקלון. והאיש, שגוי היה לא הסכים בעד כל הון שבעולם להעיר את אביו שכן האבן הייתה במחסן הנעול כאשר המפתח למחסן נמצא מתחת למראשותיו של אביו. בסופו של דבר נרכשה ע"י החכמים האבן הזו ובעדרו של הומלטה פרה אדומה, אכן נדיר מאוד שתיוולד פרה אדומה אך גם זה היה בדרך נס ואולי זה נהייה בעקבות 'קיום' מצוות כיבוד אב של דמה בן נתינה. לסדרם של האבנים: ארבעה מהראשונים מלמדים אותנו בנושא. על פי הירושלמי יוצא שסדר האבנים ממש כסדר לידתם. דהיינו ארבעה בני לאה, בני בלהה, בני זלפה, שוב שני בני לאה, ולבסוף בני רחל.

אך על פי הפרשנים, רש"י, הרמב"ם, והחזקוני משמע כך: ששה בני לאה, בני בלהה, בני זלפה, ולבסוף בני רחל.

התרגום יונתן מתרגם כך את שמות האבנים. אודם-סמקן, פטדה-ירקן, ברקת-ברקן, נופך-אזמדגין, ספיר-שבזיז, יהלום-סבהלום, לשם-קנכרי, שבו-טרקיא, אחלמה-עין עגלא. תרשיש-כרום ימא, שוהם-בורלא, ישפה-פנטרי.

לצבעם של האבנים וחזקם: אגב החזק נמדד בין 1 ל 10 ש10 הוא הכי חזק.

אודם – אבן יקרה וצבעה היה אדום. פטדה – אבן טובה והיא בצבע הטופז וצבעה ירקרק או ירוק צהוב. דרגת החזק שלה הוא 8. ברקת – אבן יקרה ויש לה צבעים נאים ובעלת ברק זוהר או ברק חזק בצבע ירוק בהיר ויש אומרים שהיא האבן של נח היא מה שהתורה אומרת "צוהר תעשה לתיבה". היא גם אבן הנוחה לחריטה. נופך – צבע השמים, אדום, כחלחל, ירקרק. תכולה ירוקה. והייתה נסחרת בין ארם לצור. ספיר – אבן יקרה מאוד וחזקה מאוד כמעט כמו היהלום וצבעה כחול עז יקר ונוצץ. תכלת או שחור כחול או כחול כהה, דרגת הקושי שלה הוא 9. יהלום – אבן יקרה ביותר וקשה ביותר צבעה לבן חלבי או לבן מבריק. היא גם אבן שמאירה. דרגת הקושי שלה הוא 10. לשם – אבן העשויה משרף מאובן וקשה צבעה אם כן שקוף למחצה, מצהוב בהיר עד אדום. שבו – צבעה שחור לבן או חום כהה דרגת קושי 7. מעורב בה לבן ושחור. אחלמה – צבעה סגול או ארגמן וכל

העונד אותה חולם חלום. ועוד היא נחשבת אבן טובה. תרשיש-אבן הזהב וצבעה אדום. וצבעה גם דומה לצבע היין האדום, אבן שהובאה ממדינת הים, וצבעה כים. שוהם- יש האומרים שצבעה לבן ויש האומרים שצבעה שחור.

דרגת קושי 3-4.

ישפה- יש באבן הזו כל הצבעים מנומרת אדום וחום ומגוון בה מהרבה צבעים היא אבן טובה.

בספר יחזקאל כח פסוק יג' מתואר גן עדן ויש שם רשימה של אבנים טובות שהם תשעה מאבני החושן ואלו הם: אודם, פטדה, יהלום, תרשיש, שוהם, ישפה, ספיר, נופך, וברקת.

סוף דבר: קצת נגענו במופלא שבבגדי הכוהן ונזכר בע"ה עוד להעמיק חקר כדי שנזכר עוד בימינו לראות כהן גדול בתפארתו עם אחיו הכהנים ועם הלויים במלוא העוצמה לעבודת הקודש במרום הרים בירושלים, אמן ואמן

14 . וְהָיָה פִּי-רֹאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שִׁפָּה יְהִיָּה לְפִיו סָבִיב וְגו' כְּפִי תַחְרָא יְהִיָּה- לֹא לֹא יִקְרַע" (כח, לב)

ופירש"י לא יקרע כדי שלא יקרע, והקורעו עובר בלאו שזה ממנין הלאוין, וכן מבואר ביומא (עב, א) שיש לאו על הקורעו וכו', ע"כ. ונמצא דב' דברים נאמר בלא יקרע, חדא בדין עשייתו דצריך לעשות פי ראשו וגו' כדי שלא יקרע. ועוד נאמר, שיש לאו על הקורעו.

ולכאורה צ"ע דתרי דיני מנ"ל, ומאחר דדרשינן מקרא דלא יקרע דאיכא לאו על הקורעו, א"כ מעתה מה הראיה שנאמר ג"כ דין על עשייתו כדי שלא יקרע. ובכתבי הגרי"ז עה"ת (שם) הובא דבפרשת עשיית הבגדים (לקמן לט, כג) כתיב ופי המעיל בתוכו כפי תחרא שפה לפיו סביב לא יקרע, ומעתה מדהזכר זאת בשעת העשיה בפועל, אי נימא דנאמר רק לאו דלא יקרע, מאי שייכא זה לעשיית המעיל, והמוכרח לומר דצריך לעשות שפה כדי שלא יקרע, וממילא שייך זה ג"כ לעשיית המעיל, עכ"ד. ואמנם יעויין בתרגום יב"ע פקודי שם שתירגם 'דלא יתבזע', וכנראה שזהו מקור דברי רש"י.

והנה איתא ביומא שם, המקרע בגדי כהונה לוקה שנאמר לא יקרע. ומבואר דהוי בזה לאו על כל בגדי כהונה, וילפינן להו ממעיל דשויס לענין לאו זה. וברמב"ם (פ"ט מהל' כלי המקדש ה"ג) כתב וז"ל, הקורע פי המעיל לוקה שנאמר לא יקרע, והוא

הדין לכל בגדי כהונה שהקורע אותם דרך השחתה לוקה, עכ"ל. ובמל"מ שם הביא בשם ספר קרבן חגיגה שכתב, דמדברי הרמב"ם מבואר דמחלק בין מעיל לשאר בגדי כהונה, דבמעיל לוקין בכל ענין, ובשאר בגדי כהונה דוקא דרך השחתה. אכן המל"מ השיג עליו וס"ל דאף במעיל אינו חייב רק בדרך השחתה. ועיי' ג"כ במאירי ביומא שם שכתב, כל הקורע בגדי כהונה דרך השחתה לוקה שהרי נאמר בשפת המעיל לא יקרע וה"ה לשאר בגדים, ע"כ. ומשמע דדין אחד הוא.

והקרבן חגיגה הביא ראיה לדבריו שיש חילוק בין המעיל דחייב אף שלא בדרך השחתה ובין שאר בגדי כהונה דאינו חייב אלא בדרך השחתה, מגמ' בזבחים (צד, ב) דדם חטאת שניתז על הבגד צריך כיבוס בעזרה, ואם יצא לחוץ ונטמא, דאי אפשר להכניס בעזרה בגדים טמאים, קורעים את הבגד ומשיירין בו כדי מעפות שיקרא בגד, וטהור מן התורה, ומכניס את הבגד בעזרה ומכבסו. ולר"ל דמעיל שניתז עליו דם חטאת ויצא לחוץ ונטמא דאינו יכול לקרוע דכתיב לא יקרע, מכניסו בפחות משלש על שלש אצבעות.

וצ"ע למה נקט דוקא מעיל ולא שאר בגדי כהונה דבכולם חייבים על הקריעה, אלא ודאי דבכל בגדי כהונה היה יכול לקרוע ולחכניסן כמו כל בגדים, כיון דאינו עושה דרך השחתה אלא מחמת שרוצה לקיים מצות כיבוס, רק מעיל דאסור לקרוע אף שלא בדרך השחתה, צריך תיקון זה להכניסו פחות משלש על שלש. ועיי' במנ"ח (מצוה קא אות א') דבעיקר דבריהם נקטו כולו, דבאופן הזה לא הוי דרך השחתה, כיון שנעשה לצורך מצוה כדי לטהר את הבגד, וצ"ע טובא, דמהכ"ת לומר דדרך השחתה חשיב רק במקרע ע"מ להשחית הבגד, דודאי לאו בהך תליא מילתא, וגם באופן זה שהוא לצורך מצוה הוי דרך השחתה.

אלא נראה דיסוד הענין דדרך השחתה הוא, דאין חייבים על קריעת הבגדים אלא באופן שקורע את הבגד בשיעור כזה שפוסלו ומבטלו מתורת בגד שראוי לעבוד בו, ויסוד הענין בזה, שהרי בבגדים נאמר שיהיו באופן של 'לכבוד ולתפארת', וכל

שנקרעו באופן שאינם שוב לכבוד ולתפארת נפסלו לעבודה, ומעתה הקורע בשיעור זה הוא קריעה שאסרה תורה, ובכל ענין שהוא חשיב דרך השחתה, ואף שקורע לצורך מצוה מ"מ כיון שמבטלו מתורת בגד הראוי לעבודה אף שהוא לצורך מצוה, הוי דרך השחתה וחייב על כך.

ולפ"ז מה שחילק הרמב"ם קריעת פי המעיל לחוד וקריעת שאר בגדים לחוד וכמו שדייק המנ"ח, היינו משום דבקריעת פי המעיל נתחדש דכיון שבמקום זה הרי אם נקרע בשיעור של משהו נפסל הבגד לעבודה, אף שלא בטל מהבגד תורת 'לכבוד ולתפארת', א"כ בפי המעיל נאמר דין נוסף של 'לא יקרע', דכיון דהתם קריעה בשיעור כל שהוא פוסלו לעבודה, מעתה המקרע במקום פי המעיל שיעור משהו מתחייב על קריעתו. ובזה הוא דחלוק קריעת פי המעיל מכל שאר הבגדים, על שיעור הקריעה שמתחייב עליה. וכן בהמעיל עצמו למטה בפיו הרי הוא כשאר בגדים דאינו חייב אלא באופן שמבטלו מתורת בגד הראוי לעבודה והיינו שאינו לכבוד ולתפארת.

15. "וְהָיָה עַל-מִצְחוֹ תָּמִיד" (כח, לח)

שויתי ה' לנגדי תמיד

בגמרא (יומא ז'): למדו מציץ הקודש, שאסור להסיח דעת מהתפילין, ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת, אמרה תורה על מצחו "תמיד" שלא יסיח דעתו ממנו, תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה. ולפיכך אמרינן התם: "חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה ושעה".

הרי לנו דמתיבת "תמיד" למדנו, שאין להסיח דעת כלל, הן בציצית הן בתפילין ופשט הדברים משמע דהוא דאורייתא. ולכאורה כן דעת הרמב"ם בהלכות תפילין (פ"ד הי"ד). אבל התוספות (יומא ח.) כתבו דאינו קל וחומר גמור דאורייתא, כי יש לפרוך מה לציץ שכן השם בגלוי. אלא הוא דרבנן. וע' מה שכתב בזה הרב תורה תמימה כאן (אות כו).

והנה הקשו התוספות ישנים (יומא ח.): למה לי טעמא דאסור לישון עם התפילין שמא יפיח (ע' שבת מט.), תיפוק לי משום שמסיח דעתו. ותירצו, וי"ל דהיינו נמי טעמא דהיסח הדעת דהכא (כלומר הפחה היינו כלל היסח הדעת). אי נמי, אמר

הר"ר אלחנן דטעמא דהיסח הדעת לא שייך אלא כשהוא ניעור. עכ"ל. והנה הרא"ש (ברכות פ"ג סימן כח) כתב לתרץ למה שינת עראי מותרת בתפלין (סוכה כו.) והלא מסיח דעת. ותירץ, וי"ל דלא הוי היסח הדעת אלא כשעומד בקלות ראש ובשחוק, אבל כשהוא מתנמנם אין כאן היסח הדעת, כי הוא שוכח הבלי העולם ואין כאן קלות ראש. עכ"ל. והובא בבית יוסף (סימן מד.) ויוצא חידוש גדול, שא"צ לזכור את התפלין, רק העיקר שלא יהא בקלות ראש.

ואולם, צריך ביאור הלא כשלמדנו מתיבת "תמיד" משמע דהעיקר הוא שיזכור, כדדריש "על מצחו תמיד". וא"כ כל שאינו זוכרו הרי אין כאן תמיד, הן לתירוץ רבנו אלחנן הן לתירוץ הרא"ש. ובשלמא לתירוץ רבנו אלחנן י"ל, דכשהוא ישן הוי כפטור מן המצוה וכאילו אינו עליו. אבל לתירוץ הרא"ש שסובר דכל שאינו קלות ראש, אין אסור. הלא עכ"פ אינו זוכרו.

ונראה לומר בעה"י דבר חדש: דאם בתחילה כשמניח זוכרו, (וכך הוא מן הסתם; שהרי מברך עליו להניח תפלין ומנשקם), וגם זוכרו בסוף טרם חולצם, אע"פ שבאמצע אינו זוכרו, בכל זאת זה נקרא תמיד. תדע, דהרי אדם מתפלל עם התפלין, ובשעת התפלה הרי כונתו על "תיבות התפלה". ובהכרח, כשהוא מכויץ על התפלה שמתפלל, אינו יכול לכוין על "התפלין". ואיך יתכן "תמיד" בתפלין. אשר על כן צריך לומר, דכיון ד"תחילתו וסופו" בכונה הרי הכל בכונה. וראיה לזה ממנחות (דף צט:) דאמרינן: אמר רבי אמי מדבריו של רבי יוסי נלמוד, אפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד "שחרית", ופרק אחד "ערבית", קיים מצות "לא ימוש ספר התורה הזה מפיד". ע"ש. וע' בלחם משנה (פ"א מהל' ת"ת ה"ח) ובשו"ת תורה לשמה (סימן י) ובשיטה מקובצת (מנחות לו:).

ומכל האמור נלמד זאת לענין "שויתי ה' לנגדי תמיד", שאם זוכר את ה' ואח"כ שוכח אך אח"כ נזכר, הרי התחלה וסוף עושה כאילו "תמיד" חשב בו יתברך, וכן הלאה כל שעה ושעה במהלך היממה. וה' יזכנו אמן.

16. "לְקַח פֶּרֶאֱחָד בֶּן-בֶּקֶר וְאֵילִם שְׁנַיִם תְּמִימִם" (כט,א)

אהרן ובניו נצטוו לסמוך ידיהם על ראש הפר ועל ראשי שני האילים, ומצינו הבדל בלשון הפסוקים לגבי הפר והאילים הללו:

על הפר נאמר "וסמך אהרן ובניו את ידיהם", 'סמך' – בלשון יחיד. על האיל הראשון נאמר: "וסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל", סמכו – בלשון רבים.

על האיל השני נאמר: "וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל", שוב, כמו לגבי הפר – "סמך" בלשון יחיד. ה"דבש השדה" באר את פשר ההבדלים כך: בשעת הודוי בבית המקדש, היו "עומדים צפופים ומשתחוים רווחים", ומדוע? כשאדם מתודה – יש לתת לו רווח, כדי שלא ישמעו האחרים ויוכל לדבר בשלוח עם הקב"ה.

הקרבן הראשון כאן היה קרבן חטאת, ככתוב (שם יד): "ואת בשר הפר ואת ערו ואת פרשו תשרף באש מחוץ למחנה חטאת הוא". ומשום שקרבן חטאת הוא, יש עמו ודוי, לכן "וסמך" – בלשון יחיד, כל אחד בנפרד.

האיל הראשון היה קרבן עולה, ככתוב (יח): "והקטרת את כל האיל המזבחה עלה הוא לה' ריח ניחוח". אין כאן ודוי, ולכן יכולים אהרן ובניו לסמך יחד, ונאמר בלשון רבים – "וסמכו".

האיל השני היה לשם שלמים, לכבוד עלייתם לגדולה, ככתוב (שם כט): "למשחה בהם ולמלא במם את ידם". רש"י מבאר: "למשחה – להתגדל בהם, שיש משיחה שהיא לשון שררה כמו (במדבר יח) 'לך נתתים למשחה', (תהלים קה) 'אל תגעו במשיחיי'".

אמנם לא היתה עליהם חובה להתוודות, אך כיון שהעולה לגדלה מכפרים לו על כל עוונותיו, והם עלו לגדולה – התוודו עם קרבן זה. על כן נאמר גם כאן "וסמך" בלשון יחיד, כי ודוי צריך להעשות בנפרד.

17. **וַיַּחְגְּרֶתָ אֹתָם אֲבִיט אֶהְרֶן וּבָנָיו וַחֲבִשֶׁת לָהֶם מִגָּפֶעַת וְהִיָּתָה לָהֶם כֹּהֵנָה לְחֻקַּת עוֹלָם** (כט,ט)

יש לחקור בעיקר הדין דבעינן שהכהן בשעת עבודה ילבש בגדי כהונה, אם הוא להכשר הגברא, היינו דלעצם הדין כהן שלו והכשרו לעבודה כך נתנה התורה את

כהונתו שיהיה לבוש בבגדי כהונה, או שהוא להכשר העבודה, דעצם העבודה צריכה בגדי כהונה להכשרה, וכי היכי דבעינן לעבודה כלי שרת ה"נ בעינן בגדים.

ונראה להוכיח דשני הדינים הנ"ל ישנם, דבסנהדרין (פג, ב) אמרינן דמחוסר בגדים ששימש במיתה, דכתיב וחגרת אותם אבנט וכו' והיתה להם כהונה, בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, והו"ל זרים ואמר מר זר ששימש במיתה. הרי דלבישת בגדי כהונה הוא מדין הכהן בכיהונו דבלא בגדים נחשב זר.

ואולם ביומא (כג, ב) פליגי ר"י ור"ל אם הרמת הדשן נעשית בד' בגדים או בב' בגדים, ור"ל ס"ל דנעשית רק בכתונת ומכנסים, ואי נימא דבגדי כהונה הם מדין הכהן בכיהונו הרי לזה בעינן דוקא ד' בגדים, דרק ע"י ד' בגדים ביחד נשלם דין הכהן בכיהונו ובפחות מזה הו"ל זר, וע"כ צ"ל דיש דין נוסף דעצם העבודה צריכה בגדי כהונה להכשרה, ובדין זה נראה דכל בגד יש לו דין בפני עצמו ואינם שייכים זל"ז, ולא אמרינן דהם חפצא אחר של ד' בגדים, ולכן בתרומת הדשן איכא רק דין של שני בגדים, דגלי קרא דלאו עבודה היא להצריכה ד' בגדים.

ולפי דברינו מיושבת היטב קושית הגר"ח (בחי' הגר"ח על הש"ס בענין משוח מלחמה עמ' רלט), דביומא (עג, א) אמרינן דמשוח מלחמה לכו"ע נשאל בח' בגדים ואפי' למ"ד דעובד בד' בגדים, דיש דין לבישת בגדים מיוחד לשאלה באורים ותומים ובעינן לזה לבישת ח' בגדים. וקשה דבירושלמי יומא (פ"א הל' א) אמרינן דנשאל בח' בגדים מבחוץ ולא בפנים. ואיך שייך דין לבישת בגדים בחוץ, ועוד דבחוץ אין לבגדים דין בגדי כהונה דומיא דכ"ש דאין מקדשין אלא בפנים, ותירץ דכיון שנתחדש דין לבישה מיוחד לשאלה באו"ת, גם זה נתחדש שיהיה דין לבישת בגדים ללבישה זו אע"פ שהוא בחוץ, עיי"ש.

ונראה דגדר הדבר הוא דדין לבישת בגדים בשעת שאלה באו"ת אין זה מדין בגדים להכשר העבודה, דשאלה לאו עבודה היא, אלא הוא רק דין בהכשר הגברא מדין הכהן בכיהונו דבעינן כהן לבוש בח' בגדים, ובזה לא נאמר דין כלי שרת כלל ולא בעינן פנים.

ועו"ק, דבכה"ג שלובש בגדי כהונה חדשים, איך מותר ללבוש האבנט שהוא כלאים קודם המצנפת, הרי כיון שאינם נעשים עדיין בגדי כהונה לא הותר בהם איסור כלאים, דבשלמא בבגדים שכבר יש להם קדושת כ"ש, כיון שיש דין סדר בלבישה, א"כ בלבישה עצמה יש כבר קיום דין והיא מתירה איסור כלאים ותו ל"ח ככלאים שלא בשעת עבודה, משא"כ בבגדים חדשים דל"ש בהם דין סדר במעשה הלבישה ליהוי ככלאים שלא בשעת עבודה.

ולדברינו נראה לומר, דדין סדר בלבישת בגדי כהונה שייך רק לדין בגדים בהכשר הגברא לעבודה מדין הכהן בכיהונו, דבזה שייך הצטרפות של כל הבגדים יחד שע"י כולם חל דין הכהן בכיהונו. מה שאין כן באידך דינא דבעינן בגדים להכשר עבודה מדין כ"ש, מה"ט סגי בתרה"ד לר"ל ב' בגדים, לא נאמר כלל דין סדר בלבישה, ובמילואים שהוא מקור הסדר לא היתה הלבישה לצורך עבודה, דבימי המילואים לא עבדו הכהנים אלא משה בלבד, ולהכי הוי בגדי כהונה אף דלא נמשחו ושרי איסור כלאים בהם.

18. "וְהָיָה עַל-מִצְחוֹ תָּמִיד" (כח, לח)

שויתי ה' לנגדי תמיד

בגמרא (יומא ז:) למדו מציץ הקודש, שאסור להסיח דעת מהתפילין, ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת, אמרה תורה על מצחו "תמיד" שלא יסיח דעתו ממנו, תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה. ולפיכך אמרינן התם: "חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה ושעה".

הרי לנו דמתיבת "תמיד" למדנו, שאין להסיח דעת כלל, הן בציצית הן בתפילין, ופשט הדברים משמע דהוא דאורייתא. ולכאורה כן דעת הרמב"ם בהלכות תפילין (פ"ד הי"ד). אבל התוספות (יומא ח.) כתבו דאינו קל וחומר גמור דאורייתא, כי יש לפרוך מה לציץ שכן השם בגלוי. אלא הוא דרבנן. וע' מה שכתב בזה הרב תורה תמימה כאן (אות כו).

והנה הקשו התוספות ישנים (יומא ח.): למה לי טעמא דאסור לישון עם התפילין שמא יפיח (ע' שבת מט.), תיפוק לי משום שמסיח דעתו. ותירצו, וי"ל דהיינו נמי טעמא דהיסח הדעת דהכא (כלומר הפחה היינו כלל היסח הדעת). אי נמי, אמר

הר"ר אלחנן דטעמא דהיסח הדעת לא שייך אלא כשהוא ניעור. עכ"ל. והנה הרא"ש (ברכות פ"ג סימן כח) כתב לתרץ למה שינת עראי מותרת בתפלין (סוכה כו.) והלא מסיח דעת. ותירץ, וי"ל דלא הוי היסח הדעת אלא כשעומד בקלות ראש ובשחוק, אבל כשהוא מתנמנם אין כאן היסח הדעת, כי הוא שוכח הבלי העולם ואין כאן קלות ראש. עכ"ל. והובא בבית יוסף (סימן מד.) ויוצא חידוש גדול, שא"צ לזכור את התפלין, רק העיקר שלא יהא בקלות ראש.

ואולם, צריך ביאור הלא כשלמדנו מתיבת "תמיד" משמע דהעיקר הוא שיזכור, כדדריש "על מצחו תמיד". וא"כ כל שאינו זוכרו הרי אין כאן תמיד, הן לתירוץ רבנו אלחנן הן לתירוץ הרא"ש. ובשלמא לתירוץ רבנו אלחנן י"ל, דכשהוא ישן הוי כפטור מן המצוה וכאילו אינו עליו. אבל לתירוץ הרא"ש שסובר דכל שאינו קלות ראש, אין אסור. הלא עכ"פ אינו זוכרו.

ונראה לומר בעה"י דבר חדש: דאם בתחילה כשמניח זוכרו, (וכך הוא מן הסתם; שהרי מברך עליו להניח תפלין ומנשקם), וגם זוכרו בסוף טרם חולצם, אע"פ שבאמצע אינו זוכרו, בכל זאת זה נקרא תמיד. תדע, דהרי אדם מתפלל עם התפלין, ובשעת התפלה הרי כונתו על "תיבות התפלה". ובהכרח, כשהוא מכויין על התפלה שמתפלל, אינו יכול לכוין על "התפלין". ואיך יתכן "תמיד" בתפלין. אשר על כן צריך לומר, דכיון ד"תחילתו וסופו" בכונה הרי הכל בכונה. וראיה לזה ממנחות (דף צט:) דאמרינן: אמר רבי אמי מדבריו של רבי יוסי נלמוד, אפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד "שחרית", ופרק אחד "ערבית", קיים מצות "לא ימוש ספר התורה הזה מפיד". ע"ש. וע' בלחם משנה (פ"א מהל' ת"ת ה"ח) ובשו"ת תורה לשמה (סימן י) ובשיטה מקובצת (מנחות לו:).

ומכל האמור נלמד זאת לענין "שויתי ה' לנגדי תמיד", שאם זוכר את ה' ואח"כ שוכח אך אח"כ נזכר, הרי התחלה וסוף עושה כאילו "תמיד" חשב בו יתברך, וכן הלאה כל שעה ושעה במהלך היממה. וה' יזכנו אמן.

19. "לִקַּח פֶּרֶאֶחַד בֶּן-בֶּקָר וְאֵילָם שְׁנַיִם תְּמִימִם" (כט,א)

אהרן ובניו נצטוו לסמוך ידיהם על ראש הפר ועל ראשי שני האילים, ומצינו הבדל בלשון הפסוקים לגבי הפר והאילים הללו:

על הפר נאמר "וסמך אהרן ובניו את ידיהם", 'סמך' – בלשון יחיד. על האיל הראשון נאמר: "וסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל", סמכו – בלשון רבים.

על האיל השני נאמר: "וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל", שוב, כמו לגבי הפר – "סמך" בלשון יחיד. ה"דבש השדה" באר את פשר ההבדלים כך: בשעת הודוי בבית המקדש, היו "עומדים צפופים ומשתחוים רווחים", ומדוע? כשאדם מתודה – יש לתת לו רווח, כדי שלא ישמעו האחרים ויוכל לדבר בשלוח עם הקב"ה.

הקרבן הראשון כאן היה קרבן חטאת, ככתוב (שם יד): "ואת בשר הפר ואת ערו ואת פרשו תשרף באש מחוץ למחנה חטאת הוא". ומשום שקרבן חטאת הוא, יש עמו ודוי, לכן "וסמך" – בלשון יחיד, כל אחד בנפרד.

האיל הראשון היה קרבן עולה, ככתוב (יח): "והקטרת את כל האיל המזבחה עלה הוא לה' ריח ניחוח". אין כאן ודוי, ולכן יכולים אהרן ובניו לסמך יחד, ונאמר בלשון רבים – "וסמכו".

האיל השני היה לשם שלמים, לכבוד עלייתם לגדולה, ככתוב (שם כט): "למשחה בהם ולמלא במם את ידם". רש"י מבאר: "למשחה – להתגדל בהם, שיש משיחה שהיא לשון שררה כמו (במדבר יח) 'לך נתתים למשחה', (תהלים קה) 'אל תגעו במשיחיי'".

אמנם לא היתה עליהם חובה להתוודות, אך כיון שהעולה לגדלה מכפרים לו על כל עוונותיו, והם עלו לגדולה – התוודו עם קרבן זה. על כן נאמר גם כאן "וסמך" בלשון יחיד, כי ודוי צריך להעשות בנפרד.

20. "וְחִגְרַת אֹתָם אֲבִיט אֶהְרֹן וּבָנָיו וְחִבְשֹׁתָ לָהֶם מִגִּבְעַת וְהִיָּתָה לָהֶם כִּהְנָה לְחֻקַּת עֹלָם" (כט, ט)

יש לחקור בעיקר הדין דבעינן שהכהן בשעת עבודה ילבש בגדי כהונה, אם הוא להכשר הגברא, היינו דלעצם הדין כהן שלו והכשרו לעבודה כך נתנה התורה את

כהונתו שיהיה לבוש בבגדי כהונה, או שהוא להכשר העבודה, דעצם העבודה צריכה בגדי כהונה להכשרה, וכי היכי דבעינן לעבודה כלי שרת ה"נ בעינן בגדים.

ונראה להוכיח דשני הדינים הנ"ל ישנם, דבסנהדרין (פג, ב) אמרינן דמחוסר בגדים ששימש במיתה, דכתיב וחגרת אותם אבנט וכו' והיתה להם כהונה, בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, והו"ל זרים ואמר מר זר ששימש במיתה. הרי דלבישת בגדי כהונה הוא מדין הכהן בכיהונו דבלא בגדים נחשב זר.

ואולם ביומא (כג, ב) פליגי ר"י ור"ל אם הרמת הדשן נעשית בד' בגדים או בב' בגדים, ור"ל ס"ל דנעשית רק בכתונת ומכנסים, ואי נימא דבגדי כהונה הם מדין הכהן בכיהונו הרי לזה בעינן דוקא ד' בגדים, דרק ע"י ד' בגדים ביחד נשלם דין הכהן בכיהונו ובפחות מזה הו"ל זר, וע"כ צ"ל דיש דין נוסף דעצם העבודה צריכה בגדי כהונה להכשרה, ובדין זה נראה דכל בגד יש לו דין בפני עצמו ואינם שייכים זל"ז, ולא אמרינן דהם חפצא אחר של ד' בגדים, ולכן בתרומת הדשן איכא רק דין של שני בגדים, דגלי קרא דלאו עבודה היא להצריכה ד' בגדים.

ולפי דברינו מיושבת היטב קושית הגר"ח (בחי' הגר"ח על הש"ס בענין משוח מלחמה עמ' רלט), דביומא (עג, א) אמרינן דמשוח מלחמה לכו"ע נשאל בח' בגדים ואפי' למ"ד דעובד בד' בגדים, דיש דין לבישת בגדים מיוחד לשאלה באורים ותומים ובעינן לזה לבישת ח' בגדים. וקשה דבירושלמי יומא (פ"א הל' א) אמרינן דנשאל בח' בגדים מבחוץ ולא בפנים. ואיך שייך דין לבישת בגדים בחוץ, ועוד דבחוץ אין לבגדים דין בגדי כהונה דומיא דכ"ש דאין מקדשין אלא בפנים, ותירץ דכיון שנתחדש דין לבישה מיוחד לשאלה באו"ת, גם זה נתחדש שיהיה דין לבישת בגדים ללבישה זו אע"פ שהוא בחוץ, עיי"ש.

ונראה דגדר הדבר הוא דדין לבישת בגדים בשעת שאלה באו"ת אין זה מדין בגדים להכשר העבודה, דשאלה לאו עבודה היא, אלא הוא רק דין בהכשר הגברא מדין הכהן בכיהונו דבעינן כהן לבוש בח' בגדים, ובזה לא נאמר דין כלי שרת כלל ולא בעינן פנים.

ועו"ק, דבכה"ג שלובש בגדי כהונה חדשים, איך מותר ללבוש האבנט שהוא כלאים קודם המצנפת, הרי כיון שאינם נעשים עדיין בגדי כהונה לא הותר בהם איסור כלאים, דבשלמא בבגדים שכבר יש להם קדושת כ"ש, כיון שיש דין סדר בלבישה, א"כ בלבישה עצמה יש כבר קיום דין והיא מתירה איסור כלאים ותו ל"ח ככלאים שלא בשעת עבודה, משא"כ בבגדים חדשים דל"ש בהם דין סדר במעשה הלבשה ליהוי ככלאים שלא בשעת עבודה.

ולדברינו נראה לומר, דדין סדר בלבישת בגדי כהונה שייך רק לדין בגדים בהכשר הגברא לעבודה מדין הכהן בכיהונו, דבזה שייך הצטרפות של כל הבגדים יחד שע"י כולם חל דין הכהן בכיהונו. מה שאין כן באידך דינא דבעינן בגדים להכשר עבודה מדין כ"ש, מה"ט סגי בתרה"ד לר"ל ב' בגדים, לא נאמר כלל דין סדר בלבישה, ובמילואים דהוא מקור הסדר לא היתה הלבשה לצורך עבודה, דבימי המילואים לא עבדו הכהנים אלא משה בלבד, ולהכי הוי בגדי כהונה אף דלא נמשחו ושרי איסור כלאים בהם.

4. בין אדם לחבירו

**שיעור באהבת ישראל – מנת המזון הקטנה של נחום גורביץ'
דוד זקליקוביץ באדיבות אתר חב"ד**

ברוסיה פרצה המלחמה, הגרמנים התקדמו והרוסים פתחו בהכנות קדחתניות למלחמה והתכוונו לפצועים רבים. בתיה גורביץ' נקטה צעדים משלה כדי להבטיח את רווחתם של בני משפחתה במהלך המלחמה. היא הלכה מיד לחנות וקנתה כיכרות רבים של לחם ישן. את הכיכרות הללו היא פרסה ועשתה מהם צנימים שחיי המדף שלהם ארוכים יותר – וכך יהיה לה לחם כשהמזון יאזל במהלך המלחמה, שצפו כי תהיה ממושכת.



חיילים רוסים במלחמת העולם השנייה

בהמשך המלחמה החלו הרוסים לפנות ממוסקבה נשים וילדים, כולל את בני משפחת גורביץ', ולהעביר אותם לאזור איוונובקה ההררי שברוסיה. מאגרי המזון בחנויות הלכו והידלדלו, אך לבני משפחת גורביץ' היה הלחם ששמרו ושעזר להם לשבור את רעבונם, לפחות באופן חלקי.

עם פרוץ המלחמה גויס אבי המשפחה, נחום, לצבא הרוסי. הוא הוצב לזמן מה בכניסה למוסקבה, שהופצה על ידי הגרמנים במשך שמונה עשר חודשים ברציפות. מאוחר יותר קיבל נחום עבודה כקצין אספקה הכפוף לאחד הקצינים רמי הדרג.

כיוון שהוצב ליד עיר גדולה, הייתה לו ההזדמנות להמשיך לאכול מזון כשר ולשמור שבת ואת החגים היהודיים. בעבור נחום, להיות במוסקבה פירושו היה הזדמנות לסייע ליהודים אחרים, שהיו במצוקה נואשת.

בנקודה מסוימת סבל נחום מאולקוס ואושפז בבית חולים צבאי. המשפחה החשיבה תקופה זו לתקופה טובה, שכן לפחות הם ידעו היכן נמצא אביהם. נחום חלק את חדרו בבית החולים עם חייל יהודי אחר.

אף שבתיה הייתה עסוקה בדאגה למשפחתה, הרי שלוש פעמים בשבוע נהגה לנסוע נסיעה ארוכה כדי לראות את בעלה. בצבא הוא היה יכול לדאוג לעצמו מבחינת מציאת מזון כשר והכנתו, אך לא היה מסוגל לעשות זאת יותר בהיותו שוכב סובל מכאבים על מיטת בית חולים, לכן היא הביאה לו מזון כשר.

מאוחר יותר, ייזכר בנם מוליק בפעם היחידה שבה לקחה אותו אמו לבקר את אביו במהלך אותם שבועות ספורים שבהם היה בבית החולים.

אחרי המלחמה ברחה משפחת גורביץ' מברית המועצות בעזרת דרכונים פולניים מזויפים. המשפחה נשארה באירופה משך תקופת מה, אך מאוחר יותר הם עקרו לאוסטרליה, שם היו ממייסדי תנועת חב"ד-ליובאוויטש. מוליק נשא לאישה את חווה, ובשנת 1964 הם עלו לישראל עם שני ילדיהם.

ההמתנה לפקיד

בהתחלה הם גרו בביתו של קרוב משפחה בירושלים, שם מצא מוליק עבודה שנתנה להם יציבות כלכלית. זמן קצר לאחר מכן הם מצאו דירה שרצו לקנות, אך כדי לקנותה, היה עליהם להשיג ערבות להלוואות מן הסוכנות היהודית.

מוליק נסע כמה פעמים למשרד הסוכנות היהודית, אך בכל אחת מנסיעותיו העלה חרס בידיו. הוא נאלץ להמתין שעות רבות כדי להגיע לפקיד, וכשהגיע, אמר לו זה שהאנשים שאותם היה עליו לפגוש אינם נמצאים שם.

מוליק למד על הבירוקרטיה הישראלית בדרך הקשה. הוא לא היה יכול לקחת חופש מעבודתו כדי ללכת לסוכנות ולהמתין בתור. אך הוא למד שרבים נאלצו לעשות כך במשך חודשים רבים, עד שקיבלו את הנייר החתום עם האישור

לקבלת הלוואה. הימים הארוכים והחמים וקשיי הנסיעה מביתו שבירושלים לתל-אביב לא הקלו על תסכוליו.

בבוקר אחד שכזה, אחרי שנסע לשם כל יום במשך שבועיים, ציפה מוליק שהפקיד יאמר לו את מה שאמר לו עד כה. אך הפעם היה פקיד חדש, כך שהתירוץ עמד לפחות להיות מושמע על ידי קול אחר...

בעודו ממתין לתורו, הבחין מוליק שהאיש החדש הזה עשה רושם חביב יותר, אף שמי יודע אם עובדה זו תשנה בכלל? תוך חצי שעה ישב מוליק מול הפקיד החדש והציג בפניו את דרכונו האוסטרלי.

"אז איפה נולדת?" שאל הפקיד.

"ברוסיה".

"בדרכון שלך כתוב פולין", אמר הפקיד.

מוליק גולל בפניו את פרשת בריחתה של משפחתו מרוסיה ב-1946.

"אז הדרכון הזה מזויף?"

מוליק הסביר לו שהמידע שבדרכון נכון כולו, רק הלאום אינו נכון.

נראה היה כי הפקיד מבין את הסיטואציה והוא החל לבדוק את הפרטים האחרים שבדרכון.

"גם אני הייתי ברוסיה במלחמת העולם השנייה", החל הפקיד לספר לו. "הייתי חייל בצבא הסובייטי, ושכבתי בבית החולים ליד איש ששם משפחתו היה כמו שלך. אשתו הביאה לו אוכל כל כמה ימים, כי הוא אכל מזון כשר בלבד".

צמרמורת חלפה בגוו של מוליק בעודו נזכר ביום שבו הלך לבקר את אביו בבית החולים. כאשר המשיך הפקיד לתאר את תקופת שהותו בבית החולים, לא יכול היה להתאפק יותר ואמר, "האיש הזה היה אבא שלי, וזו הייתה אמא שלי שהביאה לו אוכל". מוליק סיפר לו שלמעשה, הוא עצמו הלך פעם עם אמו לבית החולים.

הפקיד הביט במוליק בדממה, המום נוכח ההשגחה העליונה שהפגישה ביניהם. מוכה תדהמה, הוא שאל על משפחתו של חברו לחדר בית החולים, ומוליק השיב על שאלותיו.

משהרהר הפקיד בכל מה שאירע, אמר למוליק: "האם אתה יודע מה עשה אביך עם המזון שהביאה אמך לאחר שהיא הלכה?"

חשב מוליק לעצמו, "פשוט מאוד, הוא היה אוכל את המזון מהר. הוא היה רעב מאוד, כיוון שלא נגע בכל מזון אחר".

"הוא היה מתחלק אתי באוכל", אמר הפקיד, בהשיבו בכך על שאלתו שלו, "כדי שגם אני אוכל מזון כשר".

הוא שאל את מוליק מה בדיוק הוא צריך. מוליק אמר לו שהוא זקוק לחמש חתימות כדי להבטיח את ההלוואה שלו. הפקיד אמר לו להישאר במקומו ויצא לחדר אחר. כעבור עשר דקות שב עם כל החתימות שהיה מוליק צריך. באותו יום יצא מוליק ובידיו נייר האישור למשכנתא שלו... ובלבו שיעור באהבת ישראל.

במעגל השנה היהודית

5. מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית

5.1. התורה שבעל פה / יוסף רזניק



אתה צודק – וגם הוא

“נעם, תכין לי בבקשה כוס תה,” ביקש הסבא של נעם מנכדו החביב.
“בשמחה סבא, אבל איזו כוס, גדולה או קטנה? תה רגיל או תה צמחים? וכמה סוכר?”

כבר מהדו-שיח הקצרצר הזה אפשר לראות, שאפילו ציווי פשוט כהכנת כוס תה, זקוק לפירוש. כמעט כל ציווי זקוק לפירוש, וציווי התורה אינם יוצאים מכלל זה. דוגמה מובהקת לכך היא הפסוק “וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדָךְ וְהָיוּ לְטָטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ”: ישנן אפשרויות רבות להבין את הפסוק הזה, ולא היינו יכולים לדעת כיצד לקיים אותו, לולא גילה ה' למשה שהכוונה היא למצוות התפילין, ולא זו בלבד, אלא שיש בה מאות ואלפי פרטי דינים הנוגעים לצורת התפילין, צבען, הרצועות, הפרשיות ועוד ועוד, שכולם לא נכתבו בפירוש בתורה שבכתב. באותו אופן, לימד ה' את משה את הפירוש הנכון של כל מצוות התורה שבכתב, ומשה לימד את הפירושים הללו לכל עם ישראל. הפירושים שנמסרו למשה לא נכתבו בספר, אלא הועברו בעל פה מדור לדור, מאב לבנו ומרב לתלמידו, ומכאן השם “תורה שבעל פה”.

בלי ספרים!

לא זו בלבד שהתורה שבעל פה לא נכתבה, אלא אף היה בעבר איסור לכתוב אותה. זאת משום שללימוד בעל פה יש יתרונות גדולים על פני הלימוד בכתב: כאשר הרב והתלמיד יושבים זה מול זה והתלמיד לא מבין משהו, הוא יכול לשאול ולקבל הסבר מדויק, כפי שנעם יכול לשאול את סבא כיצד הוא מעדיף את התה שלו. לעומת זאת, בפירוש הנכתב בספר אין אפשרות להבין יותר ממה שכתוב, ולעיתים הקורא יכול להבין באופן מוטעה את כוונת הכותב. כמו כן, העברת הדברים בעל פה מכריחה את הלומדים לשנן היטב ולזכור הכול, כי אין אפשרות לסמוך על כך שהדברים ממילא כתובים.

יש ספק? אין ספק!

אחד המאפיינים של תקופת הלימוד בעל פה, היה היעדרן המוחלט של מחלוקות. כאשר הלימוד הוא בעל פה ישנם הרבה פחות ספקות ואי-בהירויות, ואם בכל זאת התגלתה מחלוקת בין חכמי הדור (כגון בשאלות חדשות שהתעוררו, כשלא ברור מה דעת התורה לגביהן) – היו מעבירים את השאלה לסנהדרין (בית הדין הגדול, שהיה מורכב מ-71 חכמים), והם היו דנים בנושא ומחליטים ברוב דעות. באופן כזה, ההלכה הייתה תמיד אחת ומאוחדת לכל עם ישראל.

התורה – מאז ועד היום

באופן זה התנהלו הדברים במשך כ-1500 שנה. המשנה (מסכת אבות א, א) מוסרת לנו את השתלשלות מסירת התורה לחכמי כל דור: משה רבנו לימד ומסר את ההנהגה התורנית ליהושע תלמידו; יהושע מסר לזקנים שהיו בדורו; הזקנים מסרו לנביאים (שכן הנביאים הידועים לנו מהתנ"ך היו גם חכמי התורה הגדולים של דורם); ואחרוני הנביאים שהיו בתחילת ימי בית שני מסרו את התורה ל"אנשי כנסת הגדולה" – מוסד תורני עליון בן 120 חכמים. ה"כנסת הגדולה" התבטלה לאחר דורות אחדים, אבל ההנהגה התורנית והסנהדרין לא התבטלו: מעתה היתה ההנהגה התורנית בידי זוגות של חכמים שהראשון בהם היה נשיא הסנהדרין, והשני – המשנה לנשיא (הידועים ביותר מזוגות אלה היו הלל ושמאי). אולם דורות אחדים לאחר מכן, התחולל מפנה גדול בתולדות התורה שבעל פה.

התנאים והמשניות

החכמים שחיו מאמצע תקופת בית שני עד כ-100 שנה לאחר החורבן, נקראו 'תנאים'. הידועים ביותר מתוכם היו הלל ושמאי, רבן יוחנן בן זכאי – נשיא הדור בתקופת החורבן, רבן גמליאל, רבי יהושע בן חנניה, רבי אליעזר בן הורקנוס, רבי עקיבא ותלמידיו – רבי מאיר, רבי יהודה בר אילעי ורבי שמעון בר יוחאי. חכמים אלו חיברו משניות, שהן קטעים קצרים שמסבירים דינים מדיני התורה. השם 'משניות' נובע מהעובדה שהתנאים ותלמידיהם היו שונים (=חוזרים, משננים) אותן בעל-פה. גם השם 'תנאים' בא מאותה לשון, שכן בארמית האות שי' מתחלפת בתי'.
אתה צודק – וגם הוא

חיבור המשניות היה תחילת התהליך של גיבוש התורה שבעל פה לנוסח קבוע. אבל המשניות עדיין לא הועלו על הכתב, ולכל חכם היו משניות משלו. בתקופה זו גם החלו להתרבות המחלוקות: תנאים שונים פסקו הלכה בצורה שונה, והסנהדרין חדלה מלהכריע הלכה באופן חד משמעי. ידועות במיוחד המחלוקות בין 'בית הלל' (תלמידיו של הלל) ל'בית שמאי' (תלמידיו של שמאי). מחלוקות אלו הוכרעו על ידי בת-קול מן השמים, שקבעה שבשני הצדדים יש אמת, אבל ההלכה היא כבית הלל.

עריכת וכתובת המשניות

חורבן הבית השני והגלות שבעקבותיו, כשלון מרד בר כוכבא וגזירות השמד של הרומאים שאסרו על לימוד התורה, גרמו לסכנה ממשית שהתורה שבעל פה תשתכח לגמרי חלילה. באותו זמן הנהיג את העם רבי יהודה הנשיא, הנחשב לאחרון התנאים. הוא החליט שבמצב זה יש הכרח לכתוב את התורה שבעל פה כדי שלא תאבד, ולכן ערך וכתב את חיבור המשנה, הכולל את דברי כל התנאים שלדעתו היתה להם חשיבות להלכה. משניות שלא נכנסו לחיבור המשנה, נקראות 'ברייתות' (=חיצוניות).

שישה סדרי משנה

המשנה מחולקת לששה 'סדרים', ובהם 63 'מסכתות':
 סדר זרעים – עוסק בכל המצוות הקשורות לחקלאות, כמו שמיטה, תרומות ומעשרות, וגם בדיני תפילה וברכות.

סדר מועד – עוסק בענייני שבת ומועדים.

סדר נשים – עוסק בענייני משפחה: נישואין, גירושין ועוד.
סדר נזיקין – עוסק בענייני ממונות וסדרי הדין והמשפט.
בסוף הסדר מופיעה 'מסכת אבות' שעוסקת בענייני
מוסר ומידות.

סדר קדשים – עוסק בענייני בית המקדש והקרבנות,
וכן בדיני כשרות.

סדר טהרות – עוסק בדיני טומאה וטהרה.
חכמת הקבלה מייחסת חשיבות מיוחדת ללימוד המשנה, ומגלה שהוא מסייע
לטהר את הנשמה (ורמז לכך: המילה 'משנה' מורכבת מאותן אותיות כמו המילה
'נשמה'). מסיבה זו גם נוהגים ללמוד משניות לעילוי נשמת אדם שנפטר.
וזהי רק ההתחלה...

המשנה הייתה החיבור הראשון של התורה שבעל פה שהועלה על הכתב. אך כיוון
שכל דבר כתוב זקוק לפירושים, נכתבו פירושים רבים על המשנה, שהחשוב
שבהם הוא התלמוד הבבלי (הגמרא); גם על התלמוד נכתבו פירושים רבים, וכך
הלכה ונוצרה הספרות התורנית העצומה הקיימת עד ימינו אלה.



5.2 . מניין המצוות בתורה ומהותן לפי ספר החינוך

תרי"ג מצוות הוא הנושא בו אנו עוסקים השנה – שנת תשע"ד ב–"הפנינים לשבת".

תרי"ג (613) המצוות מפוזרות בפרשיות התורה אך לא בפריסה שווה, ישנם פרשיות בתורה המשופעות במצוות רבות (בפרשת כי תצא יש 76 מצוות) ולעומתן ישנן פרשיות רבות שאפילו מצווה אחת אין בהן.

אנו מסיבות פרקטיות החלטנו לחלק את כל המצוות שווה בשווה בין כל גליונות "הפנינים לשבת" של שנה זו (12 מצוות כל גליון) וכך נעסוק ונלמד את מצוות התורה במהלך כל שבועות ושבטות השנה.

רשימת המצוות לסקירה בגליון זה לפרשת תצווה

קדושים

- רכ. מצות הנחת פאת הכרם.
- רכא. שלא לבלות פאת הכרם.
- רכב. מצות הנחת פרט הכרם.
- רכג. שלא ללקט פרט הכרם.
- רכד. שלא לגנב שום ממון.
- רכה. שלא נכחש על ממון שיש מאחר בידינו.
- רכו. שלא לשבע על כפירת ממון.
- רכז. שלא לשבע לשקר.
- רכת. שלא לעשק.
- רכט. שלא לגזל.
- רל. שלא לאחר שכר שכיר.
- רלא. שלא לקלל אחד מישראל בין איש בין אשה.

רכ. מצות הנחת פאת הכרם.

להניח פאה בכרם, ופאה זו של כרם הוציאה הכתוב בלשון עוללות. כלומר, שנצטוונו שנשאיר כל העוללות בכרם לפאה, וזהו דכתיב (ויקרא יט י) לעני ולגר תעזב אתם. אחר שזכר וכרמך לא תעולל, זהו דעת הרמב"ם זכרונו לברכה בעוללות הכרם שהם במקום פאה שבשאר אילנות. והרמב"ן זכרונו לברכה, לא פרש כן. ובלאו דוכרמך לא תעולל שהוא בסדר זה (מצוה רכא), אכתב עקר מחלקתם בארכה. ועוד אבאר שם, פאה בכל האילנות מנין, וכל עניני המצוה כמנהגי, בעזרת השם.

רכא. שלא לכלות פאת הכרם.

שלא לכלות כל פרות הכרם בעת הביצור, אבל יניח מהם פאה לעניים, שנאמר (ויקרא יט י) וכרמך לא תעולל, וזהו פאת הכרם, כן כתב הרמב"ם זכרונו לברכה. ועוד אמר כי מה שכתוב (דברים כד כ) לא תפאר אחריו בזיתים, יורה גם כן על פאת הזית, כי פאת הזיתים נקראים פארות, ופאת הכרם עוללות. ומשניהם נלמד לכל האילנות. והרמב"ן זכרונו לברכה (בהקדמתו לפרטי המצוות) השיג עליו בזה ואמר, כי כלו טעות, ואמר כי לאו ד–"וכרמך" מיחד דוקא בכרם, והוא שנניח בה כל הענבים הקטנים שאין להם כתף ונטף, ופרוש כתף פסיגין (אשכולות) זה על גבי זה נטף, תלויות כלן ויורדות. ונמצא לפי זה שעוללות הן הענבים הקטנים הנמצאים בכרמים לפעמים, הנקראין בלע"ז גטימא"ש, וזהו דבר מועט בודאי לפי הנראה בכרמים שלנו. וכן אמרו זכרונם לברכה (פאה ז, ד) איזהו עוללות? כל שאין לו לא כתף ולא נטף.

ומלבד חיוב זה של עוללות, יש עלינו חיוב להניח פאה. ובפאת הכרם לא בא עליה כתוב מבאר אלא דגמרינן אחריו מזיתים, וכדאמרינן בגמרא חלין (קלא, א) בפרוש ארבע מתנות שבכרם הפרט והעוללות השכחה והפאה. שנים שבאילן השכחה והפאה. וגמר שם פאה בכרם מדכתיב בה (שם כא) לא תעולל אחריו, ואמר רבי לוי: אחריו זו שכחה, כלומר מה שישאר אחריו דהינו שכחה ופאה גמרינן אחריו אחריו (שם כ) מזיתים, דכתיב בזית כי תחבט זיתך לא תפאר אחריו, ותנא דבי רבי ישמעאל שלא תטל תפארתו ממנו, דהינו פאה. וילמד הרמב"ן זכרונו לברכה, פאה בכל האילנות מזית, שחייב הכתוב בה פאה בפרוש, ומכרם שלמדנוהו מלשון אחריו. ואמר הוא זכרונו לברכה, כי הרמב"ם זכרונו לברכה כתב הענין בתקון בחבורו הגדול (הלכות מתנת עניים ד יז). ומכלל מחלקתם זה אין לנו תוספת וגרוע בחשבון הלאוין, שאין המחלקת אלא שהרמב"ם זכרונו לברכה יפרש לא תעולל לפאה, והרמב"ן זכרונו לברכה מפרש

אותו לעוללות ממש, וילמד מלשון אחריו פאה בכרם, כמו שכתבנו דגמרינן אחריו אחריו מזיתים. וזה הלאו גם כן נתק לעשה, שאם עבר וכלה הכל, שחייב לתת העוללות לעניים [מתנות עניים פ"ד].

משרשי המצוה ודיניה. כתבתי למעלה בסדר זה במצות פאה (מצוה רטז) בקצת, ושם כתוב באיזה מקום נוהגת היא וכל שאר מתנות עניים, ושפרטי מצות פאה מבארים במסכת פאה. ועוד יש לנו לכתב כאן מה שאמרו זכרונם לברכה (פאה ז ז) בעוללות. שאם היה הכרם כלו עוללות כלו הוא לעניים, שנאמר וכרמך לא תעולל, ודרשו זכרונם לברכה (שם) אפילו כלה עוללות. ואין העניים זוכים לקח העוללות עד שיתחיל בעל הכרם לבצר כרמו, שנאמר (דביוס כד כא) כי תבצר כרמך לא תעולל.

רכב. מצות הנחת פרט הכרם.

לעזב פרט הכרם לעניים והוא מה שיתפרד ויפל מן הענבים בשעת בצירה, שנאמר (ויקרא יט י) לעני ולגר תעזב אותם, אחר שזכר ופרט כרמך לא תלקט. ובלאו דלא תלקט (מצוה רכג) שלאחר זה אכתב כל עניני המצוה בעזרת השם.

רכג. שלא ללקט פרט הכרם.

שלא (נ) ללקט פרט הכרם אבל נעזב אותם לעניים, שנאמר (ויקרא יט י) ופרט כרמך לא תלקט. והוא הגרעינים הנושרין בשעת קטיפת הענבים, והוא הדין לשאר האילנות הדומין לכרם, שנתחייבנו שלא ללקט הגרעינין הנושרין. (ריש מ"ע). רמז משרשי המצוה. כענין שכתבנו למעלה בפאה (מצוה רטז).

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (פאה ו, ה) איזהו פרט? זה גרגיר אחד או שני גרגרים הנפרטים מן האשכל בשעת הבצירה, אבל שלשה גרגרין שנפלו בבת אחת אינו פרט. היה בוצר ומשליך לארץ כשמפנה האשכולות אפילו חצי אשכל הנמצא שם פרט, וכן אשכל שלם שנפרט שם הרי הוא פרט. והמניח את הכלכלה תחת הגפן בשעה שבוצר הרי זה גוזל את העניים (פאה ז ה). ויתר פרטיה, במסכת פאה [יו"ד סימן שלב].

וענין המצוה באיזה מקום נוהגת ובמי, כתוב למעלה במצות פאה (מצוה רטז רכ).

רכד. שלא לגנב שום ממון.

שלא לגנב שום ממון, שנאמר (ויקרא יט יא) לא תגנבו, ואמרו זכרונם לברכה (סנהדרין פו א), שזה אזהרה לגונב ממון. וענין הגנבה הוא כמו שפרשנו בסדר משפטים (מצוה נד).

שרש מצוה זו. ידוע, כי היא מן המצות שהשכל מחיבם.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (ב"מ סא, ב) שאסור מן התורה לגנב אפילו על מנת להחזיר או על מנת למקט, כלומר להכעיס בעל הגניבה ולהבהילו לשעה ולהחזיר לו הדבר אחר כך. וכן אמרו בספרא (קדושים ב א ב) לפי שנאמר בגניבה (שמות כב ג) שנים ישלם למדנו ענש, אזהרה מניין? תלמוד לומר לא תגנבו. לא תגנבו אפילו על מנת למקט, לא תגנבו על מנת לשלם ארבעה וחמשה. ודין הגונב סלע מכיס חברו או מביתו והחזיר הדבר הגנוב למקומו לדעת בעליו או שלא לדעתו מה דינו, ובאי זה צד מניין פוטרו, והחלוק שיש בענין זה בין דבר שיש בו רוח חיים, כגון בהמות למה שאין בו רוח חיים וכמו שבא בבבא קמא פרק עשירי (ק"ח, א). ומה שאמרו (שם ב) שאסור לקנות מיד גנב מפני שמחזיק ידי עוברי עברה, וכן כל דבר שחזקתו שהוא גנוב, אסור לקח אותו, ולפיכך אמרו זכרונם לברכה שאין לוקחין מן הרועים צמר, חלב וגדיים, וכן אין לוקחין משומרי עצים או פרות אלא במקומות ידועים, וכן אין לוקחין מן הנשים ומן העבדים ומן הקטנים אלא דברים ידועים, ודרך כלל אמרו, וכלם שאמרו הטמן, אסור לקח מהם.

ומה שאמרו (שם קטו, א) כי לגנב מפרסם לא עשו בו תקנת השוק, ומחזיר הלוקח ממנו הכלי בלא דמים, והוא יעשה דין עם הגנב, אבל אם אינו מפרסם יש בו תקנת השוק, ומחזיר בעל הגנבה מעותיו ללוקח ונוטל כליו, ואחר כך יעשה הוא דין עם הגנב. וכתב הרמב"ם זכרונם לברכה (גניבה א א) וזה לשונו, כל הגונב משה פרוטה ולמעלה, עובר על לא תעשה, שנאמר לא תגנבו, ואין לוקחין על לאו זה לפי שנתן להשבון. ואחד הגונב ממון ישראל או הגונב ממון גוי ואחד הגונב את הגדול או את הקטן, עד כאן. ויתר פרטיה, בקמא פרק עשירי ובמקומות אחרים [ח"מ סי' שמח]. ונוהג אסור בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר על לאו זה וגנב חייב לשלם, כמו שמפרש בכתוב (שמות כא לז כב ג). אם גנב דינר או כסות או חמור או גמל משלם שנים בדמיהם, ונמצא מפסיד כשעור שבקש לחסר חברו. ותשלומי כפל נוהגין בכל דבר חוץ משור ושה, שיש בהן צדדין שמשלמין עליהן ארבעה וחמשה, כגון שטבח ומכר, כמו שבא בכתוב מבאר. וכשמשלם כפל או ארבעה וחמשה בשור ושה דוקא שהעידו עליו עדים ושלם על פיהם בבית דין אבל מודה מעצמו (שם עה, א) פטור עם תשלום הקרן לבד, שנאמר (ויקרא כב יח) אשר ירשען אלהים ישלם שנים, ודרשו זכרונם לברכה (שם סד ב) פרט למרשיע את

עצמו. והוא הדין לכל קנסות, שהמודה בהן פטור. וכבר כתבתי למעלה (מצוה מט) שאין דנין דיני קנסות אלא בארץ.

רבה. שלא נכחש על ממון שיש מאחר בדינו.

שלא נכחש במה שהפקד בדינו ובכל מה שיש לזולתנו עלינו, שנאמר (ויקרא יט יא) לא תכחשו. ובא הפרוש (שבועות לז ב), שבממון הכתוב מדבר. ולשון ספרא (קדושים ב ג) לפי שנאמר וכחש בה ונשבע על שקר. למדנו ענש, אזהרה מנין, תלמוד לומר ולא תכחשו. גם זאת מן המצות שהשכל מעיד בהן. מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (ב"מ ה ב) שהכופר בפקדון פסול לעדות, ואף על פי שלא נשבע. ואמרו בגמרא ודוקא דאמרי סהדי דההיא שעתא הוה פקדון בביתיה. פרטיה, מבארין במקומות ממסכת שבועות (לז, ב) [ח"מ סימן צ"ד].

ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר עליה וכחש בעמיתו בדבר שבממון עבר על לאו זה, והוא כעובר על מצות מלך, אבל אין בו מלקות.

רכו. שלא לשבע על כפירת ממון.

שלא נשבע על ההכחשה שנאמר (ויקרא יט יא) ולא תשקרו, כלומר שאם כפר איש בפקדון, עבר על לא תכחשו. ואם נשבע לו על הכפירה אחר כך עבר על ולא תשקרו, שכן בא לנו פרוש זה הכתוב שהוא להזהיר על הנשבע בכפירת ממון, וכמו שבא בספרא (קדושים ב ג) ולא תשקרו. מה תלמוד לומר? לפי שנאמר (שם ה כב) ונשבע על שקר, למדנו ענש, אזהרה מנין? תלמוד לומר לא תשקרו. ונתבאר במסכת שבועות (כא, ב), שכל מי שישבע שבועת שקר על כפירת ממון, עובר בשני לאוין משום (שם יט יב) ולא תשבעו בשמי לשקר, ומשום ולא תשקרו איש בעמיתו.

משרשי אסור השבועה לשקר, כתבתי בפרשת וישמע יתרו במצות לא תשא (מצוה לב).

ודיני מצוה זו בפרק חמישי משבועות.

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושקר ונשבע על הכפירה במזיד לוקה, ואף על פי שאין בו מעשה מחמר השבועה חיבתו התורה מלקות.

רכז. שלא לשבע לשקר.

שלא נשבע לשקר, שנאמר (ויקרא יט יב) ולא תשבעו בשמי לשקר. ופרשו זכרונם לברכה (שבועות כא, א) שזה הכתוב יזהיר על שבועת בטוי. ושבועת בטוי היא מה

שנאמר בתורה (שם ה ד) או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב. והיא נחלקת לארבעה חלקים שתים להבא ושתים לשעבר, כגון שנשבע על דבר שנעשה או לא נעשה, ועל דבר שעתיד להיות שיעשה אותו או לא יעשה. ואין שבועת בטוי נוהגת אלא בדברים שאפשר לו לאדם לעשותם בין להבא או לשעבר. כיצד לשעבר? אכלתי או לא אכלתי, וכן זרקתי או לא זרקתי אבן לים. וכיצד להבא? אכל או לא אכל, או אזרק או לא אזרק. אבל בדברים שיש בהן מונע מן התורה אין שבועת בטוי נוהגת בהן, שאין השבועה חלה אלא על דבר הרשות שאם רצה עושהו ואם רצה לא יעשהו, שנאמר (שם) להרע או להיטיב, אבל בכל דבר מצוה, חיוב עליו לעשותו, לפיכך אין שבועת בטוי חלה עליו בין להבא בין לשעבר, כגון שנשבע לקים מצוה ולא קימה, וכן אם נשבע שקים מצוה והוא לא קימה, דכמו שאין חיוב חל בדבר מצוה להבא, כן אינו חל עליו לשעבר. וכן מתבאר הענין במקומו בשבועות (כז, א).

ומן הטעם הזה שאמרנו, שאין חיוב השבועה חל אלא במה שהוא ברשות לעשות, פטרו זכרונם לברכה גם כן משבועת בטוי כל הנשבע להרע לאחרים, מפני שהוא מצוה שלא להרע לחברו. וכתב הרמב"ם זכרונם לברכה (שבועות ה, טז) כי ידאח לו שהוא לוקה מכל מקום משום שבועת שוא. והנשבע להרע לעצמו, אף על פי שאינו רשאי, חייב משום שבועת בטוי אם לא הרע. נשבע להיטיב לאחרים בדבר שהוא בידו לעשות ולא עשה, חייב משום שבועת בטוי. ויתר רבי פרטי השבועות וענין התרן, יתבאר הכל יפה במסכת הבנויה על זה והיא מסכת שבועות. וכבר כתבתי יותר מזה בענין מצוה זו והארכתי במצות לא תשא בסדר וישמע יתרו (מצוה לב).

ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר עליה אם היה מזיד, לוקה, ודוקא בעדים והתראה, כמו שידוע בכל המצות, ואם הוא שוגג, חייב להביא קרבן עולה ויורד. וכן אמרו שם בשבועות (שם ב) זו היא שבועת ביטוי, שחייבין על זדונה מלקות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד. וזה שאמרו "זו היא", אין שם חדוש אחר אלא מצד שהקרבן הוא עולה ויורד.

רכח. שלא לעשק.

שלא נחזיק במה שיהיה בידינו מזולתנו דרך אנס או דרך דחיה ורמאות, כמו אנשי און שדוחים בני אדם לאמר להם לך ושב כדי לסבב שישאר להם מה שבידם מזולתם. וזאת היא מדה רעה ביותר, והרחיקתנו תורתנו השלמה ממנה והזהירה בכך בזה המקום, דכתיב (ויקרא יט יג) לא תעשק את רעך. כי מחזיק ממון מזולתו בזה הענין שאמרנו, נקרא עושק. ובכלל עושק הוא גם כן כל חייב לחברו ממון מעין

ועושק אותו, כגון כובש שכר שכיר וכיוצא בו, דלא בעינן שיבוא ממש ממון מיד העשוק ליד העושק, אבל כל שיש אצלו תביעת ממון מעין והוא דוחה אותו מחמת אלמות שיש בו או כל צד רמאות, נקרא עושק. ואף על פי שהעשק והגזלה והגנבה ענין אחד הוא עם היות שהמעשה חלוק זה מזה, כי כונת שלשתן שלא יקח האדם ממון מזולתו משום צד, לפי שבשלשה דרכים אלו יחמסו בני אדם זה את זה, פרטן הכתוב כלן והזהיר בכל אחד בפני עצמו, וכעין מה שאמרו זכרונם לברכה במציעא פרק המקבל (קיא, א) רבא אמר זהו עושק זהו גזל ולמה חלקן הכתוב? לעבור עליו בשני לאוין.

ופרוש ענין זה ועקר הטעם לפי דעתי הוא משני צדדין. האחד, שכל מה שרצה האל ברוך הוא להרחיק ממנו לטובתנו רחוק גדול, הרבה לנו בו אזהרות רבות. ועוד לנו תועלת נמצא ברבוי האזהרות. והוא כמו שאמרו זכרונם לברכה (מכות כג, ב), שרצה המקום לזכות את ישראל, ולפיכך הרבה להם מצות. והכונה להם באמרם מצות גם על האזהרות, שהרבה להם אזהרות הרבה במה שהיה אפשר להודיע באזהרה אחת, כמו בכאן שהיה אפשר להזהירנו דרך כלל לא תקחו ממון מזולתכם שלא כדין, ונתרבו האזהרות לנו בדבר, כדי שנקבל שכר הרבה על הפרישה מן העברה. וכמו כן בכל מקום שאמרו זכרונם לברכה לעבור עליו בהרבה לאוין, כן נפרש הדבר, שאין לפרש חלילה שירצה השם יתברך לבוא בעלילה על בריותיו, ולכן שירבה הנקם עליהם, כי חפץ השם ברוך הוא וברוך שמו לזכות בריותיו, לא לחיב, אבל יזרו אותם זרוז אחר זרוז למען ילמדו יקחו מוסר ויזכו בהתרחקם מן העברה זכות רב. וזה הטעם ליודעי דעת דבש וחלב. שרש המצוה. ידוע, כי היא מן המצות שהשכל מחיב אותן.

דיני המצוה בבבא קמא, ועקר בפרק תשיעי ובפרק עשירי [ח"מ סימן שנט]. ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליו ועשק את חברו עבר על לאו זה, והוא לאו הנתק לעשה, כלומר שישב החמס אשר בכפיו וירצה את חברו על שהקניטו והכעיסו. וכבר הודיעונו זרונם לברכה (ברכות לב א) שגדול כח בעלי תשובה. והרב הצרפתי (סמ"ג לרבינו משה מקוצי ל"ת קנו) כתב בחשבון המצות מכיון דאשכחן דאמר רבא דעשק וגזל חד הוא, לא נמנה לאו דעשק במנין הלאוין, והוא ימנה במקום זה ולא יהיה כקרח וכעדתו. כלומר שלא נחזיק במחלקת. ולדעתנו אנו אין כונת רבא שלא ימנו בשני לאוין אלא לעבר בגזל בשני לאוין, ובעשק גם כן, ומכיון שענינן חלוק נמנה אותם בשני לאוין כמו הגזלה והגנבה, שאף על פי שענין שניהם הוא שלא נקח ממון מזולתנו אין ספק כי לשני לאוין הן נחשבים בתרי"ג מצות.

רכט. שלא לגזול.

שלא לגזול. כלומר, שלא נטל מה שאין לנו זכות בו בכוח ובזרע בפרסום, שנאמר (ויקרא יט יג) ולא תגזול, ובא הפרוש עליו, (ב"ק עט ב) שלשון גזלה נופל על החוטף דבר מיד חברו או הוציאו מרשותו בעל כרחו דרך אנס ובפרסום כענין שנאמר (שמואל ב כג כא) ויגזל את החנית מיד המצרי.

שרש המצוה ידוע, שהוא דבר שהשכל מרחיקו הרבה, וראוי להרחיקו, כי יודע הגזול החלש ממנו כי בבא עליו תקיף ממנו יהיה גם הוא נגזול וכו', והוא סבה לחרבן הישוב.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (סנהדרין נז א) שאסור דאוריתא לגזול אפילו כל שהוא. אבל לאו דלא תגזול אינו חל אלא בשוה פרוטה, כי התורה לא תחייב אלא בדבר שהוא ממון, ופחות משוה פרוטה אינו נקרא ממון. אבל מכל מקום אסור הוא דבר תורה, כמו חצי שיעור שאין לוקין עליו והוא אסור דאוריתא. וכתב הרמב"ם זכרונם לברכה (גזילה ואבידה א, ב) אפילו גוי ועובד עבודה זרה, אסור לגזלו או לעשקו, ואם גזלו או עשקו יחזיר. ובגמרא (ב"ק קיט, א) אמרו זכרונם לברכה, שאפילו אנשים שמתר לאבד גופם, כגון המנין, אסור לאבד ממונם ולגזול או לגנב להם. ואמרו בטעם זה, שמא יצא מהן זרע ראוי ויהיה ממונם להם. ועוד אפשר לומר שכונתם זכרונם לברכה בהרחיקם זה, כדי שלא ירגיל האדם טבעו בכך, כי גריעות יהיה בנפש בהרגילה במדות הפחותות והרעות, והוא חבל חזק למשך העון (עפ"י ישעיהו ה יח).

וכן מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה (ב"ק צח ב), שהגזול חייב להחזיר הגזלה עצמה, שנאמר (ויקרא ה כג) הגזלה אשר גזל. ופרשו זכרונם לברכה (שם) יחזיר כעין שגזל. ומפני כן אמרו, כי בדין הוא שאפילו גזל מריש פרוש קורה ובנאה בבירה, מקעקע כל הבירה ומחזיר מריש לבעליו, אלא מפני תקנת השבים תקנו (גיטין נה, א וברש"י ד"ה מפני), נותן את דמיה ויפטר. וכבר כתבנו למעלה (מצוה קל), איך יש כח ביד חכמים בזה. ודין הגזול חברו בישוב ורצה להחזיר לו במדבר מה דינו, ודין הגזול חברו והבליע לו בחשבון, שיצא ידי חובתו בכך, ואם החזיר לכיסו יצא, והוא שיש בה מעות, דקימא לן כרבי יצחק דאמר (ב"ק קיח, ב) אדם עשוי למשמש בכיסו וימנה מעותיו. ומנין שלא מדעת פוטר במה שאינו בעל חיים. ודין הגזול ומת, בין שהאכיל הגזלה לבנים קדם יאוש או אחר יאוש, אם הניח קרקע, חיבין הבנים לשלם דמי הגזלה, אבל מן המטלטלין לא יהיו חיבין היתומים לשלם, אלא מפני תקנת הגאונים שתקנו כן שאפילו במלוה על פה ישתעבדו מטלטלי דיתמי מפני תקון העולם. ודין הלוקח מן הגזול כדין הלוקח מן הגנב שיש חלוק בין מפרסם לשאינו מפרסם. ומה שאמרו (שם קיט, א) שאסור להנות מאדם שחזקתו שכל שיש לו מן הגזל, אבל אם היה קצת מה שבידו שלא מן הגזל אף על

פי שהוא מועט, מתר להנות ממנו עד שידע בברור שאותו דבר ממש שהוא נהנה בו גזול. ויתר דיני גזלה ודיני יאוש ושנוי רשות ושאר פרטיהן מבארים בפרקים תשיעי ועשירי מקמא [שם], וקצת מהן כתבתי בסדר ויקרא (במצוה קל). ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות, והעובר עליה וגזל משה פרוטה ולמעלה, עבר על לאו, אבל אין לוקין על לאו זה לפי שהוא נתק לעשה דהשבה, שנאמר והשיב את הגזלה וגו' ואפילו בטל עשה שבה, כלומר, ששרף את הגזלה או השליכה לים הגדול, מקום שאינה נמצאת לעולם, אינו לוקה, לפי שהוא לאו שנתן לתשלומין שישלם מה שהיתה שוה. ואם כפר בה ונשבע לשקר יוסיף החמש ויקריב אשם כמו שהתבאר בקמא ובסוף מכות (טז א).

רל. שלא לאחר שכר שכיר.

שלא נאחר שכר שכיר, שנאמר (ויקרא יט יג) לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר. וזה הכתוב אמרו זכרונם לברכה (ב"מ קי, ב) שמדבר בשכיר יום, והאריכה התורה זמן פרעונו כל הלילה, שנאמר (שם) עד בקר, ובשכיר לילה למדנו במקום אחת, שזמן פרעונו כל היום, שנאמר (דברים כד טו) ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש. ופרשו זכרונם לברכה (שם) שזה הכתוב מדבר בשכיר לילה. ולשון המשנה (שם), שכיר יום גובה כל הלילה, ושכיר לילה גובה כל היום. ואף על פי שבאו במצוה זו שני כתובים, אינם אלא מצוה אחת, והאחד נאמר להשלים דין המצוה, ואין לנו למנות מה שיבוא בתורה לתשלום דין המצוה [מצוה] בפני עצמה. וענין מצוה זו, שלא נאחר לשכיר פרעונו, אבל נפרעהו תוך זמן קצוב, זהו יסוד המצוה, ועם שני הלאוין אלו הנזכרים בה, ידענו זמן הפרעון בשכירין. בין שכיר יום בין שכיר לילה, מתי הוא. וזכר זה העקר בכל המצות, כי עקר גדול הוא בחשבון המצות, והוא העקר שהסכימו עליו שני עמודי העולם הרמב"ם זכרונם לברכה (בספר המצות ל"ת רלח) והרמב"ן זכרונם לברכה.

משרשי המצוה. לפי שהשם ברוך הוא חפץ בקיום האדם אשר ברא, וידוע כי באחור המזונות, יאבד הגוף ועל כן צונו לתת שכר שכיר, כי אליו הוא נושא את נפשו. להתפדנס בו. ולפי הנראה, על כן שם גבול זמנו יום אחד ולא יותר, כי דרך בני אדם להתענות יום אחד לפעמים. ובפרוש הודיע הכתוב טעם הדבר באמרו (שם טו) ואליו הוא נושא את נפשו. ואף על פי שדרשו בו זכרונם לברכה (שם קיב א) בענין אחר, פשטיה דקרא כמו שכתבנו משמע.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (שם קיא, א), שאחד שכר האדם והבהמה והכלים, יש בהם משום ביומו תתן שכרו, ומשום בל תלין. וכך מה שפרשו זכרונם לברכה (שם) ששכיר שעות של יום גובה כל היום, ושכיר שעות של לילה גובה כל

הלילה, שכיר חדש שכיר שבת שכיר שנה שכיר שבוע יצא ביום גובה שכרו כל היום, יצא בלילה גובה שכרו כל הלילה. ודין נתן טליתו לאמן, גמרה והודיעו, כל זמן שהטלית ביד אמן, אינו עובר, נתנה לו ולא פרעו ביום שנתנה לו, עובר, שהקבלנות בשכירות, כן פרשו זכרונם לברכה.

ודין שליח ששכר פועלים מי עובר משום בל תלין הוא או בעל הבית, שהכל הולך לפי הלשון שאמר לפועלים. ומה שאמרו (שם) שאין השוכר עובר אלא בזמן שתבעו השכיר ולא נתן לו, אבל אם לא תבעו אינו עובר. [תוספת: או שתבעו ולא היה לו מה שיתן לו ואינו מוצא מי שילווהו אינו עובר, עד כאן]. וכן אם המחיה לפועל אצל אחר שיפרע לו השכר וקבל הפועל, פטור השוכר אף על פי שלא פרעו האחר אחר כך. ומה שאמרו זכרונם לברכה (שם קי, ב), שהמשהה שכר שכיר עד אחר זמנו אף על פי שכבר עבר בעשה ולא תעשה, חייב לתן לו מיד שיתבעהו, וכל זמן שיששהה פרעונו אפילו אחר הזמן, עובר עוד על לאו של דבריהם זכרונם לברכה, וסמכו לזה המקרא שכתוב (משלי ג כח) אל תאמר לרעך לך ושוב וגו'.

ודין השכיר שנשבע ונוטל כל זמן שתבע שכרו תוך זמנו, ואפילו היה השכיר קטן, גם הוא נשבע ונוטל, ונתנו זכרונם לברכה (שם קיב ב) טעם בזה לפי שבעל הבית טרוד בפועליו. ויתר פרטיה מבארים בפרק תשיעי ממציעא [ח"מ סימן שלט].

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ועכב שכר שכיר עד אחר הזמן המגבל, בטל עשה ועובר על לאו ואין לוקין על לאו זה לפי שנתן להשבון, שהרי חייב הוא לשלם שכרו בכל עת. ועוד אמרו זכרונם לברכה (שם קיא, א) בכובש שכר שכיר על דרך האזהרה, שעובר משום בל תעשוק ובל תגזל ובל תלין, ומשום לא תבוא עליו השמש. ואמרו (שם) בגר תושב שיש בו משום ביומו תתן שכרו, אבל אין עוברין בו משום בל תלין וזה הדין דגר תושב מפרש במשנה פרק המקבל וכתב הרמב"ם זכרונם לברכה, דהוא הדין לבן נח.

רלא. שלא לקלל אחד מישראל בין איש בין אשה.

שלא לקלל אחד מישראל בין איש בין אשה. ואף על פי שאינו שומע הקללה, שנאמר (ויקרא יט יד) לא תקלל חרש. ובא הפרוש עליו מי שאינו שומע קללתך, וכן תרגם אונקלוס (שם). ולשון ספרא (קדושים ב יג) אין לי אלא חרש, מניין לרבות כל אדם? תלמוד לומר (שמות כב כז) בעמך לא תאר. אם כן למה נאמר חרש? מה חרש מיחד שהוא בחיים, יצא המת שאינו בחיים. אף על פי שאין בנו כח לדעת באי זה ענין תנוח הקללה במקלל ואי זה כח בדבור להביאה עליו, ידענו דרך כלל מכל בני העולם שחוששין לקללות, בין ישראל בין שאר האמות, ויאמרו שקללת בני אדם גם קללת הדיוט תעשה רשם במקלל ותדביק בו המארה והצער. ואחר

דעתנו דבר זה מפי הבריות נאמר כי משרשי המצוה, שמנענו השם מהזיק בפינו לזולתנו כמו שמנענו מהזיק להם במעשה, וכעין ענין זה אמרו זכרונם לברכה (מו"ק יח א) ברית כרותה לשפתים. כלומר, שיש כח בדברי פי אדם.

ואפשר לנו לומר, לפי עניות דעתנו, כי בהיות הנפש המדברת שבאדם חלק עליוני, וכמו שכתוב (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים. ותרגם לרוח ממללא, נתן בה כח רב לפעל אפילו במה שהוא חוץ ממנה, ועל כן ידענו ונראה תמיד כי לפי חשיבות נפש האדם ודבקותה בעליונים כנפש הצדיקים והחסידים ימהרו דבריהם לפעל בכל מה שידברו עליו, וזה דבר ידוע ומפרסם בין יודעי דעת ומביני מדע. ואפשר לומר עוד, כי הענין להשבית ריב בין בני אדם ולהיות ביניהם שלום, כי עוף השמים יוליך את הקול, ואולי יבואו דברי המקלל באזני מי שקלל.

והרמב"ם זכרונם לברכה אמר (בסהמ"צ ל"ת שי"ז) בטעם מצוה זו כדי שלא יניע נפש המקלל אל הנקמה ולא ירגילנה לכעס. ועוד האריך בענין בספרו. ונראה לי מדבריו, שלא יראה הוא בדעתו נזק אל המקלל בקללה, אלא שתרחיק התורה הענין מצד המקלל, שלא ירגיל נפשו אל הנקמה וכעס ואל פחיתות המדות. וכל דברי רבותינו נקבל עם היות לבבנו נאחז במה שכתבנו יותר.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (שבועות לה, א) שאסור לקלל בשום ענין, ומכל מקום אינו לוקה אלא המקלל בשם מן השמות כגון יה, שדי ואלוה וכיוצא בהן או בכנוי. ובכל לשון שקלל בשם או בכנוי מן הכנויין, כגון חנוך, קנוא, וכיוצא בהן. חייב, שהשמות שקוראין בהן הגוים להקדוש ברוך הוא הרי הן בכלל הכנויין. ומה שאמרו (שם לו, א) שאפילו המקלל את עצמו לוקה, שנאמר (דברים ד ט) השמר לך ושמר נפשך מאד. ומה שאמרו במכלתא (עי' סנהדרין סו א) לא תקלל חרש באמללין שבאדם. ועוד אמרו שם כשהכתוב אומר (שמות כב כז) ונשיא בעמך לא תאר וגו'. אחד דין ואחד נשיא במשמע, ומה תלמוד לומר אלהים לא תקלל? לחיב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. מכאן אמרו יש מדבר דבר אחד וחייב עליו משום ארבעה דברים, בן נשיא שקלל אביו חייב עליו משום האב ומשום דין ומשום נשיא ומשום בעמך לא תאר [ח"מ סי' כו].

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר עליה וקלל בשם או בכנוי אחד מישראל במזיד ויש עדים והתראה, לוקה, שזהו אחד משלשה לאוין (תמורה ג א), שאף על פי שאין בהן מעשה ולא נאמר בהן בפרוש בתורה מלקות לוקין עליהן, והשנים האחרים הם נשבע וממר, שמפרש בגמרא סנהדרין.

6.1. שלום לעם/ מבט לחיים

שתי חנויות ותעלומה אחת / דוד קליינר



כולם בשוק הכירו את מיכאל ואת חנות השעונים שלו, שהייתה יוקרתית ומפוארת – אבל תמיד ריקה מאדם. רק קונים מעטים נכנסו לחנותו של מיכאל, ומעטים עוד יותר קנו בה משהו. המחירים בחנות הרקיעו שחקים. השעון הזול ביותר עלה יותר ממאתיים שקלים, ומחיריהם של שעונים איכותיים יותר, טיפסו מעלה מעלה והגיעו לאלפי שקלים.

אין פלא, אפוא, שרוב היום עמד מיכאל בפתח חנותו ועישן סיגריות להנאתו. בשוק כבר הודבק לו כינוי: 'מיכאל היקרן'... אך הפלא הגדול יותר היה שממש מעבר לרחוב, בדיוק מול חנותו היוקרתית של מיכאל, ניצבה חנות השעונים של אדון רחימי, ובה נמכרו אותם שעונים בדיוק – אבל בחצי המחיר. כל שעון שעלה אצל מיכאל סכום כלשהו, ניתן היה להשיגו אצל אדון רחימי במחיר זול בעשרות אחוזים.

היו כמה אנשים שניסו מפעם לפעם להסביר למיכאל היקרן את טעותו. 'אם תמשיך כך, תיאלץ בסוף לסגור את החנות', הזהירו אותו, אבל דבריהם הנבונים לא שכנעו אותו. נראה היה כאילו הוא עושה את כל המאמצים כדי לא למכור שום דבר. 'אז ממה מיכאל חי?' היו אנשים שואלים, 'ממה הוא מתפרנס?' שנים חלפו. חנותו של מיכאל המשיכה להיות ריקה, חנותו של אדון רחימי המשיכה לשגשג, והתעלומה הייתה רבה...

בוקר אחד הייתה חנותו של אדון רחימי סגורה. מודעת אבל על פטירת אביו של בעל החנות הייתה מודבקת על חלון הראווה, ומתחתיה נכתב בכתב יד: 'עקב האבל, החנות תהיה סגורה במשך כל השבוע, עמכם הסליחה'.

'טוב', אמרו אנשי השוק זה לזה, 'אם החנות של אדון רחימי סגורה, אולי עכשיו ישחק המזל מעט למיכאל, והוא יצליח למכור כמה שעונים'. אבל הפלא ופלא! חנותו של מיכאל הייתה סגורה גם היא באותו יום. גם למחרת היו שתי החנויות סגורות, והאנשים תמהו: 'הוא לא נורמלי, המיכאל הזה. יש לו הזדמנות פז, והוא נותן לה לחמוק בין הידיים'.

יום עבר, ימים עברו, המצב לא השתנה והתעלומה הייתה גדולה... ואז הגיע מושיק, אחד מסוחרי השוק, ועיניו נוצצות בשובבות. 'לא תאמינו מה אני הולך לספר לכם', אמר לכמה סוחרים שהתאספו סביבו. סקרנותם של השומעים התעוררה, והם האיצו במושיק לספר מה הוא גילה. 'מישהו מכס הלך לנחם את אדון רחימי?' שאל מושיק. כולם נענעו בראשם לשלילה.

'בכל זאת, שלושים שנה הוא חלק בלתי נפרד מהשוק. לא היה מזיק לכם ללכת לנחם אותו', אמר מושיק בנימה קלה של נזיפה שהתחלפה עד מהרה בנימה משועשעת. 'אני הלכתי לנחם, ואם הייתם הולכים גם אתם, הייתם פותרים גם את התעלומה של מיכאל היקרן'.

'מה? למה אתה מתכוון?' שאלו את מושיק מכל עבר. 'מה גילית? מה התברר לך?' 'אוקיי, תקשיבו', אמר מושיק, 'אתם יודעים מהו שם המשפחה של מיכאל היקרן? רחימי. מיכאל ואדון רחימי הם אחים, ושניהם יושבים 'שבעה' על אביהם זה לצד זה'.

מבטים של חוסר אמון ואי הבנה חלפו בין השומעים. 'אז למה הם פתחו שתי חנויות נפרדות משני עברי הכביש?' שאל אחד השומעים, 'הייתה ביניהם מריבה?'

'לא הייתה מריבה, ובעזרת ה' גם לא תהיה', צחק מושיק. 'הם פשוט זוג סוחרים ממולחים שהצליחו 'לעבוד' על כל העולם. מיכאל פתח חנות עם מחירים גבוהים ביותר, ואחיו פתח חנות מולו עם מחירים נמוכים. אתם מבינים מה הם עשו? אדם שרואה שהחנות של רחימי כל כך זולה יחסית לחנות שממול, בטוח שהוא עשה

את עסקת חייו וממהר לקנות את ה'מציאה' מבלי לבדוק בחנויות נוספות. ומה אתם חושבים? שרחימי באמת הכי זול? מה פתאום! החלטתי לבדוק את הנושא, ומצאתי שמחירי השעונים אצל רחימי יקרים בשלושים אחוז לפחות מכל חנות אחרת...'

• לפעמים עולה בלבו של אדם מחשבה טובה להשתפר בתחום כלשהו, אבל אז בא איזה קול קטן בפנים ולוחש: 'תראה את החברים שלך. יחסית אליהם אתה צדיק הדור! אין לך מה לדאוג'.

זו דרכו הרעה של היצר הרע. הוא גורם לנו להשוות את עצמנו לחנות היקרה שמעבר לרחוב, ואז אנחנו בטוחים שקנינו את השעון בזיל הזול. הוא גורם לנו לראות עד כמה החברים שלנו גרועים, כדי שנרגיש שאנחנו ממש – אבל ממש – בסדר...

אך חז'ל מלמדים אותנו אחרת. המשנה במסכת אבות (פרק ב' משנה א') מלמדת אותנו לחשב 'הפסד מצווה כנגד שכרה, ושכר עבירה כנגד הפסדה'. מי שמבקש לעלות ולהתעלות, יחשב את המצוות ואת העבירות שלו יחסית לשכר שהוא יקבל עליהם – ולא יחסית למצוות ולעבירות של השני.



6.2 . סיפור לשבת

להכין מרק מ...אבנים? / איתמר מאיר



מראה פניהם של שלושת החיילים שנכנסו לכפר הקטן העיד כי הם הגיעו היישר משדה הקרב. הייתה זו שעת צהריים חמה, והם נראו רעבים, עייפים ומאובקים. השלושה הגיעו לביתו של ראש הכפר, ודפקו על דלתו בחוזקה. ייש לנו צו חתום מהמושל הצבאי, אמרו לראש הכפר המבוהל, ז'בו אתה מצווה לדאוג לכל הפלוגה שלנו לאוכל. אם תוך שעתיים לא תכין ארוחה למאתיים איש – החיילים יורשו לפשוט על בתי הכפר ולחפש אוכל בעצמם. ראש הכפר בחן את הצו בייאוש. המלחמה שהשתוללה באזור דלדלה את מאגרי המזון. שדות התבואה נשרפו ומחסני המזון התרוקנו. בקושי היה לתושבי הכפר מה לאכול, וכיצד יצליח להאכיל גדוד שלם של חיילים רעבים? אף אחד מהתושבים לא יתרום ולו פירור מזון לטובת החיילים. כל אחד יציע שהאחרים יתנו משלהם. בימי מלחמה אלו, כל אחד דואג רק לעצמו. החיילים חזרו לפלוגתם, וראש הכפר נותר בביתו, מודאג ואובד עצות. לפתע הבריק במוחו רעיון. הוא נכנס למחסן ביתו, הוציא סיר ענק וצעד איתו לכיוון מרכז הכפר. הוא בחר שלוש אבנים גדולות וחלקות, והכניס אותן אל תוך הסיר. אנשי הכפר הביטו בו בתמיהה, והוא הסביר את מעשיו: 'בעוד שעתיים עלינו להאכיל את גדוד החיילים. מאחר שמוצרי המזון אזלו בכפר, החלטתי להכין להם מרק מאבנים'.

'מרק מאבנים?' השתוממו אנשי הכפר, 'איך אפשר להכין מרק מאבנים?'

‘זהו סוד כמוס שאני נושא עמי שנים רבות’, אמר ראש הכפר בעודו מבעיר את האש מתחת לסיר. ‘זה מתכון מיוחד שעוזר לי לשרוד בתקופות קשות בחיי, ואני מוכן ללמד אתכם אותו.’

שמחו התושבים והתאספו סביב ראש הכפר.

מילא ראש הכפר את הסיר במים והחל לבחוש. ‘מרק האבנים יוצא מאוד טעים’, הסביר, ‘אבל אם מוסיפים לו מעט מלח וכמה ירקות, הוא הופך למעדן מלכים של ממש. אבל בוודאי עכשיו אין לכם כלום. לא נורא. הפעם אני רק אלמד אתכם, ואחרי המלחמה תוכלו להכין אותו עם תוספות.’

קפצה אחת הנשים ואמרה: ‘רק רגע, נראה לי שיש לי בבית צרור פטרוזיליה מיותר. אלך להביא אותו.’ הוסיפה אישה אחרת: ‘מלח? לי יש קצת מלח. אני הולכת להביא מהבית.’ גם אישה נוספת, שלא יכלה להרשות לעצמה לא להיות מעורבת במרק המדובר ביותר בכפר, נחפזה אל ביתה והוציאה מהמחבוא תפוח אדמה אחד קטן...

פתאום השתפר זיכרונם של כל תושבי הכפר באורח פלא. כל אחד נזכר שיש לו בבית משהו קטן לתרום למרק, ובתוך דקות אחדות מצאו את דרכם אל הסיר גזרים, קישואים, גריסים ושעועית, ואפילו נתח דלעת הראוי להתכבד.

כאשר הגיע גדוד החיילים לכפר, היה המרק העשיר מוכן. הכמות הגדולה הספיקה לכל החיילים, והם אכלו ושבעו. התושבים חזרו לבתיהם שמחים וטובי לב.

למחרת בבוקר, כאשר יצא ראש הכפר מביתו, הוא מצא את כל התושבים מחכים ליד דלתו, ובפיהם תרעומת. ‘רימית אותנו, עבדת עלינו’, צעקו לעברו. ‘גרמת לכולנו להביא לך ירקות ומוצרי מזון, ואתה עצמך לא השקעת במרק אלא רק שלוש אבנים מהרחוב...’

‘אני רוצה שתחזיר לי את הפטרוזיליה’, צעקה אחת הנשים. ‘ואני דורשת שתחזיר לי את תפוחי האדמה’, צעקה אחרת. ‘מכולם אתה לוקח, ורק מעצמך לא הבאת כלום.’

המהומה התגברה, עד שאחד מזקני הכפר השתיק את כל המתקהלים ואמר: ‘ראש הכפר הוא איש ישר והגון, והוא הציל את הכפר שלנו מזעמם של החיילים.

בחכמתו ובטוב לבו, הוא גרם לכולנו לתרום מעט מהמזון שכל אחד מאיתנו

מחביא, ובכוחות משותפים השבענו את רעבונם של החיילים. אם ראש הכפר לא

היה שם את שלוש האבנים הראשונות בסיר, מי יודע מה היה עולה בגורל הכפר הקטן שלנו...!

• בפרשתנו מובא דבר הקב"ה למשה, לצוות את בני ישראל להרים את תרומתם לבניית משכן. כשמשה הצטער על כך שהוא עצמו לא תורם משהו משלו למשכן, אמר לו הקב"ה שעליו לדעת שמעלתו שלו גדולה יותר מכל הנותנים, כי הוא מזכה אותם ומצווה עליהם, ורק בזכותו הם תורמים. כך הדבר בכל עניין בחיים. לפעמים רואים אנו אדם פועל ויוזם למען הכלל, ומקדיש את כל זמנו לטובת הסובבים אותו. הוא מתרים אנשים ורותם אותם לפעולה, אף על פי שלו עצמו אין מה לתרום. יש אנשים שיחשבו שזה לא בסדר לדרוש מהאחרים בלי שאתה תורם מעצמך, אך הפרשה מלמדת אותנו שאדם יקר כזה – זכות הרבים תלויה בו, שהרי כל המצוות שכל האנשים עשו, נעשו בזכותו. לאדם כזה, הפועל למען הכלל, יש עזרה מיוחדת ממרום, כי לפעמים בעזרת שלוש אבנים שלא שוות כלום, אפשר לעשות דברים גדולים מאוד.



6.3. פתגם שבועי /משל /סיפור עם ומוסר השכל מצידו



לפניכם רשימת המזונות האנטי דלקתיים, מסודרים בפירמידה לפי הכמות אותה מומלץ לצרוך:



מתוקים בריאים

כמה: בכמות מועטה.

בחירות בריאות: פירות יבשים לא ממותקים, שוקולד מריר, סורבה פירות.
למה: שוקולד מריר מכיל Polyphenol, חומר נוגד חמצון רב עוצמה. יש לבחור שוקולד מריר עם 70% קקאו לפחות, ולאכול אחד קובייה בכל פעם, מספר פעמים בשבוע. סורבה פירות עדיף על קינוחים קפואים.

יין אדום

כמה: אופציונלי, לא יותר מ-2-1 כוסות ביום.

בחירות בריאות: יין אדום אורגני.

למה: ליין אדום יש פעילות נוגדת חמצון. יש להגביל את הכמות ללא יותר מ-1-2 כוסות ביום. אם אתם לא שותים אלכוהול, אל תתחילו.

תוספי תזונה

כמה: באופן יומיומי.

בחירות בריאות: מולטי-ויטמינים ומולטי-מינרלים המכילים נוגדי חמצון (ויטמין C, ויטמין E, קרוטינואיד וסלניום); קואנזים קיו-10, 2-3 גרם של שמן דגים; 2,000 יחידות של ויטמין D3.

למה: תוספי התזונה ישלימו את הפערים והחסרים שבתזונה היומית שלהם.

תה

כמה: 2-4 כוסות ליום.

בחירות בריאות: אולונג, תה ירוק, תה לבן.

למה: התה עשיר בחומרים נוגדי חמצון המפחיתים דלקת. רכשו תה איכותי ולמדו כיצד לחלוט אותו בצורה שתניב את הטעם הטוב ביותר ותפיק תועלות בריאותיות רבות.

תבלינים בריאים

כמה: בכמות בלתי מוגבלת.

בחירות בריאות: כורכום, אבקת קארי (המכילה כורכום), ג'ינג'ר, שום (טרי ומיובש), פלפל שחור, בזיליקום, קינמון, רוזמרין וטימין.

למה: השתמשו בתבלינים אלו בצורה רחבה. כורכום וג'ינג'ר הם חומרים טבעיים אנטי דלקתיים עוצמתיים.

מקורות אחרים של חלבון

כמה: 1-2 מנות לשבוע (מנה אחת שווה 200 גרם של מוצרי חלב, ביצה אחת, 85 גרם של בשר).

בחירות בריאות: גבינה ויוגורט טבעיים באיכות גבוהה, ביצים העשירות באומגה-3, עוף ללא עור, בשר.

למה: באופן כללי, יש לצרוך כמות מעטה של בשר חיות. אם אתם אוכלים תרנגולת, תבחרו אורגנית, לא מהתעשייה והוציאו את העור עם השומן. השתמשו במוצרי חלב אורגניים שהם בריאים יותר. אם אתם צורכים ביצים, בחרו ביצים העשירות באומגה-3 או ביצים של תרנגולות שגודלו בתנאים אופטימליים ולא תעשייתיים.

פטריות אסיאתיות מבושלות

כמה: בכמות בלתי מוגבלת.

בחירות בריאות: שיאיטאקה, אנוקי.

למה: פטריות מכילות תרכובות העוזרות למערכת החיסון. לעולם אל תאכלו פטריות לא מבושלות.

מוצרי סויה

כמה: 1-2 מנות ביום (מנה אחת שווה חצי כוס טופו או טמפה, כוס חלב סויה, חצי כוס אדממה, 30 גרם פולי סויה).

בחירות בריאות: טופו, טמפה, אדממה, פולי סויה חלב סויה.

למה: מוצרי סויה מכילים איזופלאבון, חומר נוגד חמצון שמגן גם מפני סרטן.

דגים

כמה: 2-6 מנות לשבוע (מנה אחת שווה 120 גרם דגים).

בחירות בריאות: סלומון, דג מלוח, סרדינים.

למה: דגים עשירים בחומצות שומן אומגה-3, שהם חומר אנטי דלקתי. אם אתם לא אוהבים לאכול דגים, צרכו שמן דגים בכמות של 2-3 גרמים ליום.

שומנים בריאים

כמה: 5-7 מנות ליום (מנה אחת שווה לכפית שמן, 2 אגוזי מלך, כפית של גרעיני פשתן, 30 גרם אבוקדו).

בחירות בריאות: לבישול, השתמשו בשמן זית או בשמן קנולה אורגני. עוד מקורות הם אגוזי מלך, אבוקדו וזרעים.

למה: שומנים בריאים עשירים בחומצות שומן אומגה-3 שהיא חומר אנטי דלקתי.

דגנים

כמה: 3–5 מנות ליום (מנה אחת שווה חצי כוס של דגנים מלאים מבושלים).

בחירות בריאות: אורז חום, אורז בסמתי, כוסמת, גריסים, שעורה, קינואה.

למה: הדגנים המלאים עשירים בסיבים רבים, אחד מהם הוא הסובין, שבדרך כלל מסולק בתעשיית המזון. הסובין משתתף באיזון הסוכר בדם כאשר רמות גבוהות של סוכר מחמירות דלקת.

פסטה

כמה: 2–3 מנות לשבוע (מנה אחת שווה חצי כוס פסטה מבושלת).

בחירות בריאות: פטה אורגנית, אטריות אורז, פסטה מקמח מלא.

למה: פסטה היא בעלת מדד גליקמי נמוך, מה שאומר שהפחמימות שבה מתפרקות לאט ומשחררות את הגלוקוז באופן הדרגתי למערכת הדם כך שאין קפיצה ברמות הגלוקוז בדם.

שעועית

כמה: 1–2 מנות ליום (מנה אחת שווה חצי כוס של שעועית מבושלת).

בחירות בריאות: שעועית שחורה, ירוקה וצהובה.

למה: שעועיות עשירות בחומצה פולית, מגנזיום, אשלגן וסיבים תזונתיים. בנוסף, הם בעלות מדד גליקמי נמוך.

ירקות

כמה: 4–5 מנות ליום לפחות (מנה אחת שווה 2 כוסות של סלט, חצי כוס ירקות מבושלים או חיים, חצי כוס של מיץ ירקות).

בחירות בריאות: ירקות עליים (תרד, פטרוזילה, כוסברה), ירקות ממשפחת המצליבים (ברוקולי, כרוב, כרובית), גזר, בצל, סלק, אפונה, מלפפון.

למה: ירקות עשירים ב-Flavonoid וקרוטינואיד, ששניהם חומרים נוגדי חמצון ואנטי דלקתיים. אכלו מגוון רחב של ירקות מכל הצבעים, מבושלים וחיים, ובחרו אורגניים אם אפשר.

פירות

כמה: 3–4 מנות ליום לפחות (מנה אחת שווה פרי בגודל בינוני, חצי כוס של פירות קצוצים, רבע כוס של פירות יבשים)

בחירות בריאות: פטל, אוכמניות, תות-שדה, אפרסק, תפוז, ענבים אדומים, שזיף, תפוח עץ, אגס.

למה: פירות עשירים ב-Flavonoid וקרוטינואיד, ששניהם חומרים נוגדי חמצון ואנטי דלקתיים. אכלו מגוון רחב של פירות מכל הצבעים, חיים או קפואים, ובחרו אורגניים אם אפשר.

הערה: אין האמור לעיל מהווה תחליף לייעוץ רפואי

אירועים היסטוריים שקרו בשבוע הזה

ח' אדר א' תשי"ד 11.2.1954 נהרג החייל נתן אלבז כששכב על רימון
ובכך הציל את חבריו

נתן אלבז נולד במרוקו ובגיל 17 עלה לארץ במסגרת עליית הנוער כשהוא עוזב את כל משפחתו כשהגיע לגיל הגיוס התנדב לשרת בחטיבת גבעתי, בחלק משגרת הפעילות קיבל נתן אלבז משימה לפרק רימונים בתוך אוהל. הוא החל במשימה ולפתע שמע את ניצרת אחד הרימונים משתחררת, ברגע שנצרת הרימון משתחררת נותרות 4 שניות עד להתפוצצות הרימון. נתן יצא מהאוהל לבדוק אם ניתן להשליך את הרימון, הוא רץ עם הרימון החוצה וקרא לשאר החיילים להתרחק לכיוון הוואדי הסמוך, כאשר ראה שאין אפשרות להשליך את הרימון מבלי לפגוע בחיילים אחרים חיבק את הרימון לחזהו וקפץ לתעלה סמוכה ובכך ומנע בגופו פגיעה של שאר החיילים. (דבר דומה ראינו במלחמת לבנון האחרונה ע"י רב סרן רועי קליין ז"ל) לאחר מותו העניק הרמטכ"ל משה דיין צל"ש על "שבמעשה גבורה בלתי רגיל הקריב את חייו למען חבריו" נתן אלבז הוא סמל לגבורה וגאווה שמועבר ומונצח עד היום במורשת קרב, על שמו נקרא "מחנה נתן" בבאר שבע. וכן רחובות בערי הארץ

י"א אדר א' תש"ל 17.2.1970 נפטר הסופר ש"י (שמואל יוסף) עגנון

עגנון נולד בעיירה בוצ'ין שבגליציה. שם משפחתו האמיתי היה צ'צ'קס. הוא למד ב"חדר" וספג מהווי החסידות בבית אביו שהוסמך לרבנות אך עסק במסחר בפרוות. עגנון לא למד בבית הספר ואת חינוכו קיבל מאביו ואימו. אביו לימדו "אגדה" ואימו לימדה אותו ספרות גרמנית. מגיל צעיר קרא עגנון את יצירות סופרי דור ה"השכלה" בהיותו בן 15 פרסם לראשונה יצירה מפרי עטו, פואמה ביידיש ומאז לא חדל לכתוב ולפרסם, אך ספרו הבשל הראשון היה "עגונות" ולכן סיגל לו את שם העט "עגנון" שמאוחר יותר הפך לשם משפחתו. בשנת 1908 עלה עגנון לארץ ישראל והתישב ביפו שם הוא נטש לזמן מה את אורח חייו הדתי. אולם, זמן קצר לאחר מכן הוא הוא שב לדת ונשאר דתי במשך שאר חייו.

עגנון עבר להתגורר בירושלים ובשנת 1913 נסע לגרמניה ועסק בהוראה, בכתיבת סיפורים ובקיבוץ סיפורי חסידים. ב- 1924 פרצה בביתו שריפה וכל ספריו הושמדו כולל כתבי יד רבים שלו. באותה שנה חזר להתגורר בירושלים וב- 1929 נפגע ביתו בידי פורעים ערבים. בשנת 1931 התפרסם כאחד מעמודי התווך בספרות העברית המודרנית לאחר שפורסמה ההוצאה הראשונה של מקבץ ספריו "הכנסת כלה". קובץ סיפורים זה נחשב לאבן הפינה של ספרות העברית המודרנית. בנוסף לשאר עבודותיו פירסם כחצי תריסר ספורים קצרים חדשים כל שנה. רובם התפרסמו בעיתון "הארץ". עגנון זכה לכבוד ולהערצה, ופעמיים הוענק לו "פרס ביאליק". פעמיים היה חתן פרס ישראל לספרות ובשנת 1966 זכה בפרס נובל לספרות. מיצירותיו: תמול שלשום, תהילה, פנים אחרות, הרופא וגרושתו, סיפור פשוט, בדמי ימיה. על שמו רחבות רבים בארץ.

מספר מילים שאמר בטקס קבלת פרס נובל לספרות:

"אומר לכם מי אני. מתוך קטסטרופה היסטורית, שהחריב טיטוס מלך רומי את ירושלים וגלה ישראל מארצו, נולדתי אני באחת מערי הגולה. אבל בכל עת, תמיד דומה הייתי עלי כמי שנולד בירושלים. בחלום, בחזון לילה ראיתי את עצמי עומד עם אחי הלויים בבית המקדש כשאני שר עמהם שירי דוד מלך ישראל. בזכותה של ירושלים כתבתי את כל אשר נתן השם בלבי ובעטי" (מעניין מה היה קורה אם חתנים נוספים של פרסי נובל (לשלום) היו מצטטים חלק מדברים אלו!!!)

י"ב אדר א' תש"ח 22.2.1948 פיצוץ משאיות תופת ברחוב בן-יהודה בירושלים.

חיילים בריטיים, ויש טוענים שהיו אלו חיילים עריקים מהצבא הבריטי שקיבלו עבור הפעולה הזאת כסף מהמופת של ירושלים, חאג' אמין אל-חוסייני הצליחו להכניס לירושלים שלוש משאיות מלאות בחומר נפץ (כידוע השיטה לא השתנה רק האנשים והזמן). חיילים אלו העמידו את המשאיות ברחוב בן-יהודה והסתלקו מהמקום. לאחר כשעה הופעלו המטענים ונשמע קול נפץ חזק, ארבעה בתים שהיו סמוכים למשאיות קרסו. כ- 50 יהודים נהרגו בפיצוץ ולמעלה מ-100 נפצעו. מחקירת האירוע התברר מעל לכל ספק כי יד חיילים בריטיים היתה במעשה. פיקוד ההגנה בעיר החליט להבליג נאמן לתורתו שלא להתעמת יתר על המידה עם השלטון הבריטי ואילו האצ"ל פירסם הודעה

לפיה אנשיו יפתחו באש על כל חייל או שוטר בריטי שיימצא באזור. חוליות אצ"ל חמושות הסתובבו ברחובות ופגעו בכל איש צבא בריטי שנקלע בדרכם. באותו יום נורו למוות עשרה חיילים בריטיים. בתגובה הגיע טנק בריטי וההחיילים פתחו באש על אוטובוס נוסעים פצעו והרגו מספר יהודים.

י"ג אדר א' תש"ג 18.2.1943 עלייתם לארץ של ילדי טהרן.

במהלך מלחמת העולם השניה הגיעו כ-1000 ילדים (רובם יתומים) לטהרן שבפרס שהיתה אז בחסות הבריטים, לאחר שהצליחו להימלט מהצבא הנאצי והגיעו לברית המועצות. בתחילה הסתתרו הילדים בבתי יתומים נוצריים וטופלו על ידי כמרים ונזירות פולנים. בהמשך נדדו הילדים ולאחר מסע ארוך שעבר דרך סיביר והארצות המוסלמיות שבדרום ברית המועצות לשעבר הגיעו לטהרן. כשנודע בארץ על קבוצה זו נשלחו שליחים של הסוכנות היהודית ובניהם ציפורה שרתוק (אשתו של משה שרת) על מנת לעזור ולנהל את "בית היתומים היהודי" כפי שנקרא המוסד בו שהו הילדים. במקביל החל מאמץ בארץ לקבל אשרות כניסה מהבריטים עבור ילדים אלו, לאחר שהתקבלו האשרות החל המסע לארץ ישראל. בתחילה הועברו הילדים באוניה לקראצ'י (כיום פקיסטן, אז- הודו) ומשם באוניה נוספת דרך נמל עדן שבתימן לנמל סואץ שבמצרים, שם הועלו על רכבת שהביאה אותם לעתלית. שם קיבלו אותם מאות אנשים מהישוב וכן פעילים של עליית הנוער בראשות הנרייטה סאלד. מיד שהגיעו הילדים לארץ החל וויכוח באיזה מסגרת ילמדו הילדים. אנשי תנועת העבודה רצו שהילדים יישלחו לקיבוצים, קבוצות הדתיות רצו שהילדים יישלחו למוסדות חינוך דתיים וכו'. וכמו בכל בעיה כזאת (לא, אין הכוונה להקמת וועדה) חילקו את הילדים על פי מפתחות. 298 ילדים למוסדות חינוך חילוני כללי; 36 – למוסדות חינוך מסורתי, 288 – למזרחי, 38 – לאגודת ישראל, והשאר, 200 במספר, היו בני 14 ומעלה והחליטו בעצמם. בין הילדים שעלו במסגרת זאת היה האלוף יאנוש בן-גל.

המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה

מס'	המקור	מאת
1	שלום לעם – תורה ויהדות	דוד קליינר, יוסף רוזניק, איתמר מאיר, אבי בן אבנר, אריה תומר
2	פרשת השבוע לשוטרי ישראל	דודו אלהרר, הרב אליהו מוגרבני, מני ישי, יוסי לוי
3	שבת שלום מקובי ביטר	קובי ביטר
4	בית מורשה	הרב יהודה ברנדס הרבנית מיכל טיקוצ'ינסקי
5	ניר אביעד	ניר אביעד
6	פרסומא – נקודה טובה	ר' משה רוט
7	הרב שמעון בוחניק שליט"א	הרב שמעון בוחניק
8	חמישה חומשי תורה ומפרשי המקרא	רש"י, ראב"ע, רד"ק, רס"ג, רמב"ן, חזקוני, ספורנו, רשב"ם
9	מסכת אבות	
10	אתרי יהדות באינטרנט	

תודה לכל בעלי המקורות שבזכותם יכולתי לערוך ולהפיץ פנינים אלו מהפרשה להגדיל תורה ולהאדירה.

בברכת שבת שלום ומבורך
שמעון תורג'מן

סדרת פרסומי "גמ"ח תורג'מן"

בנושא מעגל השנה ומעגל החיים של האדם היהודי:

1. פנינים לשבת גליון שבועי בפרשת השבוע וחגים בדוא"ל למנויים.
2. ברית מילה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים בנושא הברית ו"ברית יצחק" כולל קריאת התיקון מחולק ל 10 קוראים.
3. פדיון בן חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא הפדיון.
4. זבד הבת חוברת אישית מזכרת לתינוקת ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא זבד הבת.
5. חלאקה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה מנהגים, תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא ה"חלאקה".
6. בר מצווה חוברת אישית מזכרת לבר המצווה ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בר מצווה".
7. בת מצווה חוברת אישית מזכרת לבת המצווה ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בת מצווה".
8. נישואין חוברת אישית ובה הדרכה לבני הזוג ובה תפילות וברכות, תוכנית לוגיסטית לאירגון החתונה כולל לוי"ז מפורט כולל הנחיות לרישום ברבנות, טיפים לבחירת האולם, הקיטרינג, התזמורת הצלם ויתר בעלי המקצוע וכן תוכנית להכנת תקציב לאירוע וניהול ההזמנות והמזמנים, מתנות ועוד. וכן טיפים שונים לניהול האירוע.
9. חנוכת בית חוברת אישית מזכרת למשפחה ובה מנהגים, הלימוד מחולק. ל-10 קוראים תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט טקס "חנוכת הבית".
10. אזכרות: חוברת תפילה וזכרון לעילוי נשמת המנוח/ה כולל פרקי תהלים ומשניות המותאמים לשם הנפטר/ת וכן דברי זכרון, קווים לדמותו/ה ותמונתו/ה של המנוח/ה.



רחוב הגפן 22, ת"ד 1601, חשמונאים 73127
טלפון: 08-9761519, פקס: 08-9761010
נייד: 050-5333949
דוא"ל: h-tourjy@smile.net.il

